

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Lenka Berková

Obchodní firma se zaměřením na skladebné prvky
Corporate firm focused on component elements

Diplomová práce

Olomouc 2011

Já, níže podepsaná Lenka Berková, autorka diplomové práce na téma „Obchodní firma se zaměřením na skladebné prvky“, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, správci:

Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, Olomouc, 771 47, Česká republika,

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalogích a informačních systémech Univerzity Palackého, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého, kterou je Informační centrum Univerzity Palackého.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Obchodní firma se zaměřením na skladebné prvky* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 7. srpna 2011

.....
Lenka Berková

Poděkování:

Velice ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucí mé diplomové práce, Doc. JUDr. Ludmile Lochmanové, Ph.D., za cenné rady a připomínky, trpělivost a veškerou podporu při zpracování diplomové práce.

OSNOVA

OSNOVA	4
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	7
ÚVOD	8
Vymezení volby tématu a stanovení cílů diplomové práce	
Metodologie diplomové práce	
Struktura diplomové práce	
1 VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY OBCHODNÍ FIRMY	12
1.1. Právní úprava v rámci Všeobecného zákoníku obchodního	12
1.2. Snahy o unifikaci obchodního práva	16
1.3. Diskontinuita obchodního práva.....	17
1.4. Přechodné období po roce 1989	19
1.5. Obnovení vývoje obchodního práva a zavedení institutu „obchodní jméno“	21
1.6. Zavedení institutu „obchodní firma“	23
1.7. Rekapitulace	24
2 VÝZNAM A FUNKCE OBCHODNÍ FIRMY	26
2.1. Význam obchodní firmy	26
2.2. Funkce obchodní firmy	27
3 ZÁKLADNÍ ZÁSADY TVORBY OBCHODNÍ FIRMY	28
3.1. Obecné vymezení jednotlivých zásad	28
3.2. Zásada firemní povinnosti	28
3.3. Zásada nezaměnitelnosti a zákazu klamavosti	30
3.4. Zásada pravdivosti a přiměřenosti	36
3.5. Zásada jasnosti	36
3.6. Zásada jednotnosti	37
3.7. Rekapitulace	38
4 SKLADEBNÉ PRVKY OBCHODNÍ FIRMY	40
4.1. Obecné vymezení	40
4.2. Firemní kmen	41

4.2.1. Pojem a druhy firemního kmene	41
4.2.2. Firemní kmen podnikatele fyzické osoby	43
4.2.3. Firemní kmen podnikatele právnické osoby	45
4.2.4. Rekapitulace	50
4.3. Firemní dodatek	51
4.3.1. Pojem a druhy firemního dodatku	51
4.3.2. Umístění firemního dodatku	52
4.3.3. Firemní dodatek podnikatele fyzické osoby	55
4.3.4. Firemní dodatek podnikatele právnické osoby	56
4.3.5. Rekapitulace	61
4.4. Firemní kmen a firemní dodatek dle právní úpravy zvl. pr. předpisů	62
4.4.1. Obecné vymezení	62
4.4.2. Zákon o akciové společnosti České dráhy	62
4.4.3. Zákon o komoditních burzách	63
4.4.4. Zákon o spořitelních a úvěrních družstvech	63
4.4.5. Zákon o pojišťovnictví	64
4.4.6. Zákon o bankách	64
4.4.7. Zákon o kolektivním investování	65
4.4.8. Zákon o státním podniku	65
4.4.9. Zákon o zdravotních pojišťovnách	65
4.5. Firemní kmen a firemní dodatek nadnárodních korporací	66
4.5.1. Právní úprava evropských společností a družstva	66
4.5.2. Evropské hospodářské zájmové sdružení	66
4.5.3. Evropská společnost	67
4.5.4. Evropská družstevní společnost	68
4.5.5. Rekapitulace	68
4.6. Označení nezařazená do právní úpravy obchodní firmy	69
4.6.1. Obecné vymezení	69
4.6.2. Označení odštěpného závodu	69
4.6.3. Označení společnosti v likvidaci	71
4.6.4. Označení (dodatky) právní úpravou opomíjená	74
4.6.5. Rekapitulace	75

5 PŘECHOD A PŘEVOD OBCHODNÍ FIRMY – TZV. STARÁ FIRMA	77
5.1. Úvodní poznámky	77
5.2. Přechod obchodní firmy	78
5.3. Převod obchodní firmy	82
5.4. Rekapitulace	85
6 OCHRANA OBCHODNÍ FIRMY	87
6.1. Úvodní poznámky	87
6.2. Absolutní ochrana obchodní firmy	87
6.3. Relativní ochrana obchodní firmy	88
6.4. Ochrana obchodní firmy dle zvláštních právních předpisů	90
6.5. Rekapitulace	91
7 SROVNÁNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY OBCHODNÍ FIRMY V ČESKÉ A SLOVENSKÉ REPUBLICĚ	93
7.1. Výchozí právní úprava	93
7.2. Odlišnosti v současné právní úpravě	93
7.3. Rekapitulace	98
8 OBCHODNÍ FIRMA DE LEGE FERENDA	100
8.1. Rekodifikace soukromého práva	100
8.2. Návrh nového občanského zákoníku	100
8.3. Návrh statutu Evropské soukromé společnosti	104
8.4. Rekapitulace	104
ZÁVĚR	106
BIBLIOGRAFIE	111
ABSTRAKT.....	118
SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV	119

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

NOZ	Vládní návrh zákona - občanského zákoníku (sněmovní tisk č. 835/0)
OBCHZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObchZ SR	Zákon č. 513/1991 Zb., obchodný zákonník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
VZO	Zákon č. 1/1863 ř.z., všeobecný zákoník obchodní
ZoSRO	Zákon č. 58/1906 ř.z., o společnostech s ručením omezeným
ZoSS	Zákon č. 70/1873 ř.z., o společenstvech pro napomáhání živnostem a hospodářství
EHZS	Evropské hospodářské zájmové sdružení
SCE	Evropská družstevní společnost
SE	Evropská společnost
SPE	Evropská soukromá společnost

ÚVOD

Vymezení volby tématu a stanovení cílů diplomové práce

V diplomové práci pojednávám o institutu obchodního práva „*obchodní firma*“. K volbě tohoto tématu mne vede přesvědčení o nedostatečném zájmu odborné i laické veřejnosti o tuto právní úpravu a její aplikaci v praxi. Domnívám se, že tento postoj společnosti pramení z podceňování důležitosti a významu právních předpisů upravujících obchodní firmu a nepředvídání jejich vlivu v podnikatelské i nepodnikatelské sféře. Každý se s tímto pojmem setkává dnes a denně, ať již v osobním nebo profesním životě, proto znalost a dodržování stanovených pravidel je zcela na místě. Protiprávní jednání nemusí mít v konečném důsledku negativní dopad jen na samotného podnikatele, se kterým je obchodní firma úzce spjata, ale poškozována může být i ostatní veřejnost.

Volbu tohoto tématu odůvodňuje také současný stav právní úpravy institutu obchodní firmy. Domnívám se, že na některých místech není právní úprava zcela jednoznačná. Za tohoto stavu pak dochází k její rozdílné interpretaci. Rovněž jsem názoru, že některé aspekty tohoto institutu platná právní úprava neřeší vůbec, byť by to bylo zcela na místě. Jedná se o případy, kdy nastane stav vzniklý zcela po právu, ale tento následně koliduje zásadám tvorby obchodní firmy. Například nabytí dalšího podniku může způsobit rozpor se zásadou jednotnosti obchodní firmy či obnovená likvidace společnosti zase rozpor se zásadou nezaměnitelnosti obchodních firem. Další případy se týkají neúplné právní úpravy jednotlivých zásad tvorby obchodní firmy, zejména nezaměnitelnosti či zákazu klamavosti obchodní firmy. Právní úprava totiž vůbec neřeší předpoklady, za kterých je možné užívat název obce či kraje ve firemním kmeni obchodní firmy či důsledky spojené zejména s číselným firemním kmenem. V neposlední řadě právní úprava zcela opomíjí zavedení dalších označení (dodatků) vyjadřující změnu právního stavu podnikatele (například „v konkurzu“, „v reorganizaci“ atd.). V diplomové práci bych proto ráda poukázala na neurčitost a neúplnost právní úpravy tohoto institutu. Činit tak budu zejména uvedením odlišných názorů na její interpretaci jak ze strany odborníků zabývajících se obchodním právem, tak ze strany soudů ČR. K této rozdílné interpretaci právní úpravy budu zaujímat vlastní stanoviska a rovněž se pokusím o nastínění dalších problémů s tím souvisejících. S ohledem na frekventovaný výskyt tohoto institutu a jeho široký okruh subjektů a životních sfér, na které může mít vliv, bych ráda uvedla alespoň ty nejdůležitější aspekty vztahující se k tomuto tématu. Věnovat se proto budu interpretačním problémům obsaženým zejména v těchto ustanoveních ObchZ: § 8 odst. 1 (činění právních úkonů pod svou firmou), § 9 odst. 1 (legislativní zkratka „jméno“,

lokalizace dodatků), § 10 odst. 1 (zásada nezaměnitelnosti, zákazu klamavosti a zásada jednotnosti obchodních firem), § 11 odst. 1 (pojem „dědicové“, udělování souhlasu, povaha obchodní firmy), § 12 odst. 1 (aktivně legitimované osoby), § 7 odst. 1 a § 70 odst. 2 (dodatek odštěpný závod, dovětek v likvidaci).

Obchodní firma je označení, které náleží podnikateli zapsanému v obchodním rejstříku. Její existence je proto úzce spjata s osobou podnikatele, ale svůj význam má rovněž vůči ostatním subjektům a oblastem společenského života. Zvolené téma je proto možné pojmout z několika hledisek. S ohledem na široký rozsah tohoto tématu bude diplomová práce zpracována z hlediska skladebných prvků obchodní firmy, kterými jsou firemní kmen a firemní dodatek.

Cílem diplomové práce je prokázat, že se jedná o institut obchodního práva, který má v existující společnosti mnohem důležitější místo než je mu v současné době přiznáváno. Dále také prokázat existenci důvodů, které vedou k potřebě znalosti a dodržování této právní úpravy. Záměrem práce je rovněž vyzdvihnout důvody, které by měly společnost vést k většímu zájmu o tuto právní oblast a tím nahradit dosavadní lhostejnost a laxní přístup aktivní účastí společnosti na spoluvytváření a udržování hodnoty tohoto institutu. Ucelené a odborné zpracování daného tématu je dalším cílem diplomové práce, neboť odborná veřejnost se věnuje, ať již v odborných článcích či v komentovaných zněních obchodního zákoníku, pouze dílčím aspektům daného tématu. Ucelené monografické zpracování tak zcela chybí. Cílem diplomové práce je především prokázat, že současná právní úprava tohoto institutu je nedostatečná a neurčitá a přijetí změn v této právní úpravě je zcela nevyhnutelné.

Metodologie diplomové práce

K dosažení výše stanovených cílů diplomové práce bude zvolena zejména metoda deskriptivní, za pomoci které bude osvětlena především teoretická část daného institutu. Dále metoda teleologická, která má objasnit podstatu a účel právních norem, resp. samotného institutu obchodní firmy. Metodou analytickou bude učiněn rozbor právní úpravy obchodní firmy a s ní souvisejících problémů. Použita bude rovněž metoda komparativní, a to nejen pro srovnání právní úpravy v České a Slovenské republice, ale rovněž pro srovnání dílčí právní úpravy obchodní firmy v ObchZ (srovnání obchodní firmy podnikatele fyzické osoby a podnikatele právnické osoby, srovnání převodu a přechodu obchodní firmy, absolutní a relativní ochrany obchodní firmy a v neposlední řadě právní úpravy historické, současné a de lege ferenda).

Struktura diplomové práce

V úvodu práce se zmíním o historickém vývoji obchodní firmy, abych poukázala na vývoj a změny, kterými obchodní firma prošla. Historický výklad bude podrobněji zaměřen především na právní úpravu dle zákona č. 1/1863 ř.z., všeobecný zákoník obchodní a právní úpravu související s obnovením vývoje obchodního práva po roce 1989.

V rámci již současné právní úpravy se budu věnovat firemnímu právu obecně, a to v kapitole druhé a třetí. Obsahem bude obchodní firma z hlediska jejího významu, funkcí a zásad její tvorby.

V další části diplomové práce blíže pojednám o skladebných prvcích obchodní firmy, tj. o firemním kmene a firemním dodatku. Vymezím jednotlivé druhy firemního kmene a firemního dodatku, jejich obsahové náležitosti a souvislosti s jejich užíváním. Těmito prvky se budu zabývat zvlášť u podnikatelů fyzických osob a zvlášť u podnikatelů právnických osob. Rovněž se zmíním o právní úpravě firemního kmene a firemního dodatku uvedené ve zvláštních právních předpisech. Nebude chybět ani pojednání o firemním kmene a firemním dodatku nadnárodních společností. V rámci kapitoly skladebných prvků se budu věnovat také označením nezařazeným do právní úpravy obchodní firmy, tj. dodatku odštěpného závodu a dovětku „v likvidaci“. Poukážu v této souvislosti také na označení (dodatky), které právní úprava zcela opomíjí.

Následující kapitoly budou pojednávat o přechodu a převodu obchodní firmy, tedy o tzv. staré firmě, a o ochraně obchodní firmy. Zmíněna bude jak ochrana absolutní a relativní dle obchodního zákoníku, tak ochrana dle zvláštních právních předpisů.

Pro komparaci právní úpravy obchodní firmy jsem si vybrala právní úpravu Slovenské republiky. Zvolila jsem ji s ohledem na společnou výchozí právní úpravu z roku 1991, abych nyní poukázala na skutečnost, že i přes shodné vykročení se v obou státech vývoj ubíral jiným směrem a v dnešní době tuto právní oblast pojímá každý stát zcela odlišně.

V závěru práce pojednám o budoucím vývoji obchodní firmy, a to především s ohledem na projednávaný vládní návrh nového občanského zákoníku, který přináší v této oblasti mnoho změn. Naznačena bude také právní úprava Evropské soukromé společnosti, která je dosud ve schvalovacím procesu.

Zdroje, které jsem při zpracování diplomové práce užila byly jak knižní publikace, tak odborné články autorů, zabývajících se obchodním právem, resp. institutem obchodní firmy. Důležitým podkladem mi byly rovněž zákonné předpisy a judikatura soudů. Za významný inspirační zdroj v rámci historické právní úpravy považuji zejména publikace G. Švamberg,

F. Roučka, A. Randy a K. H. Otavského. V rámci současné právní úpravy jsem čerpala především z poznatků L. Lochmanové, M. Bartoškové, I. Pelikánové, K. Eliáše a J. Dědiče. V zahraniční právní úpravě mi byl hlavním zdrojem Obchodný zákonník komentovaný v této části M. Patakyovou.

1. VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY OBCHODNÍ FIRMY

1.1 Právní úprava v rámci Všeobecného zákoníku obchodního

V 19. st. byly české země součástí Rakouského císařství a rovněž i součástí Německého spolku, který v roce 1857 zahájil práce na osnově všeobecného zákoníku obchodního. Prostřednictvím zástupců jednotlivých států Německého spolku byla v roce 1861 osnova dopracována. Rakouské císařství tento zákoník přijalo zákonem VZO. Tento zákoník představoval první ucelenější právní úpravu obchodního práva platnou v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Vznikem samostatného Československého státu roku 1918 nebyla jeho platnost na našem území nijak přetržena. Důvodem bylo přijetí zákona č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, který recipoval veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení. Na území Slovenska a Podkarpatské Rusi i nadále platil uherský obchodní zákoník z roku 1875.¹ Došlo tedy nejen k převzetí právního řádu jako takového, ale rovněž k převzetí jeho dualistického charakteru, který existoval před vznikem Československého státu. Na našem území zůstal VZO v platnosti až do roku 1950, kdy byl zrušen zákonem č. 141/1950 Sb., občanský zákoník.²

Pojem *firma* bývá odvozován od latinského slova *firma*, předkládáno jako *pevná*, nebo od latinského slova *firmare*, ve významu podpisovati. Nejdříve užívaly firmu obchodní společnosti, neboť tyto bylo třeba nějakým způsobem blíže identifikovat, aby mohly pod příslušným označením vystupovat. Až následně začali užívat firmu také kupci jednotlivci v souvislosti se zachováním starých firem.³

Obchodnický stav byl ve VZO upraven v knize první, která pojednávala zejména o kupcích, registrech obchodních a firmách obchodních. V knize čtvrté bylo pak pojednáno o obchodním jednání. Pojem kupec byl dle VZO vykládán odlišně, než jak činí současná právní úprava. Odlišnost spočívala jednak v terminologii, neboť současná právní úprava užívá pojmu podnikatel, a dále spočívala v obsahovém vymezení tohoto pojmu. Dle čl. 4 VZO byl za kupce považován ten, kdo po živnostensku provozuje obchody.⁴ Tato definice v sobě

1 Blíže k této právní úpravě viz zákonný článek XXXVII. z roku 1875.

2 Blíže viz PELIKÁNOVÁ, Irena, a kol. *Obchodní právo: Úvod do obchodního práva, osoby v podnikání s přihlédnutím k právu EU. I.díl.* 2.vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 46-61.

3 Blíže viz ŠVAMBERG, Gustav. *Rukověť obchodního práva I.* Praha: Knihotiskárna Palásek a Kraus, 1946, s. 82-83.

4 K pojmu obchody A. Randa uvádí: „Pojem obchodních věcí jest mnohem širší pojmu obchodů. Obchody jsou toliko smlouvy, v čl. 271-273 výslovně za takové prohlášené; obchodními věcmi jsou ale všechny obchody a kromě nich veškeré právní skutečnosti, k nimžto se ustanovení zákonníka obchodního vztahují, např. firmy, obchodní společnosti, prodej celého závodu atd.“ RANDA, Antonín. *Soukromé obchodní právo rakouské.* 5.vydání. Praha: Nákladem J. Otty, 1902, s. 36.

zahrnovala několik podmínek, které bylo třeba splnit, aby mohl být daný subjekt označen za kupce. Jednou z podmínek byl výkon některého ze základních obchodních jednání uvedených v čl. 271 a 272 VZO. Dále musel být tento výkon uskutečňován vlastním jménem.⁵ Pro splnění podmínky provozování obchodu po živnostensku bylo třeba, aby výkon obchodního jednání byl soustavný a za výdělečným účelem. Nelze ovšem opomenout skutečnost, že některé subjekty byly považovány za kupce bez ohledu na splnění shora uvedených podmínek, neboť postavení kupce jim přiznával zákon. Činil tak například ZoSRO v § 61.⁶ V teorii byli tito kupci nazýváni kupci formálními či fiktivními. Základní dělení kupců bylo na plnoprávné kupce a na kupce menšího práva.⁷ Rozdíl spočíval v tom, že na kupce plnoprávné se vztahovala všechna ustanovení VZO, kdežto na kupce menšího práva se nevztahovala ustanovení o firmách, o knihách obchodních a o prokuře. Svépomocná společenstva byla dle § 13 ZoSS považována za plnoprávné kupce, pokud jejich účelem byly zcela nebo z části obchody, neboť za této situace, pokud ZoSS nestanovil něco jiného, se na ně vztahovala ustanovení VZO o kupcích.⁸ S ohledem na shora uvedené lze tedy dovodit, že obchodní firmu neměl každý kupec a potažmo ani každý kupec nebyl schopen zápisu do obchodního registru.⁹

Ustanovení čl. 15 VZO definovalo obchodní firmu kupce jako jméno, pod kterýmž obchod provozuje a podpis svůj dává. Obchodní firma měla individualizovat a zřetelně odlišovat jednoho kupce od druhého. V případě kupce jednotlivce mohlo být dle čl. 16 VZO jeho obchodní firmou pouze jeho rodinné (občanské) jméno společně s předním jménem nebo bez něho. Jako dodatek mohlo být připojeno označení, které blíže specifikovalo osobu kupce či předmět živnosti. Dle čl. 17 VZO měla obchodní firma veřejné společnosti obchodní obsahovat buď jména všech společníků, nebo alespoň jméno jednoho společníka, pak ale s dodatkem naznačujícím společnost. Firma komanditní společnosti a komanditní společnosti na akcie měla obsahovat buď jména všech osobně ručících společníků, nebo alespoň jméno

5 K pojmu vlastním jménem opět cituji A. Randu: „Není potřebí, aby kupec osobně zaměstnán byl v obchodu, můžeť se dáti zastupovati prokuristou neb jiným obchodním zmocněncem. Rovněž nevyhledává se, aby ten, jemuž obchod náleží, byl způsobilý k právním činům. I nezletilý na příklad, kterýž obchod zdědil, jest dle zákona obchodníkem. Ovšem že musí míti zástupce (otce, poručníka, kurátora), kterémuž náleží zastupovati jej v obchodě, jak v jiných poměrech majetnosti se týkajících. Jest-li živnost propachtována, jest tedy kupcem pachtěť a nikoliv propachtující.“ Tamtéž, s. 63.

6 Společnost jest společností obchodní ve smyslu obchodního zákoníka. Ustanovení obchodního zákoníka vztahují se na společnosti s ručením obmezeným bez zřetele na výši výdělkové daně.

7 Kritériem pro toto dělení byla výše roční státní výdělkové daně placené z výdělku obchodu, přičemž pokud byla firma kupcova již zapsána do obchodního registru, neměla pozdější změna výše daně vliv na použití ustanovení uvedených v § 7 uvozovacího zákona k obchodnímu zákonu. Blíže viz § 7, 9 uvozovacího zákona k zákonu č. 1/1863 ř.z., jímžto se uvádí zákonník obchodní, ve znění čl. I. zákona č. 260/1921 Sb., jímž se mění § 7 uvozovacího zákona k obchodnímu zákonu ze 17. prosince 1862, čl. 1 ř.z. z roku 1863, ve znění cís. nař. v 11. července 1898, č. 124 ř.z., a § 5 zák. čl. XXXVII. (obchodního zákona) z roku 1875.

8 Blíže viz zákon č. 70/1873 ř.z., o společenstvech pro napomáhání živnostem a hospodářství.

9 Blíže viz ŠVAMBERG 1946, s. 42-48.

jednoho z nich, a vždy s dodatkem naznačujícím společnost. U akciové společnosti byla dle čl. 18 VZO vyžadována obchodní firma zpravidla dle předmětu podniku. Jména společníků nebo jiných osob nesměla být do firmy pojata. Obchodní firma společnosti s ručením obmezeným byla vymezena ZoSRO¹⁰ a obchodní firma svépomocných společenstev ZoSS.¹¹ Při likvidaci obchodní společnosti či společenstva mělo být u obchodní firmy naznačeno, že jde o firmu likvidační.¹²

Bylo možné se tedy setkat s obchodní firmou osobní (kupce jednotlivce, veřejné společnosti obchodní, komanditní společnosti, komanditní společnosti na akcie) obsahující občanské jméno, nebo firmou věcnou (akciové společnosti, svépomocného společenstva) vztahující se k předmětu podniku. Ve výše uvedených případech byl druh obchodní firmy zákonem předepsán a nebylo tedy možné volit mezi jednotlivými druhy obchodní firmy. Pouze v případě společnosti s ručením obmezeným byla tato volba umožněna, neboť obchodní firma mohla být vzata z předmětu podniku (firma věcná) nebo mohla obsahovat jméno společníka či jména všech společníků (firma osobní). Firma byla tvořena, tzv. hlavní neboli kmenovou firemní součástí, ze které se odvozoval druh obchodní firmy (osobní, věcná). Další součástí byl firemní dodatek. Tento mohl být nutný nebo dobrovolný. V prvním případě se jednalo o dodatek, který byl nezbytný k vytvoření obchodní firmy. Jednalo se například o dodatek naznačující společenský poměr u veřejné společnosti obchodní, komanditní společnosti a komanditní společnosti na akcie, nebo o dodatek svépomocných společenstev (zapsané společenstvo s ručením neobmezeným, zapsané společenstvo s ručením obmezeným), o dodatek společnosti s ručením obmezeným (společnost s ručením obmezeným) a o dodatek národních podniků (národní podnik). Užití dodatku dobrovolného bylo ponecháno na vůli kupce. Tento dodatek mohl blíže specifikovat osobu kupce nebo předmět podniku, případně obojí. Jiné dobrovolné dodatky připuštěny nebyly. Pokud se jméno a příjmení kupce shodovalo se jménem a příjmením jiného kupce, již v obchodním registru zapsaným, bylo třeba užít dodatku povinného dle čl. 20 VZO. Tedy takového

10 Firma musí být vzata z předmětu podniku nebo obsahovat jména všech společníků, nebo aspoň jednoho z nich. Jména jiných osob nežli společníků nesmějí být do firmy pojata. Tím se nevylučuje zachování firmy podniku, který přešel na společnost. Ve všech případech musí firma společnosti v dodatku obsahovat označení: "společnost s ručením obmezeným" bez zkrácení slova "společnost". Do firmy nesmí se pojmouti označení, které náleží ústavům, zřízeným podle zvláštních předpisů, stojícím pod veřejnou správou nebo dohledem, jako: spořitelna, zemská banka, zemský ústav a p. Za sídlo společnosti možno určit jen místo v tuzemsku.

11 Firma společenská odvedena buď od věci, k níž závod se vztahuje, buď v ní poznačeno: "společenstvo registrované," a dle povahy závazku (§. 2.) buď připomenuto, že jest "zavázáno neobmezeně" nebo "obmezeně". Jména členů společenstva aneb jiných osob nebudtež ve firmě přiváděna. Každá nová firma rozeznávej se zřetelně od každé jiné firmy společenstev registrovaných, které jsou již v tom místě nebo v té obci.

12 Viz například čl. 139 VZO, § 90 ZoSRO, § 46 ZoSS

dotku, kterým by se obchodní firma kupce od obchodní firmy již registrované zřetelně odlišila. Tato povinnost byla zákonem stanovena také v případě odštěpného závodu.¹³ Odlišnost firem se posuzovala v psaném i fonetickém vyjádření, a to tak, aby rozdíl vnímal průměrně opatrný člověk.¹⁴

S ohledem na znění čl. 18 VZO, který upravoval obchodní firmu akciové společnosti, by bylo možné uvažovat o přiznání možnosti volby druhu obchodní firmy rovněž u této společnosti. VZO sice uváděl, že obchodní firma akciové společnosti musí být vzata z předmětu jejího podniku, ale v předmětném článku bylo obsaženo slovo *zpravidla*, ze kterého lze právě dovozovat možnost volby jiného druhu obchodní firmy, než-li pouze věcné. S ohledem na zákaz firmy osobní by se tak mohlo jednat o firmu fantazijní.

Firemní právo dle VZO bylo postaveno na zásadě pravdivosti firmy.¹⁵ Tzv. nová firma, tedy firma zcela nově utvořená, musela striktně dodržet zásadu pravdivosti firmy. O tzv. starou firmu se jednalo v případě, kdy došlo k nabytí podniku společně s obchodní firmou od jiné osoby, a to smlouvou či na základě dědictví, a tato obchodní firma byla novým majitelem dále užívána. Dosavadní obchodní firmu, ať již s nástupnickým dodatkem nebo bez něj, mohl nový majitel podniku užívat za předpokladu, že měl od původního majitele či dědiců (spoludědiců) výslovný souhlas k jejímu užívání. V tomto případě se jednalo o průlom do zásady pravdivosti firmy. Nutno v této souvislosti uvést, že obchodní firmu podniku, který byl převeden, nemohl si původní majitel přidržet například pro svůj nový podnik, a to ani za předpokladu, že obchodní firma nebyla s podnikem převedena. K dalším průlomům do zásady pravdivosti firmy patřily případy uvedené v čl. 24 VZO. Jednalo se o vstoupení společníka do trvajících podniku obchodního, o přistoupení společníka k obchodní společnosti nebo jeho vystoupení ze společnosti. I přes učiněné změny mohla být dosavadní firma nadále užívána. V takovém případě se opět jednalo o tzv. starou firmu.¹⁶

Jak již bylo uvedeno výše do obchodního registru se nezapisoval každý kupec, ale pouze ten, který byl oprávněn mít obchodní firmu. Zápis do registru byl zpravidla deklaratorní povahy. V případě akciové společnosti, komanditní společnosti na akcie a společnosti s ručením omezeným byl zápis do obchodního registru podmínkou jejich vzniku,

13 Blíže viz čl. 21 druhý odstavec VZO.

14 Blíže viz ROUČEK, František. *Česko-slovenské právo obchodní II.: Zvláštní část A (Právo kupecké a obchodové)*. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V.Linhart, 1939, s. 22-23.

15 K zásadě pravdivosti firmy G. Švamberg uvádí: „Záleží v tom, že firma nesmí obsahovat nic nepravdivého a přehnaného ani po stránce osobní, ani po stránce věcné. Zákonné odůvodnění této zásady plyne z čl. 16 odst. 2, čl. 17 posl. odst., z čl. 18 odst. 2 obch.zák., z § 5 odst. 1 zák. o společnostech s r.o. a z § 4 zákona společenstevního.“ ŠVAMBERG 1946, s. 99.

16 Blíže viz OTAVSKÝ-HERMANN, Karel. *Všeobecný zákoník obchodní a pozdější normy obchodního práva v zemích historických. Díl I.* Praha: Československý kompas, 1929, s. 62-67.

potażmo vzniku obchodní firmy. Jednalo se tedy o zápis konstitutivní. Stejný charakter zápisu, tedy konstitutivní, byl rovněž u svépomocných společenstev, která se zapisovala do registru společenstev.¹⁷

Ochrana obchodní firmy dle VZO při jejím užívání nekupcem, neplnoprávným kupcem, případně sice kupcem plnoprávným, ale způsobem, který odporuje předpisům upravujícím obchodní firmu, byla zakotvena v čl. 26 druhém odstavci. Tento stanovil soudu obchodnímu, aby z moci úřední ukládal pořádkové pokuty¹⁸ těm, kteří užívali firmy jim dle ustanovení VZO oddílu třetího o firmách obchodních nepříslušící.¹⁹ V návaznosti na toto ustanovení byla v § 13 uvozovacího zákona k VZO uložena soudům, živnostenským úřadům, notářům, obchodním a živnostenským komorám povinnost oznámit obchodnímu soudu užívání nepříslušné firmy, které zjistili při výkonu své činnosti. Dále byla poskytována obchodní firmě ochrana dle čl. 27 VZO, a to prostřednictvím žaloby. Tuto mohl podat ten, kdo byl nedovoleným užíváním firmy zkrácen na svých právech. Předmětnou žalobou bylo možné požadovat, aby firma nebyla již tímto nedovoleným způsobem užívána, a aby byla uložena povinnost k náhradě škody. Na návrh mohl obchodní soud rovněž rozhodnout, zda bude nález na náklady odsouzeného veřejně vyhlášen. Třeba zmínit, že ochranu firmě neposkytoval pouze VZO, ale rovněž další právní předpisy, například obecný zákoník občanský, živnostenský řád, zákon o ochraně známek či zákon o ochraně proti nekalé soutěži.^{20,21}

1.2 Snahy o unifikaci obchodního práva

V roce 1920 bylo možné sledovat první snahy o přeměnu dualistického právního řádu, který převzal Československý stát recepční normou²², na jednotný právní řád platný pro celé území Československa. V oblasti obchodního práva se první snahy o unifikaci projeví v rozšíření platnosti zákona o společnostech s ručením omezeným také na území Slovenska a

17 Blíže viz čl. 178, 211, VZO, § 2 ZoSRO, § 8 ZoSS.

18 Blíže viz § 12 uvozovacího zákona k VZO.

19 K této problematice K. Hermann-Otavský cituje rozhodnutí vrchního zem. soudu v Praze uvedené ve Sbírce Vážného pod č. 5273: „Řízení ve věcech firemních ovládáno jest podle § 15 uv. zák. k obch. zákonu zásadami řízení nesporného a tu dle § 19 zák. čís. 208/1854 ř. zák. nastoupiti lze donucovacími prostředky proti stranám, když neuposlechnou příkazů jim soudem daných. Má tudíž soud rejstříkový nejprve zakázati používání nepříslušné firmy a pak teprve, kdyby příkazu tomu nevyhověla, pokutami proti ní nastoupiti.“ OTAVSKÝ-HERMANN 1929, s. 71.

20 Blíže viz § 43 císařského patentu č. 946/1811 Sb., z.s., obecný zákoník občanský, § 46 císařského patentu č. 227/1859 ř.z., jímž se vydává řád živnostenský, § 10 zákona č. 19/1890 ř.z., o ochraně známek, § 11 zákona č. 111/1927 Sb., o ochraně proti nekalé soutěži.

21 Blíže viz ROUČEK 1939, s. 24-25.

22 Blíže viz zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého.

Podkarpatské Rusi.²³ Mezi další sjednocující kroky patřilo přijetí jednotné úpravy bankovníctví, směnečného zákona a přijetí zákona o ochraně proti nekalé soutěži.²⁴ V neposlední řadě lze mezi tyto snahy zařadit také přijetí zákona č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnávací a odpůrčí.²⁵

Další etapou unifikace obchodního práva bylo započetí prací na jednotném československém obchodním zákoníku v roce 1930 pod vedením profesora Karla Hermanna-Otavského. Současně probíhaly již od roku 1920 práce na osnově československého občanského zákoníku. Konečná podoba této osnovy byla důležitá pro finální dopracování návrhu obchodního zákoníku. Vládní návrh občanského zákoníku byl dopracován v roce 1937. Nicméně politická situace, která po dokončení tohoto návrhu nastala, neumožnila jeho přijetí, a tudíž ani dokončení prací na jednotném československém obchodním zákoníku. V roce 1945 došlo k obnovení předválečného právního stavu, ale tento se záhy dočkal velkého obratu. Nejdříve bylo započato se znárodněním soukromých podniků a poté byl v roce 1949 přijat zákon č. 243/1949 Sb., o akciových společnostech, jehož cílem bylo potlačit svobodného podnikání a vytvořit systému státního dohledu nad akciovými společnostmi. V zemi zavládl komunistický režim a právní řád byl přetvářen po sovětském vzoru. Soukromé právo bylo nakonec unifikováno do jednoho kodexu, a to zákona č. 141/1950 Sb., občanského zákoníku, který platil na území celé republiky.²⁶

1.3 Diskontinuita obchodního práva

Od roku 1948, a zejména s přijetím zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, nastalo období, ve kterém vývoj obchodního práva zcela stagnoval a o prvních počátcích jeho dalšího vývoje lze hovořit až v souvislosti s přijetím OBCHZ. Občanský zákoník z roku 1950 rušil k 1.1.1951 nejen obecný občanský zákoník z roku 1811, ale také dosud platný VZO a uherský obchodní zákoník. Mimo jiné také zrušil například ZoSRO a zákon o ochraně proti nekalé soutěži.²⁷ Občanským zákoníkem byla zavedena nová právní úprava pro celé území Československé republiky. Tento kodex se odklonil od svého soukromoprávního charakteru a získal ráz veřejnoprávní, neboť jeho hlavním cílem bylo znemožnit existenci soukromého

23 Blíže viz zákon č. 271/1920 Sb., kterým se rozšiřuje platnost zákona ze dne 6.března 1906, č. 58 ř. z., o společnostech s ručením omezeným, na Slovensko a Podkarpatskou Rus.

24 Blíže viz zákon č. 239/1924 Sb., o vkladních knížkách, akciových bankách a o revizi bankovních ústavů, zákon č. 1/1928 Sb., zákon směnečný a zákon č. 111/1927 Sb., o ochraně proti nekalé soutěži.

25 Blíže viz ELIÁŠ, Karel. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Kurs obchodního práva: Obecná část, soutěžní právo*. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, s. 42.

26 Tamtéž, s. 42-45.

27 Blíže viz § 568 zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník.

podnikání a hospodářský život podříditi státnímu plánování. Zákoník byl zrušen zákonem č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, resp. jeho poslední dosud platné ustanovení § 352 bylo zrušeno až v roce 1991 OBCHZ.²⁸

Postavení akciových společností upravoval shora cit. zákon o akciových společnostech z roku 1949. V § 6 tohoto zákona bylo stanoveno, že v názvu akciové společnosti musí být vyjádřeno, že se jedná o společnost akciovou. V tomto se právní úprava lišila v porovnání s právní úpravou dle VZO, neboť čl. 18 VZO nestanovil, aby ve firmě společnosti bylo uvedeno, že se jedná o společnost akciovou.²⁹

V roce 1949 byl přijat zákon č. 69/1949 Sb., o jednotných zemědělských družstvech. Jejich název stanovil přímo zákon v § 1 odst. 2, a to „Jednotné zemědělské družstvo v.....“ Tento zákon byl následně zrušen zákonem o jednotných zemědělských družstvech z roku 1959, který pouze vyžadoval, aby v názvu družstva bylo výslovně uvedeno, že jde o jednotné zemědělské družstvo a sídlo družstva. Přesné znění názvu družstva, jak tomu bylo v předchozí právní úpravě, již tento zákon nestanovil.³⁰ I tento byl následně zrušen, a to zákonem o zemědělském družstevnictví³¹ Nicméně na právní úpravě názvu družstva se ve srovnání s právní úpravou zavedenou zákonem z roku 1959 nic nezměnilo.

V roce 1954 byl zrušen ZoSS, a to zákonem č. 53/1954 Sb., o lidových družstvech a o družstevních organizacích, dle jehož § 3 odst. 2 písm. a) bylo stanoveno, že z názvu družstva musí být patrné, že jde o lidové družstvo. Tento zákon byl následně zrušen hospodářským zákoníkem z roku 1964.

V roce 1964 byl přijat zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník, který měl samostatně upravovat oblast hospodářství. Předmětem úpravy bylo národní hospodářství spravované především státními organizacemi pod vedením Komunistické strany Československa. Právní úprava tohoto zákona byla zaměřena na postavení socialistických organizací³² a na jejich vzájemné poměry a poměry se státem. Organizace se zapisovaly do podnikového rejstříku, ale pouze ty, které zákon vyjmenovával ve svém ustanovení § 107.³³ Až ode dne svého zápisu do podnikového rejstříku mohly nabývat práv a zavazovat se.

28 Blíže viz ELIÁŠ, Karel, HAVEL, Bohumil. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 246-247.

29 Zákon č. 243/1949 Sb., o akciových společnostech.

30 Viz § 10 zákona č. 49/1959 Sb., o jednotných zemědělských družstvech.

31 Zákon č. 122/1975 Sb., o zemědělském družstevnictví. Tento byl následně zrušen zákonem č. 90/1988 Sb., o zemědělském družstevnictví.

32 Socialistickými organizacemi byly státní, družstevní a společenské organizace, jakož i jiné organizace, jejichž činnost přispívala k rozvoji socialistických vztahů.

33 Dle § 107 hospodářského zákoníku se do podnikového rejstříku zapisovaly státní hospodářské organizace, družstevní organizace a hospodářská zařízení společenských organizací, a stanovil-li tak právní předpis, i jiné organizace. Do podnikového rejstříku se zapisovaly též odštěpné závody.

Družstevní organizace a organizace, které se do podnikového rejstříku nezapisovaly, tak mohly činit již od svého zřízení. Dle § 43 cit. zákona měly státní organizace svůj název, který nesměl být zaměnitelný s názvem jiné organizace, a který měl vyjadřovat formu této organizace. Novela hospodářského zákoníku č. 98/1988 Sb., stanovila v § 27b odst. 1 povinné užívání dodatku „v likvidaci“ zapisovaného do podnikového rejstříku k názvu organizace, která vstoupila do likvidace.³⁴

Ke konci tohoto období došlo k přijetí zákona č. 94/1988 Sb., o bytovém, spotřebním a výrobním družstevnictví. Dle jeho § 11 odst. 2 písm. a) muselo být v názvu družstva výslovně uvedeno, že jde o družstvo. Zároveň bylo výslovně vyžadováno, aby název vylučoval možnost záměny s názvy jiných organizací. Ke zrušení tohoto zákona došlo zákonem č. 176/1990 Sb., o bytovém, spotřebním, výrobním a jiném družstevnictví. Právní úprava názvu družstva byla shodná, nicméně zákon již výslovně neuváděl požadavek vyloučení zaměnitelnosti názvu družstva.³⁵

1.4 Přejídné období po roce 1989

Po roce 1989, kdy byl ukončen režim vládnoucí komunistické strany, byly započaty práce na vybudování nové právní úpravy soukromého práva. Vzhledem k tomu, že vytvoření nového systému nebylo možné uskutečnit ze dne na den, byla přijata opatření, která měla provizorně změnit dosavadní právní úpravu soukromého práva, a to do doby vypracování zcela nové právní úpravy. Mezi první taková opatření v oblasti práva obchodního patřilo přijetí zákona č. 103/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje hospodářský zákoník. Tento zákon začal užívat pojmu *organizace* ve smyslu podnikajících právnických a fyzických osob, tedy ve smyslu zcela odlišném od původního pojmu *socialistické organizace*. Dalším pojmem tohoto zákona byl pojem *podnikatel* označující dle § 107 odst. 2 osoby fyzické oprávněné podle zvláštních předpisů k podnikatelské činnosti.³⁶ Doplnění zákona spočívalo, mimo jiné, ve vložení ustanovení do části čtvrté, a to pod písmenem A o obchodních společnostech, pod písmenem B o tiché společnosti a konsorciu a pod písmenem C o společném podniku. Ustanovení o obchodních společnostech se nevztahovala na akciové společnosti, neboť tyto byly upraveny zvláštním zákonem č. 104/1990 Sb., o akciových společnostech. Bylo tomu tak zejména s ohledem na utvoření názoru, že akciová společnost bude stěžejní formou obchodních společností. Novela hospodářského zákoníku proto zrušila dosud platný zákon o

34 Blíže viz zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník.

35 Zákon byl zrušen v roce 1991 s přijetím OBCHZ.

36 Blíže viz zákon č. 105/1990 Sb., o soukromém podnikání občanů.

akciových společnostech z roku 1949.³⁷ Dle § 1 odst. 3 nového zákona o akciových společnostech musel být v názvu akciové společnosti uveden název „akciová společnost“ nebo zkratka „a. s.“ Novela hospodářského zákoníku používala pojmu *obchodní název (firma)*, pod kterým organizace provozovaly svoji podnikatelskou činnost. S ohledem na shora uvedený výklad pojmu *organizace* dle § 1 odst. 1 předmětné novely hospodářského zákoníku, měla obchodní název, tedy nejen podnikající právnická osoba, ale rovněž i podnikající osoba fyzická. Ustanovení § 5 cit. novely, upravující obchodní název, zakotvilo požadavek zřetelného odlišení obchodního názvu od jiných obchodních názvů. Do podnikového rejstříku, tak nesměl být zapsán obchodní název, který nesplňoval podmínku nezaměnitelnosti. Konstitutivní charakter zápisu organizace do podnikového rejstříku stanovil § 107 odst. 4.³⁸ V obchodním názvu musela být uvedena organizačně právní forma či druh organizace. Dle § 106n bylo možné již použít v právní formě společnosti s ručením omezeným zkratku „spol. s r.o.“. Stejně jako ve VZO bylo možné i dle této právní úpravy v případě neoprávněného užívání obchodního názvu domáhat se upuštění od takového užívání a náhrady způsobené škody. Zákon rovněž stanovil, že pokud obchodní název obsahuje jméno společníka, který ze společnosti vystoupil, je k dalšímu užívání dosavadního obchodního názvu společnosti nezbytný souhlas tohoto společníka. Pro případ smrti nebo zániku společníka zákon ničeho neuváděl.³⁹

Dalším opatřením bylo přijetí zákona č. 105/1990 Sb., o soukromém podnikání občanů. Tento zůstal v platnosti až do konce roku 1991, kdy byl zrušen zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.⁴⁰ Dle § 6 odst. 1 zákona o soukromém podnikání občanů vznikalo oprávnění k podnikatelské činnosti registrací, kterou orgán příslušný k registraci provedl na základě žádosti. Tato měla dle § 8 odst. 1 písm. d) obsahovat obchodní název (firmu), který bude podnikatel užívat. Ve věci pojmu *obchodní název (firma)* odkazuje zákon na § 5 výše uvedené novely hospodářského zákoníku. Obchodní název podnikatele dle cit. § 8 odst. 1 písm. d) tvořilo jeho příjmení. Za účelem dodržení požadavku nezaměnitelnosti mohl obchodní název obsahovat dodatek. Orgán příslušný k registraci ovšem mohl připustit i jiný obchodní název (firmu). Pokud podnikatel nedodržel podmínky uložené například rozhodnutím o registraci nebo zákonem o soukromém podnikání občanů, mohl registrující orgán registraci zrušit. O novou registraci mohl požádat nejdříve po uplynutí jednoho roku od

37 Viz § 92 zákona č. 104/1990 Sb., o akciových společnostech.

38 Organizace, které se zapisovaly do podnikového rejstříku, mohly nabývat práv a zavazovat se ode dne zápisu do podnikového rejstříku. To neplatilo pro organizace zřízené zákonem a pro podnikatele.

39 Blíže viz PELIKÁNOVÁ 2010, s. 141-149.

40 S výjimkou § 12a – 12e, které byly zrušeny až zákonem č. 85/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

právní moci rozhodnutí o zrušení registrace.⁴¹

V roce 1990 došlo také k přijetí zákona č. 162/1990 Sb., o zemědělském družstevnictví, kterým byl zrušen zákon o zemědělském družstevnictví z roku 1988. Dle § 4 odst. 1 písm. a) muselo být v názvu družstva výslovně uvedeno, že jde o družstvo. K jeho zrušení došlo v roce 1991 přijetím OBCHZ.

Přechodné období bylo nakonec ukončeno přijetím OBCHZ. Účinnosti nabyl dne 1.1.1992 a v platnosti zůstal, ve znění novel, až dodnes.

1.5 Obnovení vývoje obchodního práva a zavedení institutu „obchodní jméno“

Další vývoj obchodního práva započal OBCHZ, který získal nazpět svůj soukromoprávní charakter. Předchozí právní úpravu dle hospodářského zákoníku zcela zrušil a nahradil novou právní úpravou. Jeho předmětem se staly také některé vztahy, které byly dosud upraveny v několika samostatných právních předpisech. Z tohoto důvodu byl zrušen například zákoník mezinárodního obchodu a zákon o akciových společnostech. Cílem OBCHZ bylo učinit právní úpravu celistvější, tedy v jednom kodexu upravit podnikání osob československých i zahraničních, právní formy obchodních společností a obchodní závazkové vztahy.⁴²

Záměr učinit z OBCHZ jednotný kodex v tom směru, že bude upravovat veškeré právní vztahy s podnikáním související, však nebylo možné naplnit. Některé otázky upravit pouze normami zákoníku obchodního nelze, a proto je třeba v těchto případech užít jiných předpisů, které tuto problematiku upravují. Takovými předpisy jsou zejména předpisy práva občanského. S ohledem na shora uvedené, byl proto vztah OBCHZ k zákoníku občanskému vymezen jako vztah zákona speciálního k obecnému. Tedy na případy, které OBCHZ neupravuje, se použije občanský zákoník, resp. předpisy práva občanského, subsidiárně.⁴³

Mezi stěžejní pojmy OBCHZ patří pojem podnikání a podnikatel. Dle § 2 odst. 1 se podnikáním rozumí soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku. Aby se jednalo o podnikání v uvedeném smyslu je třeba kumulativně naplnit všechny znaky, které definují podnikání. Podnikatelem dle novely hospodářského zákoníku č. 103/1990 Sb., ve spojení se zákonem č. 105/1990 Sb.,

41 Blíže viz § 11 odst. 2 zákona č. 105/1990 Sb., o soukromém podnikání občanů.

42 Blíže viz Poslanecká sněmovna PČR, Vláda ČR. *Důvodová zpráva k zákonu č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník* [Program] ASPI verze 12 pro Windows, aktualizace z 17. května 2010 [cit. 28. října 2010].

43 Blíže viz BEJČEK, Josef a kol. (2009a). *Nástin obchodního práva I.: Úvodní část. Soutěžní právo. Obchodní společnosti a družstva*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita Právnická fakulta, 2009, s. 7-8.

o soukromém podnikání občanů, byla pouze osoba fyzická oprávněná k podnikatelské činnosti. OBCHZ tento pojem vymezil daleko širěji, neboť do této kategorie zařadil nejen osoby fyzické, ale rovněž osoby právnické, a zároveň kromě osob československých, resp. dle současné právní úpravy osob českých, jsou za splnění předepsaných podmínek⁴⁴ považovány za podnikatele také osoby zahraniční. Dle § 2 odst. 2 OBCHZ je podnikatelem: a) osoba zapsaná v obchodním rejstříku, b) osoba, která podniká na základě živnostenského oprávnění, c) osoba, která podniká na základě jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů⁴⁵, d) fyzická osoba, která provozuje zemědělskou výrobu a je zapsána do evidence podle zvláštního předpisu. Současná právní úprava dle ObchZ vymezuje pojmy *podnikání* a *podnikatel* shodně s úpravou shora uvedenou. Výjimkou je pouze § 2 odst. 2 písm. d), ve kterém došlo ke změně, neboť za podnikatele je považována jak osoba fyzická tak osoba právnická provozující zemědělskou výrobu a zapsaná do evidence podle zvláštního předpisu. Proto se v písm. d) cit. ustanovení vypustilo⁴⁶ slovo fyzická a zůstalo ponecháno pouze: d) osoba, která provozuje zemědělskou výrobu a je zapsána do evidence podle zvláštního předpisu.^{47,48}

Vyložení shora uvedených pojmů bylo nezbytné pro pochopení pojmu dalšího, který OBCHZ zavedl, a to pojem *obchodní jméno*. OBCHZ jím nahradil dosavadní pojem *obchodní název*, a to až do konce roku 2000, kdy byla přijata novela OBCHZ⁴⁹, která zavedla od 1.1.2001 institut *obchodní firma*.

Definici obchodního jména vymezil OBCHZ v § 8, a to jako název, pod kterým podnikatel činí právní úkony při své podnikatelské činnosti. Tedy každý podnikatel, jak osoba právnická, tak osoba fyzická, měl obchodní jméno, a to bez ohledu na zápis v obchodním rejstříku. Požadavky na tvorbu obchodního jména byly stanoveny v § 9 OBCHZ. Fyzická osoba mohla mít pouze obchodní jméno sestávající se z jejího jména a příjmení. Možné bylo připojit dodatek, který odlišoval osobu podnikatele nebo druh podnikání. V případě obchodních společností a družstev byl jejich obchodním jménem název, pod kterým byly

44 Zahraniční osoby, které mají právo podnikat v zahraničí, se pokládají za podnikatele podle OBCHZ.

45 Jedná se o podnikání vyloučené z působnosti zákona č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon, a to na základě jeho § 3, který vymezuje, co není živností.

46 Blíže viz čl. IV. části třetí zákona č. 85/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

47 Tímto zvláštním předpisem byl dle původního znění § 2 odst. 2 písm. d) zákon č. 105/1990 Sb., o soukromém podnikání občanů. Dle současného znění je tímto předpisem zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů.

48 Blíže viz BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. In ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník: Komentář*. 12. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 6-8.

49 Zákon č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

zapsány v obchodním rejstříku. Povinností bylo připojit k obchodnímu jménu dodatek označující právní formu právnické osoby. U právnických osob, které se zapisovaly do obchodního rejstříku na základě zvláštního zákona, byl rovněž jejich obchodním jménem název, pod kterým byly do obchodního rejstříku zapsány. Obchodní jméno právnické osoby do obchodního rejstříku nezapisované tvořil název, pod kterým byla tato právnická osoba zřízena. Další podmínky pro tvorbu obchodního jména stanovil § 10 OBCHZ. Tento vymezil požadavek nezaměnitelnosti obchodního jména s obchodním jménem jiného podnikatele. Ke splnění tohoto požadavku bylo u právnických osob, které nepodnikaly v tomtéž oboru nebo v oborech zaměnitelných při hospodářské soutěži, považováno jako dostačující, když jejich obchodní jména obsahovala jiná sídla. V případě osob fyzických stačilo k odlišení uvést jiné místo podnikání. Užití sídla jako znaku, který má odlišit jednoho podnikatele od druhého, není za současné právní úpravy⁵⁰ již možné, neboť z ustanovení § 10 odst. 1 ObchZ byla tato možnost vypuštěna, a to s účinností od 1.1.2001.⁵¹

1.6 Zavedení institutu „obchodní firma“

Novelou OBCHZ provedenou zákonem č. 370/2000 Sb., byl s účinností od 1.1.2001 institut „obchodní jméno“ nahrazen institutem „*obchodní firma (firma)*“, užívaným již ve VZO. Přijetí nové právní úpravy bylo nezbytné. Důvodová zpráva k této změně uvádí: „Obchodní jméno byl nevhodným názvem, protože přílišnou šíří ztrácela úprava reálný význam a racionalitu. Tak zejména formulace principu výlučnosti v takovém rozsahu byla zbytečná a nemohla být ani nebyla respektována..... Formulace zásady výlučnosti bude mít opět reálný význam, jestliže nebude přesahovat rámec obchodního rejstříku.“⁵²

Právní úprava a podstata těchto institutů je zcela odlišná. Dle ObchZ je obchodní firma název, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku. Podnikatel je povinen činit právní úkony pod svou firmou. Obchodní firma je tedy pojímána v užším slova smyslu, než dosud užívané obchodní jméno. Obchodního jména užíval podnikatel bez ohledu na to, zda byl zapsán v obchodním rejstříku či nikoli. Za současné právní úpravy je zápis podnikatele v obchodním rejstříku naopak rozhodujícím kritériem pro užívání obchodní firmy. Dle § 34 odst. 1 ObchZ se do obchodního rejstříku zapisují: a) obchodní společnosti a družstva, b) zahraniční osoby podle § 21 odst. 4, c) fyzické osoby, které jsou podnikateli a mají bydliště v

50 Blíže viz zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění zákona č. 370/2000 Sb.

51 K pojmu obchodní jméno více viz zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

52 VLÁDA ČR. *Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 7. ledna 2000 [cit. 2. května 2011]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=476&CT1=0>>.

České republice a osoby podle § 21 odst. 5, které podnikají na území České republiky, pokud o zápis požádají, d) další osoby, stanoví-li povinnost jejich zápisu zvláštní právní předpis. Pro podnikatele fyzickou osobu je ObchZ předepsána povinnost zápisu do obchodního rejstříku, jestliže výše jejich výnosů nebo příjmů snížených o daň z přidané hodnoty, je-li součástí výnosů nebo příjmů, dosáhla nebo přesáhla za dvě po sobě bezprostředně následující účetní období v průměru částku sto dvacet milionů Kč. Zápis do obchodního rejstříku je tedy buď obligatorní nebo fakultativní, přičemž posledně uvedený zápis se týká pouze osob fyzických za splnění předepsaných podmínek. Všechny shora uvedené subjekty budou mít s ohledem na svůj zápis do obchodního rejstříku obchodní firmu.

Osoby, které se zapisují do obchodního rejstříku, neboť jim tuto povinnost ukládá zvláštní právní předpis, lze dělit na dvě skupiny. První skupinu tvoří osoby, u nichž by povinnost zápisu do obchodního rejstříku byla dána i bez výslovného uvedení tohoto požadavku ve zvláštním právním předpise, neboť se jedná o obchodní společnost či družstvo. Příkladem mohou být spořitelni a úvěrní družstva, pojišťovny a zajišťovny, banky a pobočky zahraničních bank, spořitelny, obchodníci s cennými papíry či investiční společnosti. Druhou skupinu tvoří zvláštní formy právnických osob, které pod obchodní společnosti či družstva nelze zařadit. Zde je tedy třeba povinnost zápisu do obchodního rejstříku výslovně uvést ve zvláštním právním předpise. Jde například o státní podniky či zdravotní pojišťovny.⁵³

Jak již bylo uvedeno výše, podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku je dle § 8 odst. 1 věty druhé ObchZ povinen činit právní úkony pod svou firmou. Dle § 13a ObchZ je každý podnikatel povinen na obchodních listinách vyjmenovaných v cit ustanovení uvádět údaj o své firmě, jménu nebo názvu, sídle nebo místu podnikání a identifikačním čísle a podnikatelé zapsaní v obchodním rejstříku také údaj o tomto zápisu, včetně spisové značky, a podnikatelé nezapsaní v obchodním rejstříku také údaj o zápisu do jiné evidence, v níž jsou zapsaní. Za nesplnění shora uvedených povinností může být podnikateli uložena pokuta do 50.000,- Kč či zákaz činnosti do 1 roku.⁵⁴

1.7 Rekapitulace

První ucelenější právní úpravu obchodního práva platnou na našem území přinesl VZO. Touto právní úpravou byl zaveden také institut obchodní firmy, tehdy svědčící pouze kupci plnoprávnému. Účelem obchodní firmy bylo individualizovat a zřetelně odlišovat jednoho kupce od druhého. Se vznikem Československého státu byla právní úprava dle VZO

53 Blíže viz PELIKÁNOVÁ 2010, s. 546.

54 Blíže viz § 24 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

recipována. Nicméně pro území Slovenska a Podkarpatské Rusi platil stejně jako před vznikem Československého státu uherský obchodní zákoník. V roce 1920 byly započaty první pokusy o přeměnu tohoto dualistického právního řádu na právní řád, který by byl jednotný pro celé území Československa. Jednalo se především o rozšíření platnosti některých právních předpisů také na území Slovenska a Podkarpatské Rusi. Rovněž některé právní předpisy byly již přijímány s platností pro celé území Československa. Hlavní etapou unifikace obchodního práva bylo období prací na osnově československého občanského zákoníku a na jednotném československém obchodním zákoníku. Unifikační proces však nebyl v důsledku nastalé politické situace dokončen. Po druhé světové válce došlo ke znárodnování soukromých podniků a k potlačování svobodného podnikání. V roce 1950 bylo soukromé právo unifikováno do jednoho kodexu, a to občanského zákoníku, který platil na celém území Československé republiky. Tento zákoník zrušil, mimo jiné, dosud platný VZO a uherský obchodní zákoník. Jeho přijetím došlo k přetržení vývoje právní úpravy obchodní firmy, resp. obchodního práva vůbec. Po roce 1989 byly započaty práce na vybudování nové právní úpravy soukromého práva. Nejdříve bylo přijato několik provizorních opatření, která měla změnit dosud platnou a nevyhovující právní úpravu soukromého práva, a to do doby přijetí právní úpravy zcela nové. Obnovení vývoje obchodního práva nastalo s přijetím OBCHZ v roce 1991. V rámci této právní úpravy byl zaveden institut obchodního jména, který svědčil každému podnikateli bez ohledu na jeho zápis v obchodním rejstříku. Novelou OBCHZ provedenou zákonem č. 370/2000 Sb. došlo k zavedení institutu obchodní firmy, známému již v rámci právní úpravy VZO. Právní úprava obchodního jména a obchodní firmy je zcela odlišná. Především tím, že obchodní firma svědčí pouze podnikateli zapsanému v obchodním rejstříku. Proto ustanovení o firmě obsažená v ObchZ se na podnikatele nezapsané v obchodním rejstříku nevztahují.

2 VÝZNAM A FUNKCE OBCHODNÍ FIRMY

2.1 Význam obchodní firmy

Obchodní firma je označení podnikatele zapsaného v obchodním rejstříku, prostřednictvím kterého je identifikován a zřetelně odlišován od ostatních podnikatelů, ať již v obchodním rejstříku zapsaných či nikoli. Je tedy úzce spjata s osobou podnikatele a na další existenci tohoto podnikatelského subjektu je zcela závislá. Obchodní firma je velice důležitým prostředkem nejen pro získání a zachování si přízně zákazníků, ale také prostředkem vyjadřujícím dobrou pověst podnikatele či podniku. Obchodní firma může vyvolat u zákazníků dojmy, které jsou pro další hospodářský vývoj podnikatele velice důležité. Může se jednat jak o zákazníkův pocit spokojenosti se službami, nabízeným sortimentem či odborným vystupováním personálu, tak o jeho dojmy vyvolané prostředím, ve kterém podnikatel působí. Z nabytých dojmů si zákazník může vytvořit k podniku určitý vztah s určitým stupněm důvěry a především potřebu se do daného podniku vracet. Je tedy nepochybné, že obchodní firma má jak pro podnikatele, tak pro zákazníky natolik zásadní význam, že její právní úprava je naprostou nezbytností. A to nejen s ohledem na ochranu samotného podnikatele, ale také zákazníků, kteří by mohli být například neoprávněným užíváním obchodní firmy klamáni a poškozováni.⁵⁵

Existence právní úpravy obchodní firmy je odůvodněna zejména s ohledem na její hospodářskou hodnotu, které za dobu trvání podniku postupně nabývá. Stává se tím významnou součástí podniku, a to natolik, že není možné ji převést samostatně, aniž by zároveň s ní nebyl převeden i podnik či jeho část. Význam a hodnotu obchodní firmy umocňují zásady firemního práva, které spočívají zejména ve firemní povinnosti, nezaměnitelnosti, zákazu klamavosti, firemní pravdivosti, přiměřenosti, jasnosti a jednotnosti obchodní firmy.⁵⁶

Význam obchodní firmy spočívá také v nezbytnosti jejího užití. Například pro platnost právního úkonu, který hodlá učinit podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku je třeba, aby tento úkon učinil pod obchodní firmou. Tak stejně se může podnikatel domáhat svých práv soudní cestou pouze za předpokladu, že tak bude činit pod obchodní firmou. Jedná se o základní požadavek, bez jehož splnění nebude soud ve věci samé rozhodovat.⁵⁷

55 Blíže viz RABAN, Přemysl a kol. *Obchodní zákoník*. 5.vydání. Praha: EUROUNION Praha, 2007, s. 10.

56 Blíže viz BEJČEK, Josef a kol. (2009b). *Základy obchodního práva v Evropě*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 17.

57 Blíže viz DĚDIČ, Jan. In DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník: Komentář. Díl 1. § 1 až 92e*. Praha: Polygon, 2002, s. 72.

Stěžejní význam obchodní firmy je možné vyjádřit v následujících bodech uvedených L. Lochmanovou, kdy obchodní firma má význam jako:

- a) atribut právní subjektivity podnikatele,
- b) jeden ze základních pojmových znaků podnikání,
- c) ochranné označení, jež je předmětem práva duševního vlastnictví,
- d) speciální typ „nehmotného statku“ vyznačující osobitost podnikatele.⁵⁸

2.2 Funkce obchodní firmy

Ze samotného významu obchodní firmy je možné dovodit její jednotlivé funkce, které opodstatňují existenci její právní úpravy, resp. existenci institutu obchodní firmy vůbec. Jde především o funkci individualizační a identifikační, za pomoci kterých je možné odlišit jednoho podnikatele od druhého a tím bez pochyb každého z nich identifikovat. Dále se jedná o funkci garanční a propagační, která souvisí s již shora zmiňovanou dobrou pověstí podniku (podnikatele), s upevněním svého postavení na trhu a se získáním zákazníků. V neposlední řadě se jedná také o funkci ochrannou, která zahrnuje nejen ochranu podnikatele, resp. ochranu jeho práva k obchodní firmě, ale také ochranu zákazníků před klamáním a poškozováním.

58 Blíže viz LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Základy obchodního práva*. Ostrava: KEY Publishing, 2009, s. 30.

3 ZÁKLADNÍ ZÁSADY TVORBY OBCHODNÍ FIRMY

3.1 Obecné vymezení jednotlivých zásad

Mezi zásady, které je nezbytné při tvorbě obchodní firmy dodržovat, a které ObchZ výslovně uvádí, patří zásada nezaměnitelnosti a zákazu klamavosti obchodní firmy. Ostatní zásady ObchZ výslovně již neuvádí. Jsou dovozovány výkladem jednotlivých ustanovení ObchZ. Jedná se o zásadu firemní povinnosti, pravdivosti a přiměřenosti, jasnosti a jednotnosti. Při tvorbě obchodní firmy je třeba dodržovat nejen zásady shora uvedené, ale rovněž právní úpravu vztahující se k náležitostem firmy jednotlivých obchodních společností a družstva, zakotvenou v příslušných ustanoveních ObchZ. V neposlední řadě jsou kladeny na tvorbu obchodní firmy také požadavky v rámci právní úpravy nekalé soutěže. Jde zejména o dodržování dobrých mravů, tedy aby součástí obchodní firmy nebyly vulgární a jinak nevhodné výrazy.⁵⁹

3.2 Zásada firemní povinnosti

Zásada firemní povinnosti není ObchZ výslovně uvedena. Nicméně povinnost mít obchodní firmu lze z ustanovení ObchZ dovodit. Konkrétně se jedná o ustanovení § 8 odst 1 ObchZ, které vymezuje obchodní firmu jako název, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku a zejména ukládá podnikateli povinnost činit právní úkony pod svou firmou. Dále je možné uvedenou zásadu dovodit z § 2 odst. 1 ObchZ vymezující pojem podnikání a rovněž z ustanovení ObchZ, která obsahují právní úpravu jednotlivých obchodních společností a družstva, resp. ustanovení vymezující obligatorní náležitosti zakladatelských dokumentů těchto obchodních společností a družstva. Dále je možné uvedenou zásadu dovodit například z žádosti o vydání živnostenského oprávnění, návrhu na zápis do obchodního rejstříku a z výpisu z obchodního rejstříku.⁶⁰

Jak bylo uvedeno výše, ustanovením § 8 odst. 1 ObchZ je podnikateli zapsanému do obchodního rejstříku uložena povinnost firmu mít a užívat ji, resp. činit právní úkony pod svou firmou. Podnikatel však disponuje také právem k obchodní firmě, které v sobě zahrnuje právo obchodní firmu užívat. Podnikatel má tedy nejen povinnost, ale také právo obchodní firmu užívat. Právo užívat obchodní firmu je tvořeno jak složkou pozitivní, tak složkou negativní. Pozitivní složka představuje právo obchodní firmu užívat a nakládat s ní v souladu

⁵⁹ Blíže viz BARTOŠÍKOVÁ. In ELIÁŠ 2007, s. 113-114.

⁶⁰ Blíže viz LOCHMANOVÁ, Ludmila. Obchodní jméno (firma) ve světle novely obchodního zákoníku. *Právo a podnikání*, 2000, č. 11, s. 7.

se zákonnými požadavky. Naopak negativní složka představuje omezení ostatních subjektů spočívající v zákazu užívání shodné či zaměnitelné obchodní firmy.⁶¹

Podnikatel je povinen firmu mít a při právních úkonech firmu užívat v takové podobě jak je zapsána v obchodním rejstříku. K nepřesnému uvedení obchodní firmy Nejvyšší soud ČR uvedl: „Uvede-li obchodní společnost nebo jiný podnikatel v písemném právním úkonu své obchodní jméno (nyní svou obchodní firmu) nepřesně nebo neúplně, nelze z toho důvodně dovozovat, že by právní úkon učinil někdo jiný (od něj odlišná osoba). Jde o vadu projevu vůle, která způsobuje, nelze-li ji odstranit pomocí výkladu, neplatnost právního úkonu.“⁶²

Z uvedeného lze tedy dovodit, že nesprávné uvedení obchodní firmy spočívající například v uvedení obchodní firmy malými písmeny namísto velkých či v uvedení právní formy s. r. o. namísto spol. s r. o., nebude činit právní úkon neplatný a jistě ani nebude vyvolávat dojem, že se jedná o obchodní firmu jiného podnikatele. Nicméně i přes shora uvedené je třeba připomenout, že by měl podnikatel užívat obchodní firmu v souladu s jejím zápisem v obchodním rejstříku a tím předcházet případným komplikacím.

V souvislosti se zásadou firemní povinnosti, resp. s povinností podnikatele činit právní úkony pod svou firmou, bych ráda zmínila rozsudek Nejvyššího soudu ČR z roku 2009⁶³. V předmětné věci valná hromada obchodní společnosti T. HK, a. s. rozhodla v březnu 2002 o změně obchodní firmy na R. a. s. Nicméně změna obchodní firmy na R. a. s. byla do obchodního rejstříku zapsána až od 20.11.2002. V září 2002, tedy v době mezi rozhodnutím valné hromady o změně obchodní firmy a zápisem této změny do obchodního rejstříku, byly ve veřejné dražbě prodány nemovitosti společnosti R. a. s. Daná věc byla žalobcem napadena s ohledem na neexistenci podniku společnosti R. a. s., právě s ohledem na zápis obchodní firmy R. a. s. do obchodního rejstříku až od 20.11.2002, tedy až po konání veřejné dražby, resp. prodeji nemovitostí. Žalobce z uvedeného dovozoval, že podnik R. a. s. nemohl existovat, a že součástí neexistujícího podniku nemohly být žádné nemovitosti a proto nemohlo příklepem ve veřejné dražbě přejít vlastnictví k nemovitostem. K námitce žalobce soud uvedl: „Obchodní zákoník v § 8 zakládá (a v rozhodné době zakládal) podnikateli povinnost činit právní úkony pod svou obchodní firmou, jíž je název, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku. Zápis má tedy konstitutivní povahu. O společnosti, která učiní právní úkon pod změněnou (valnou hromadou řádně odsouhlasenou)

61 Blíže viz LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Práva na označení: obchodní jméno, ochranné známky, označení původu výrobku*. Praha: ORAC, 1997, s. 23-24.

62 *Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 315/2001 ze dne 22. ledna 2002* [Program] ASPI verze 12 pro Windows, aktualizace z 17. května 2010 [cit. 28. října 2010].

63 *Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 1441/2007 ze dne 22. října 2009* [Program] ASPI verze 13 pro Windows, aktualizace z 8. května 2011 [cit. 27. července 2011].

obchodní firmou, ačkoli tato změna dosud není zapsána v obchodním rejstříku, však nelze jen proto uvažovat jako o neexistující a jen proto také nelze označit za neexistující její „podnik“ identifikovaný (předčasně) prostřednictvím nové obchodní firmy“.

Se shora uvedeným stanoviskem Nejvyššího soudu nemohu souhlasit. V souladu s § 8 odst. 1 ObchZ bylo povinností podnikatele učinit tento právní úkon pod svou obchodní firmou, tj. pod obchodní firmou zapsanou v daný okamžik v obchodním rejstříku, tedy pod firmou T. HK, a. s. S ohledem na konstitutivní povahu zápisu změny obchodní firmy do obchodního rejstříku, nemohl podnikatel učinit právní úkon pod obchodní firmou v obchodním rejstříku dosud nezapsanou. Na dané věci nemůže nic změnit ani rozhodnutí valné hromady o změně obchodní firmy, byť učiněné již v březnu 2002. Nejvyšší soud ČR však ve svém stanovisku připustil možnost činit právní úkony pod obchodní firmou dosud nezapsanou v obchodním rejstříku, čímž zcela popřel právní úpravu zakotvenou v ObchZ. Dle mého názoru toto stanovisko vyvolává právní nejistotu, neboť Nejvyšší soud ČR svým rozhodnutím právní normu neinterpretuje, ale zcela mění její význam. O důsledcích, které toto rozhodnutí může vyvolat nemluvě. Pokud podnikatelé budou činit právní úkony pod obchodní firmou dosud do obchodního rejstříku nezapsanou, bude tím vyvolán přinejmenším nepřehledný a nekontrolovatelný stav.

3.3 Zásada nezaměnitelnosti a zákazu klamavosti

Zásada nezaměnitelnosti obchodní firmy, někdy nazývaná též zásada výlučnosti či zásada individualizace, je uvedena v § 10 odst. 1 ObchZ. Jak již bylo uvedeno výše, jedná se o jednu ze zásad v ObchZ výslovně uvedenou. Účelem této zásady je zachovat identifikační funkci obchodní firmy, za pomoci které je odlišován jeden podnikatel od druhého. V opačném případě by jinak obchodní firma ztrácela jeden ze svých stěžejních prvků.⁶⁴

Tato zásada byla upravena již ve VZO v čl. 20, ale s poněkud odlišným teritoriálním působením. Požadavek, že se firma musí zřetelně lišit, se vztahoval na oblast téhož místa či obce, kde se firmy nalézaly. Jednalo se o vymezení užšího teritoria, než jak činí současná právní úprava, neboť ObchZ zásadu nezaměnitelnosti vztahuje na celé území ČR.

F. Rouček k požadavku zřetelného odlišení vyjádřeného v čl. 20 VZO uvedl: „Firmy musí se lišiti ve svém nezkráceném znění v písmě i zvuku tak, aby obyčejný člověk průměrně opatrný postřehl rozdíl zrakem i sluchem (proto k rozlišení nestačí vůči dodatku slovem

64 Blíže viz BEJČEK 2009b, s. 189-190.

>první< dodatek číslicí >I.<).“⁶⁵ Podobně se k této problematice vyjádřil G. Švamberg: „Podle našeho názoru bude se musiti v každém jednotlivém případě přihlížeti ke všem důležitým rozeznávacím okolnostem současně, tedy nejen k různému způsobu psaní, nýbrž i různému zvuku, poněvadž i zvuk i písmo jest pro rozlišování firem důležité a bude zajisté nutno, aby se firmy jak zvukově, tak i způsobem svého psaní bez dlouhých jich studií lišily tak, aby průměrně opatrný člověk rozdílů nezkomolených firem zrakem i sluchem mohl postřehnouti,.....“⁶⁶

S uvedenými názory, které lze vztáhnout rovněž na současnou právní úpravu obchodní firmy, zcela souhlasím. Potřeba posuzovat zaměnitelnost obchodních firem jak v jejich písemném, tak audiálním vyjádření, je ještě více umocněna s ohledem na osoby nevidomé, které vnímají obchodní firmu především sluchem. V obchodním rejstříku je možné dohledat například obchodní firmy „100PA s.r.o.“ a „STOPA, s.r.o.“, obchodní firmy „S-TO-H, spol. s r.o.“ a „STOH s.r.o.“, obchodní firmy „S.T.O., spol. s r.o.“ a „100 v.o.s. či obchodní firmy „made for you s.r.o.“ a „MADE4YOU s.r.o.“. V uvedených případech je audiální vyjádření těchto dvojic obchodních firem zcela shodné a není tak možné odlišit jednu obchodní firmu od druhé. Rozdíl je možné sledovat pouze v jejich písemném vyjádření, což bude především pro osobu nevidomou velmi obtížné. Shora uvedené proto dokládá, jak je nezbytné, aby při posuzování zaměnitelnosti obchodních firem bylo zohledňováno nejen jejich vyjádření písemné, ale rovněž i audiální.

Na tomto místě je třeba rovněž uvést, že soudy již několikrát ve svých rozhodnutích konstatovaly, že zaměnitelnost se posuzuje dle dojmu průměrného zákazníka. Například Vrchní soud v Praze uvedl: „Při posouzení zaměnitelnosti není výlučně rozhodující jen úplné slovní znění obou obchodních jmen (a obdobně též obchodního jména žalovaného a ochranné známky žalobkyně), ale je nutno přihlížet k dojmu, který vzniká u průměrného zákazníka. Tomu utkví v paměti celkový dojem, který na něj obchodní název a ochranná známka učinily. I když plné znění obchodních jmen se liší, je v přirozenosti zákazníků, že z delšího znění obchodního jména jim utkví jako příznačná jen určitá výrazná a rozlišující část.“⁶⁷

Nejvyšší soud ČR k posuzování zaměnitelnosti obchodních firem dle dojmu průměrného zákazníka uvedl: „Slovní spojení „Podzemní stavby“ je dominantním prvkem obchodních jmen žalobce a žalovaných, které utkví v paměti průměrného zákazníka, resp. spotřebitele. Dodatková slova „Bohemia“ nebo dokonce „divize 1“, popř. právní forma

65 ROUČEK 1939, s. 23.

66 ŠVAMBERG 1946, s. 103.

67 *Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 813/93 ze dne 7. listopadu 1994* [Program] ASPI verze 13 pro Windows, aktualizace z 28. listopadu 2010 [cit. 22. ledna 2011].

(„spol. s r.o. na rozdíl od a.s.“) nemají dostatečně výraznou rozlišovací schopnost.“⁶⁸

Ze současné aplikační praxe lze uvést například rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 3580/2009 ze dne 26. ledna 2010, ve kterém soud rovněž vyslovil nezbytnost přihlížet k dojmu, který u průměrného zákazníka obchodní firma vyvolá. Uvedené rozhodnutí tak jen dokládá dlouhodobé zastávání tohoto závěru judikaturou.

Shora uvedená rozhodnutí také dokládají potřebu jisté dávky obezřetnosti při tvorbě obchodní firmy. Je především ve vlastním zájmu podnikatele, aby znění jeho obchodní firmy bylo výjimečné a dostatečně jej identifikovalo a bez pochyb odlišovalo od jiných podnikatelů. V případě výskytu zaměnitelné obchodní firmy by to mohlo mít pro podnikatele nepříjemné dopady, a proto je lepší této situaci předcházet náležitou obezřetností při utváření obchodní firmy. S ohledem na možnosti, které jsou v dnešní době dostupné by k zápisu zaměnitelných obchodních firem již nemuselo docházet. Sám podnikatel si může prostřednictvím elektronického obchodního rejstříku, který je veřejnosti přístupný zjistit, zda není obchodní firma tohoto nebo obdobného znění již zapsaná. Dále může podat žádost rejstříkovému soudu o vydání potvrzení, že určitý údaj, tedy obchodní firma tohoto znění, není v obchodním rejstříku zapsaná.⁶⁹ V daném případě soud potvrzuje, že v obchodním rejstříku není zapsaná firma tohoto znění. Nezohledňuje již tedy zápisy firem s obdobným zněním. Nicméně s ohledem na znění § 200da odst. 1 OSŘ⁷⁰ je třeba dodat, že při podání návrhu na zápis podnikatele do obchodního rejstříku je povinností soudu zkoumat, zda zapisovaná obchodní firma není zaměnitelná s jinou již v obchodním rejstříku zapsanou obchodní firmou. Tedy zkoumat nejen shodnost, ale i podobnost znění obchodních firem, které by mohlo vyvolat jejich zaměnitelnost.

Nicméně i přes shora uvedené, je možné v obchodním rejstříku dohledat obchodní firmy zcela zaměnitelné, a to například: „READY, spol. s r.o.“ a „READY spol. s r.o.“, V.I.P. spol. s r.o.“ a „V.I.P. s.r.o.“ či „R.E.D., spol. s r.o.“ a „R.E.D. s.r.o.“

Za zaměnitelné obchodní firmy bych rovněž považovala obchodní firmu „100+1 a.s.“ a obchodní firmu „1000 + 1, s.r.o.“, neboť v písemném vyjádření se obchodní firmy liší pouze v jedné číslici, resp. jedna obchodní firma ve srovnání s druhou, se liší pouze tím, že obsahuje jednu nulu navíc. Na právní formu obchodních společností není možné brát zřetel, neboť tato

68 *Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Odon 108/97 ze dne 23. dubna 1997* [Program] ASPI verze 12 pro Windows, aktualizace z 17. května 2010 [cit. 15. června 2010].

69 Blíže viz § 28 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

70 Dle § 200da odst. 1 OSŘ, pokud nebyl návrh odmítnut podle § 200d, soud zkoumá, zda údaje o skutečnostech, které se do rejstříku zapisují, vyplývají z listin, které mají být podle zvláštního právního předpisu k návrhu doloženy, zda navrhovaná obchodní firma není zaměnitelná s jinou již existující obchodní firmou, případně není-li klamavá.

nemá rozlišující charakter. Písemné vyjádření těchto obchodních firem tak může být na první pohled zaměnitelné. I když jejich audiální vyjádření je zčásti odlišné, nedomnívám se, že je dostačující k nezaměnitelnosti těchto obchodních firem. Jsem naopak přesvědčena, že za tohoto stavu může v praxi častěji docházet k chaotickým situacím, kdy sám zákazník si nebude zcela jist, zda firma, kterou má na mysli, má ve svém kmeni „100+1“ nebo „1000 + 1“. Důsledkem pak právě může být záměna těchto obchodních firem. Nicméně i přes zásadu nezaměnitelnosti obchodních firem, vyžadovanou již dlouhá léta, byl v únoru 2011 zapsán rejstříkovým soudem podnikatel s obchodní firmou „1000 + 1, s.r.o.“, a to vedle již existující obchodní firmy „100+1 a.s.“. Domnívám se, že rejstříkový soud se při zápisu podnikatele do obchodního rejstříku tím, zda daná obchodní firma není zaměnitelná s jinou již zapsanou obchodní firmou, nezabýval buď vůbec, nebo tak učinil dosti povrchně.

Ve věci zásady nezaměnitelnosti obchodních firem bych ráda také odkázala na rozhodnutí Nejvyššího soudu⁷¹, ve kterém bylo konstatováno: „Jinými slovy, rejstříkový soud musí při rozhodování o povolení požadovaného zápisu do obchodního rejstříku posoudit, zda doložené listiny skutečně jsou listinami o skutečnostech, které mají být zapsány do obchodního rejstříku; nepostačuje tedy, aby byly jako takové označeny či aby navrhovatel tvrdil, že takovými listinami jsou, ale jejich obsah musí odpovídat obsahu takových listin. Při opačném výkladu posuzovaného ustanovení by totiž stačilo připojit k návrhu jakoukoli listinu a potřebným způsobem ji označit, aniž by tato listina co do svého obsahu splňovala podmínku ustanovení § 200da odst. 1 o. s. ř. a § 32 odst. 2 obch. zák.“ Z uvedeného dovozují, že by měl soud při zápisu podnikatele do obchodního rejstříku zkoumat obsahovou stránku zakladatelského dokumentu, tedy zda obsahuje všechny náležitosti předepsané zákonem včetně nezaměnitelné obchodní firmy.

K přezkumné činnosti soudu v rámci rejstříkového řízení J. Holejšovský uvedl: „Míra hmotněprávního přezkumu je podstatně snížena vypuštěním tzv. vyhledávací zásady v rejstříkových řízeních, a soud tak již není povinen provádět i jiné důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu, než byly účastníky navrhovány. Provedení zápisu je vázáno na splnění předpokladů se dvojitou, zásadně odlišnou mírou obecnosti. Obecného předpokladu, že údaje o skutečnostech, které se zapisují do rejstříku, byly doloženy listinami, které vyžaduje zvláštní právní předpis, a konkrétních předpokladů, že firma není zaměnitelná, popř. nevyvolává nebezpečí záměny s firmou již dříve zapsanou a bylo doloženo oprávnění k výkonu zapisovaného předmětu podnikání. Procesní předpis (§ 200da odst. 1 novely OSŘ) tak na

71 *Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Odo 1365/2006 ze dne 29. dubna 2008* [Program] ASPI verze 13 pro Windows, aktualizace z 28. listopadu 2010 [cit. 30. ledna 2011].

jedné straně správně odkazuje na splnění předpokladů určených zvláštními právními předpisy – hmotným právem, na druhé straně pak bez zjevného důvodu a především zcela útržkovitě, neúplně uvádí některé hmotněprávní skutečnosti coby předpoklad zápisu. Novela se tedy snaží o zúžení přezkumné činnosti soudu, ale nedává této činnosti jasné mantinely.⁷²

K nezaměnitelnosti obchodní firmy je třeba také uvést, že s ohledem na rozhodovací praxi soudů byla s účinností od 1.1.2001 do § 10 odst. 1 ObchZ zakomponována věta, kterou se výslovně stanovilo, že k odlišení firmy nestačí rozdílný dodatek označující právní formu.⁷³

I přesto je však možné v obchodním rejstříku nalézt například obchodní firmy „GAMA s.r.o.“ a „GAMA v.o.s.“, tedy firmy dle současné právní úpravy zcela zaměnitelné. Uvedené obchodní společnosti vznikly sice před přijetím novely ObchZ provedenou zákonem č. 370/2000 Sb., ale dle přechodných ustanovení této novely byli podnikatelé povinni přizpůsobit svoji firmu požadavkům předmětné novely, a to do dvou let od nabytí její účinnosti, tj. do 1.1.2003. Nelze ani opomenout skutečnost, že novela ObchZ v přechodných ustanoveních uložila společnostem také povinnost uvést společenské smlouvy a stanovy do souladu s ustanoveními předmětné novely, a to do jednoho roku od nabytí její účinnosti, tedy do 1.1.2002. Do dnešního dne však nebyl tento stav, který odporuje současné právní úpravě, napraven. Nápravu nečinil ani soud, kterému byla v přechodných ustanoveních cit. novely dána možnost i bez návrhu společnost zrušit a nařídít její likvidaci.

Rovněž s účinností od 1.1.2001 došlo ke zrušení druhé věty § 10 odst. 1 OBCHZ. Za současné právní úpravy tak již není možné, a to ani u podnikatelů právnických osob, kteří nepodnikají v tomtéž oboru nebo v oborech zaměnitelných při hospodářské soutěži, užít v jejich obchodní firmě jako odlišující prvek jiné sídlo.

Opět i v tomto případě je však možné nalézt v obchodním rejstříku například obchodní firmu „STAVOS BENEŠOV s.r.o.“, zapsanou do obchodního rejstříku v roce 2002, a obchodní firmu „STAVOS NECHANICE, s.r.o.“, zapsanou do obchodního rejstříku v roce 2005. Právní úprava tvorby obchodní firmy platná jak v současné době, tak v době zápisu shora uvedených obchodních společností do obchodního rejstříku, nepřiznává odlišné právní formě ani jinému sídlu rozlišující charakter. Z hlediska zásady nezaměnitelnosti obchodních firem je nerozhodné, zda je sídlo uvedeno ve firemním kmeni či firemním dodatku. Dle shora uvedeného je tedy zřejmé, že obchodní firmy jsou zaměnitelné a rejstříkovým soudem byly do obchodního rejstříku zapsány v rozporu s právní úpravou zakotvenou v ObchZ.

72 HOLEJŠOVSKÝ, Josef. Změna právní úpravy obchodního rejstříku a řízení před ním. *Právní rozhledy*, 2005, č. 11, s. II.

73 Blíže viz část první, čl. I, § 10 odst. 1 zákona č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zásada zákazu klamavosti obchodní firmy byla do ObchZ zakomponována s účinností od 1.1.2001, kdy byl do § 10 odst. 1 věty první ObchZ vložen požadavek, aby obchodní firma nepůsobila klamavě. M. Bartošíková⁷⁴ uvádí, že tato první věta vyjadřuje zásadu nezaměnitelnosti přísněji než právní úprava předchozí. Považuje tedy zákaz klamavosti za jakési zpřísnění zásady nezaměnitelnosti, kdy obchodní firma nesmí ani působit klamavě, tzn. vzbuzovat klamnou představu o podnikateli nebo předmětu podnikání. Domnívám se, že je otázkou, zda se skutečně jedná o zdůraznění zásady nezaměnitelnosti nebo zda jde o zásadu další, stojící samostatně vedle všech ostatních. Klamná představa totiž nemusí vždy vyvolávat zaměnitelnost s jiným podnikatelem. Tedy vytvářet stav, kdy nelze s jistotou konstatovat, zda se jedná o podnikatele X či XY. Klamný dojem se může vztahovat pouze k jednomu podnikateli a žádného jiného podnikatele se nemusí dotýkat. Jako příklad lze uvést rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR týkající se návrhu na zápis změny obchodní firmy do obchodního rejstříku na obchodní firmu „Česká finanční úvěrová s.r.o.“, kdy soud konstatoval, že navrhovaná obchodní firma je klamavá, neboť: „.....slovní spojení „finanční úvěrová“ vzbuzuje dojem, že se společnost zabývá poskytováním úvěrů či jiných finančních služeb (ač taková činnost mezi její předměty podnikání podle zápisu v obchodním rejstříku nepatří), nikoli že jejich poskytování pouze zprostředkuje.“⁷⁵ Z uvedeného je tedy patrné, že klamná představa nemusí mít spojitost pouze s požadavkem nezaměnitelnosti, ale také (především) s požadavkem pravdivosti obchodní firmy. Obchodní firma totiž nesmí obsahovat nepravdivé informace a působit tak klamavě. Zásada zákazu klamavosti je proto velice úzce spjata především se zásadou pravdivosti obchodní firmy. Za více přesnější vymezení zásady zákazu klamavosti proto považuji tvrzení L. Lochmanové⁷⁶, že uvedeným požadavkem zákazu klamavosti je vysloven princip pravdivosti obchodní firmy blízký principu výlučnosti.

Pokud tedy například obchodní společnost změní svůj předmět podnikání a znění obchodní firmy již nebude tomuto předmětu podnikání odpovídat, je společnost povinna podat návrh na zápis změny obchodní firmy do obchodního rejstříku, neboť stávající obchodní firma je nepravdivá a klamavá.

Naopak za zpřísnění zásady nezaměnitelnosti lze určitě považovat již výše zmiňované zrušení věty druhé § 10 odst. 1 OBCHZ, kdy uvedení jiného sídla v obchodní firmě již nemá rozlišující charakter.

74 Blíže viz BARTOŠÍKOVÁ. In ŠTENGLOVÁ 2009, s. 27.

75 *Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 201/2007 ze dne 15. dubna 2008* [Program] ASPI verze 13 pro Windows, aktualizace z 28. listopadu 2010 [cit. 22. ledna 2011].

76 Blíže viz LOCHMANOVÁ. Obchodní jméno (firma) ve světle novely....., s. 8.

3.4 Zásada pravdivosti a přiměřenosti

Dle zásady pravdivosti a přiměřenosti je třeba, aby obchodní firma neobsahovala nic nepravdivého či přehnaného. Například, aby údaje obsažené v obchodní firmě podnikatele fyzické osoby neuváděly v omyl, že se jedná o obchodní firmu obchodní společnosti. K uvedeným zásadám se dochází rovněž výkladem práva nekalé soutěže a dovodit je lze rovněž z ustanovení obsahující požadavek souladu výkonu práv s dobrými mravy dle § 3 odst. 1 občanského zákoníku či z § 265 ObchZ obsahující požadavek souladu výkonu práv se zásadami poctivého obchodního styku. Průlom do zásady pravdivosti obchodní firmy činí ustanovení § 11 ObchZ, které umožňuje v případě zdědění podniku nebo jeho nabytí smlouvou užívat za splnění předepsaných podmínek dosavadní obchodní firmu.⁷⁷

Například obchodní firma podnikatele fyzické osoby Karla Nováka, která zní „NOVÁK a spol.“, uvádí v omyl, že se jedná o obchodní firmu podnikatele právnické osoby. Nejen, že tato obchodní firma není utvořena v souladu s § 9 odst. 1 ObchZ (jménem a příjmením fyzické osoby), nejen že obsahuje dodatek právní formy „a spol.“, který je přípustěn pouze u veřejné obchodní společnosti, ale především uvedením dodatku právní formy „a spol.“ uvádí v omyl, že se jedná o obchodní firmu obchodní společnosti.

Jako další příklad nepravdivé obchodní firmy je možné uvést obchodní firmu „STARÝ PIVOVAR s.r.o.“. Znění obchodní firmy jistě vyvolá u zákazníků dojem, že se daná společnost zabývá výrobou piva či případně provozuje hostinskou činnost. Nicméně uvedená společnost má v obchodním rejstříku zapsány tyto předměty podnikání: realitní činnost, chov domácích a zoologických zvířat a poskytování souvisejících služeb, specializovaný maloobchod, zprostředkování obchodu, zprostředkování služeb, provozování cestovní agentury, pořádání dětských rekreačních a rekreačně - vzdělávacích akcí, činnost technických poradců v oblasti zemědělství a lesnictví, ubytovací služby. Tedy předměty podnikání jako pivovarnictví a sladovnictví či hostinská činnost, které by nasvědčovaly znění obchodní firmy, uvedená společnost zapsány v obchodním rejstříku nemá. Obchodní firma tak není pravdivá a rovněž působí klamavě.

3.5 Zásada jasnosti

Zásada jasnosti obchodní firmy má úzký vztah ke shora uvedené zásadě pravdivosti a přiměřenosti. Účelem této zásady je, aby obchodní firma byla srozumitelná a jasná. Jinými slovy, aby údaj ve firmě nezastíral skutečný stav týkající se osoby podnikatele či předmětu

⁷⁷ Blíže viz KULHÁNEK, Martin. Pojetí a základní zásady firemního práva. *Právní rozhledy*, 2000, č. 7, s. 297-298.

podnikání. Například u právnické osoby musí být jasná její právní forma, kterou ObchZ vyžaduje jako obligatorní náležitost obchodní firmy právnické osoby.⁷⁸

Při nahlédnutí do obchodního rejstříku je zcela nejasná obchodní firma „NOVÁK a spol. v.o.s.“ či „HOFMANN A SPOL., s.r.o., a to s ohledem na vyjádření právní formy těchto právnických osob. Nejasnou je rovněž obchodní firma „Gama Globus – G-G“. Z uvedené obchodní firmy není jasné, zda se jedná o obchodní firmu podnikatele fyzické osoby či podnikatele právnické osoby. Dle § 9 ObchZ musí být vždy obchodní firmou fyzické osoby její jméno a příjmení a součástí firmy právnické osoby musí být dodatek označující její právní formu. Uvedená obchodní firma nespĺňuje požadavky na tvorbu obchodní firmy jak u podnikatele fyzické osoby, tak u právnické osoby. Za dané situace je tak obchodní firma zcela nejasná. Až při nahlédnutí do obchodního rejstříku je možné zjistit, že u této obchodní firmy je zapsán podnikatel fyzická osoba Ing. Oldřich Švic.

3.6 Zásada jednotnosti

Zásada jednotnosti obchodní firmy vyjadřuje požadavek, aby podnikatel měl pouze jednu firmu. Na otázku, zda může mít jeden subjekt více firem, jestliže provozuje více podniků, je možné souhlasit s názorem I. Pelikánové, která uvádí: „jeden podnikatel může mít jenom jednu firmu i pro více podniků, jakékoli jiné řešení by znamenalo, že firmu ve skutečnosti chápeme jako označení podniku, tedy spíše jako obchodní jméno.“⁷⁹

Zásadu jednotnosti obchodní firmy lze dovodit zejména z § 8 a 9 ObchZ, ve kterých zákonodárce užívá pojem *firma* v singuláru a výslovně uvádí, že podnikatel je povinen činit právní úkony pod svou firmou.

Krajský soud v Ostravě se k pluralitě obchodního jména vyslovil takto: „Není totiž významového rozdílu mezi požadavkem na zápis zkráceného názvu obchodního jména (tedy názvu od zapsaného obchodního jména zčásti odlišného) a požadavkem na zápis jakéhokoli dalšího obchodního jména, které se s již zapsaným obchodním jménem nebude shodovat v ničem. Jak správně uvádí soud prvního stupně, ustanovení § 8 a § 9 obch. zák., jež jsou kogentního charakteru, jiný závěr vylučují a obchodní ani občanský zákoník (viz § 19b o. z.) s jinou variantou než s tou, že jeden podnikatel bude nositelem pouze jediného obchodního jména, nepočítá.“⁸⁰ Jestliže se soud k dané problematice takto vyslovil v rámci obchodního jména, tím spíše bude toto stanovisko platit pro obchodní firmu.

78 Tamtéž, s. 298.

79 PELIKÁNOVÁ 2010, s. 296.

80 *Usnesení Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 15 Co 318/95 ze dne 24. června 1995* [Program] ASPI verze 13 pro Windows, aktualizace z 28. listopadu 2010 [cit. 22. ledna 2011].

V případě, že by podnikatel užíval více obchodních firem, jednalo by se o jistou pluralitu jeho osoby. Tento postup by pro samotného podnikatele nebyl výhodný, neboť tím snižuje individualizační funkci obchodní firmy. Pro podnikatele je naopak velice důležité, aby byl s jistotou odlišen od ostatních podnikajících subjektů, a aby nebylo pochyb, zda se stále ještě jedná o jeho obchodní firmu či nikoli. Pro vytvoření dobré pověsti a dobrého jména jistě poslouží podnikateli lépe jedna obchodní firma, která ho bude v jeho podnikatelské praxi jednoznačně charakterizovat.

I přes shora uvedené je však třeba se zmínit o situaci, která není právní úpravou řešena vůbec. Může nastat situace, kdy podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku, například pod obchodní firmou „Jan Novák“, bude mít jeden podnik. Následně koupí (případně zdědí) druhý podnik od podnikatele rovněž zapsaného v obchodním rejstříku, například pod obchodní firmou „Oldřich Král“. Nyní mohou nastat dvě situace. Podnikatel bude v případě druhého nabytého podniku podnikat buď pod dosavadní obchodní firmou původního vlastníka (za předpokladu, že mu původní vlastník k tomu udělil souhlas) nebo bude podnikat pod svojí obchodní firmou a tudíž obchodní firmu původního vlastníka změnit. Nicméně i přes shora uvedené dojde tak k situaci, kdy podnikatel bude v obchodním rejstříku zapsán buď pod obchodní firmou „Jan Novák“ a zároveň pod obchodní firmou „Oldřich Král, nástupce Jan Novák“ nebo bude zapsán pouze pod svojí obchodní firmou „Jan Novák“, ale pro oba podniky. V obou případech tedy nebude dodržena zásada jednotnosti obchodní firmy, neboť podnikatel bude v obchodním rejstříku zapsán pod dvěma obchodními firmami. Jak již bylo uvedeno výše, právní úpravou není tato kolize řešena vůbec. Jsem proto názoru, že za stavu současné právní úpravy, kdy se do obchodního rejstříku zapisuje podnikatel a nikoli podnik, resp. podniky, by měla být v tomto případě rozhodující osoba podnikatele a nikoli zápisy obchodních firem (podniků) v obchodním rejstříku. Měla by být proto upřednostněna ochrana osoby podnikatele před ochranou zápisů obchodních firem (podniků) v obchodním rejstříku.

3.7 Rekapitulace

U podnikatele zapsaného do obchodního rejstříku není ponecháno na jeho vůli, zda obchodní firmu bude mít či nikoli, neboť povinnost mít obchodní firmu vyplývá z ObchZ. Tak stejně ani při tvorbě obchodní firmy nedisponuje zcela volnou úvahou, neboť je vázán zásadami, které je třeba při utváření obchodní firmy vždy respektovat. Především musí zvolit takovou obchodní firmu, která jej bude dostatečně identifikovat a odlišovat od ostatních podnikatelů a tím bude vyloučena její zaměnitelnost. V opačném případě se totiž podnikatel

vystavuje nepříjemným dopadům spojeným se zaměnitelnou obchodní firmou, a to především povinnosti svoji obchodní firmu změnit. Obchodní firma nesmí obsahovat nic nepravdivého o podnikateli nebo jeho podniku, nic přehnaného, ani údaje zkreslující skutečný stav, neboť taková obchodní firma by mohla uvést veřejnost v omyl a působit tak klamavě. Podnikateli není dána možnost mít více obchodních firem. I když podnikatel disponuje více podnikatelskými oprávněními, vždy může mít pouze jednu obchodní firmu. Uvedené zásady musí být splněny kumulativně. Například obchodní firma, která splňuje zásadu nezaměnitelnosti, ale jinak je nepravdivá a klamavá, tak nesplňuje požadavky kladené na tvorbu obchodní firmy.

Právní úprava základních zásad tvorby obchodní firmy by měla být více propracovanější. Jak s ohledem na rejstříkové soudy, které rozhodují o zápisu podnikatele (znění obchodní firmy) do obchodního rejstříku, tak zejména s ohledem na laickou veřejnost, by měla pro svoji přehlednost a určitost výslovně uvádět jednotlivé základní zásady tvorby obchodní firmy a tyto blíže rozvádět. Měla by definovat více případů, kdy obchodní firma jednotlivé zásady splňuje a tak stejně ty případy, kdy lze s určitostí konstatovat nedodržení těchto zásad. Pro laika by tak bylo utvoření obchodní firmy z pohledu jednotlivých zásad více transparentnější. Rovněž by tím byl ulehčen rozhodovací proces rejstříkových soudů ohledně zápisů do obchodního rejstříku. V neposlední řadě by se tím mohlo předejít mnoha sporům týkající se zaměnitelnosti obchodních firem a také nesouladu zápisu v obchodním rejstříku s kogentním ustanovením zákona.

4 SKLADEBNÉ PRVKY OBCHODNÍ FIRMY

4.1 Obecné vymezení

Skladebnými prvky obchodní firmy jsou firemní kmen a firemní dodatek. V případě podnikatelů právnických osob je jejich firma složena z obou výše uvedených skladebných prvků, neboť dle § 9 odst. 2 ObchZ musí být součástí firmy právnických osob i dodatek označující jejich právní formu. Obchodní firma podnikatele fyzické osoby obsahuje vždy firemní kmen, který může být dle vůle podnikatele doplněn fakultativním dodatkem. Za určitých okolností je užití dodatku ve firmě podnikatele fyzické osoby obligatorní.⁸¹

Jednotlivé skladebné prvky obchodní firmy jsou utvářeny na principu přísné pravdy nebo na principu volné tvorby. Dle principů, na základě kterých jsou jednotlivé skladebné prvky obchodní firmy vytvořeny, může být obchodní firma jako celek založena na systému přísné pravdy nebo na systému smíšené tvorby.⁸²

Shora uvedené lze interpretovat následovně. Firemní kmen podnikatele fyzické osoby je utvářen dle principu přísné pravdy, neboť vždy musí být vytvořen ze jména a příjmení dané fyzické osoby, které jí po právu náleží. Může se tedy jednat pouze o osobní firemní kmen. Firemní dodatek podnikatele fyzické osoby může být utvářen dle principu přísné pravdy nebo dle principu volné tvorby. Princip přísné pravdy se vztahuje na firemní dodatek osobní, věcný a místní. Je tomu tak proto, neboť tyto dodatky mají podávat informaci o osobě podnikatele nebo o jeho podnikatelské činnosti či o jeho místě podnikání a tudíž tato informace musí odpovídat skutečnému stavu, jinak by byla obchodní firma nepravdivá. Princip volné tvorby je uplatňován v případě firemního dodatku fantazijního, neboť tento žádnou ze shora uvedených informací nepodává. Pokud tedy obchodní firma podnikatele fyzické osoby obsahuje pouze firemní kmen nebo vedle firemního kmene také firemní dodatek osobní, věcný nebo místní (nebo tyto všechny současně), je tato obchodní firma založena na systému přísné pravdy. Pokud ovšem obchodní firma obsahuje vedle firemního kmene také firemní dodatek fantazijní, pak je založena na systému smíšené tvorby. Firemní kmen podnikatele právnické osoby se utváří dle principu volné tvorby, neboť je ponecháno na podnikateli, zda firma bude vytvořena z firemního kmene osobního, věcného či fantazijního. Samozřejmě až na výjimky stanovené dle zvláštních právních předpisů, které firemní kmen právnické osobě předepisují, například firemní kmen „České dráhy“. Nicméně je třeba také poznamenat, že

81 Blíže viz BARTOŠÍKOVÁ. In ŠTENGLOVÁ 2009, s. 21.

82 Blíže viz LOCHMANOVÁ, Ludmila. K některým diferencím obchodního jména (firmy), ochranné známky a označení původu výrobků. *Právo a podnikání*, 2001, č. 2, s. 8.

pokud podnikatel zvolí firemní kmen osobní či věcný, pak tento musí odpovídat skutečnému stavu, jinak by byl nepravdivý. Firemní dodatek věcný, místní a firemní dodatek označující právní formu právnické osoby, se utváří dle principu přísné pravdy. Obchodní firma podnikatele právnické osoby se tedy vždy zakládá na systému smíšené tvorby.

Při utváření jednotlivých skladebných prvků obchodní firmy musí být dodržovány jednotlivé zásady tvorby obchodní firmy (viz kapitola č. 3) a další požadavky kladené na tvorbu skladebných prvků obchodní firmy dle ObchZ a zvláštních právních předpisů. Jedná se především o obligatorně stanovené obsahové náležitosti obchodní firmy. Příkladem může být firemní kmen podnikatele fyzické osoby, který je předepsán ve formě jména a příjmení fyzické osoby. Dále dodatek označující právní formu právnické osoby, který je nezbytnou součástí obchodní firmy podnikatele právnické osoby. Tento dodatek musí být uveden v takové podobě, která odpovídá jedné z variant taxativně stanovených ObchZ. V neposlední řadě se jedná o stanovení přesného znění firemního kmene či firemního dodatku u některých právnických osob dle zvláštních právních předpisů.

Druh obchodní firmy je odvozován od firemního kmene, proto je možné se setkat s obchodní firmou osobní, věcnou, fantazijní, číselnou či smíšenou. Mnoho autorů uvádí, že smíšená obchodní firma je tvořena kombinací firmy osobní a věcné. Při nahlédnutí do obchodního rejstříku je však možné se setkat i s jinými kombinacemi. Například s kombinací složky věcné a fantazijní („FÉNIX SPORT spol. s r.o.“) nebo složky osobní a číselné („Novotný 97, spol. s r.o.“) či dokonce s kombinací složky osobní, věcné a fantazijní („HOFMANN BOHEMIA – partner gastronomie, s.r.o.“). S ohledem na uvedené by proto neměla být smíšená obchodní firma charakterizována pouze jako firma tvořená kombinací firmy osobní a věcné. Například M. Bartošíková smíšenou obchodní firmu nejdříve charakterizovala jako kombinaci pouze firmy osobní a věcné.⁸³ Později v této věci uvedla, že jde zpravidla o kombinaci firmy osobní a věcné.⁸⁴ Užitím slova *zpravidla* tedy připouští, že smíšená obchodní firma může být tvořena nejen kombinací firmy osobní a věcné.

4.2 Firemní kmen

4.2.1 Pojem a druhy firemního kmene

Firemní kmen představuje část obchodní firmy tvořící její jádro. Jádro, resp. síla firemního kmene spočívá jednak v tom, že je možné za jeho pomoci identifikovat podnikatele

83 Blíže viz BARTOŠÍKOVÁ. In ELIÁŠ 2007, s. 112.

84 Blíže viz BARTOŠÍKOVÁ. In ŠTENGLOVÁ 2009, s. 21.

a dále je zpravidla tou částí obchodní firmy, která utkví v paměti zákazníka. Firemní kmen může obsahovat informace o osobě podnikatele. V tomto případě se jedná o osobní firemní kmen. Pokud má obsah firemního kmene vztah k druhu podnikání, jedná se o věcný firemní kmen. Rovněž může existovat firemní kmen, jehož obsah se bude vztahovat jak k osobě podnikatele, tak k předmětu podnikání. Pak jde o tzv. smíšený firemní kmen. Dále je možné se setkat s firemním kmenem, který nemá vztah ani k osobě podnikatele, ani k předmětu podnikání. V daném případě se pak bude jednat o fantazijní firemní kmen.⁸⁵

Vyloučen není ani tzv. číselný firemní kmen. Při nahlédnutí do obchodního rejstříku je možné dohledat s číselným firemním kmenem například obchodní firmu „2.000 s.r.o.“ nebo obchodní firmu „JEDNA, s.r.o.“

V případě již výše zmiňovaného smíšeného firemního kmene je teorií uváděn převážně názor, že se jedná o kombinaci firemního kmene osobního a věcného. V této věci se přikláním k názoru T. Dvořáka a L. Lochmanové⁸⁶, že smíšený firemní kmen je kombinací existujících variant firemního kmene a nikoli pouze kombinaci firemního kmene osobního a věcného. Autorka rovněž poukazuje na skutečnost, že i praxe rejstříkových soudů zaujala tento postoj. Lze s tím jen souhlasit, neboť důkazem jsou obchodní firmy zapsané v obchodním rejstříku, jejichž firemní kmen tvoří jinou než výše uvedenou kombinaci osobního a věcného firemního kmene. Jako příklad je možné uvést obchodní firmu „100pro elektro s.r.o.“ či „Krejčí Building 4 you s.r.o.“

Existující druhy firemního kmene tedy jsou:

a) <u>Osobní</u> firemní kmen	<u>Zlámal</u> s.r.o.	<u>Josef Lorenc</u>
b) <u>Věcný</u> firemní kmen	<u>Opravy Staveb</u> s.r.o.	
c) <u>Fantazijní</u> firemní kmen	<u>BEBE</u> s.r.o.	
d) <u>Číselný</u> firemní kmen	<u>100+1</u> a.s.	
e) <u>Smíšený</u> firemní kmen	<u>Hašek - Heller - Servis</u> , s.r.o., <u>Servis OAZA</u> , v.o.s. ⁸⁷	

Znění výše uvedené obchodní firmy „100+1 a.s.“ vyvolává polemiku, a to hned v několika směrech. Číselný firemní kmen není moc praktický, neboť znění shora uvedené obchodní firmy lze vyjádřit také slovem, tedy „STO PLUS JEDNA a.s.“ nebo kombinací čísla a slova „100 plus jedna a.s.“ Důsledkem bude existence zcela zaměnitelných obchodních firem. Z tohoto důvodu, je proto již výše v kapitole základních zásad tvorby obchodní firmy zmiňována nezbytnost posuzování zaměnitelnosti obchodních firem nejen v jejich písemném,

85 Blíže viz BEJČEK 2009b, s. 191.

86 Blíže viz LOCHMANOVÁ, Ludmila. Obchodní firma a tvorba firemního kmene I. *Právní rádce*, 2006, č. 12, s. 6.

87 Více viz <http://www.justice.cz/xqw/xervlet/insl/index?sysinf.@typ=or&sysinf.@strana=searchSubject>

ale i audiálním vyjádření. Další nevýhoda číselného firemního kmene spočívá v jeho výslovnosti. Veřejnost si nebude totiž zcela jista, jak se má obchodní firma správně vyslovovat. Může přicházet v úvahu jak výslovnost „sto plus jedna“, tak „sto plus jeden“ nebo dokonce i „jedno sto plus jeden“. Jako další nevýhodu lze uvést jeho uvádění v odlišné podobě oproti zápisu v obchodním rejstříku. Jak u samotného podnikatele, tak u veřejnosti může být totiž vyvolán dojem, že lze tuto obchodní firmu užívat i v jiné podobě, neboť v konečném důsledku tím bude stále vyjádřeno shodné znění obchodní firmy. Například znění shora uvedené obchodní firmy „100+1 a.s.“ může vyvolat dojem, že je možné tuto obchodní firmu užívat také v podobě psaného slova „Sto plus jedna a.s.“ nebo „Sto + jedna a.s.“ apod. Opak je však pravdou, neboť podnikatel je povinen užívat obchodní firmu v souladu s jejím zápisem v obchodním rejstříku. Užívání obchodní firmy v jiné podobě, než jak je zapsána v obchodním rejstříku by znamenalo porušení povinnosti stanovené v § 8 odst. 1 ObchZ, tedy porušení povinnosti činit právní úkony pod svou firmou.

V této souvislosti bych ráda také zmínila znění obchodní firmy, v současné době zapsané v obchodním rejstříku, „...FOR YOU v.o.s.“. Kromě případného nepřesného vyslovování této obchodní firmy, zejména ze strany osob neznalých anglického jazyka (za předpokladu, že záměrem podnikatele není, aby firma byla vyslovována česky), je rovněž zajímavé vyjádření interpunkčního znaménka (výpustky) v obchodní firmě podnikatele.

4.2.2 Firemní kmen podnikatele fyzické osoby

Dle § 9 odst 1 ObchZ je firmou fyzické osoby vždy její jméno a příjmení. Z uvedeného tedy vyplývá, že podnikatel fyzická osoba může mít pouze osobní firemní kmen. Jiné druhy existujících firemních kmenů se u tohoto podnikatele neužijí.

Podnikateli z tohoto ustanovení plyne povinnost uvést celé své jméno a příjmení. Není tedy možné zkracovat jméno uvedením pouze počátečního písmene nebo jej dokonce neuvést vůbec. Nelze ani užít jména zdobnělá, domácká či pseudonymů. Současná právní úprava se tímto od právní úpravy firemního jména kupce jednotlivce dle VZO značně odlišuje, neboť tento umožňoval uvést rodinné (občanské) jméno buď s předním jménem, nebo bez něho. Nezbytné je uvádět příjmení, které dané fyzické osobě při zakládání obchodní firmy podle práva skutečně náleží. Toto pravidlo se vztahuje na podnikatele fyzické osoby bez rozdílu pohlaví, nicméně dotýkat se bude zejména ženy podnikatelky. V případě, že by došlo v průběhu existence obchodní firmy ke změně příjmení, je možné užívat dosavadní příjmení,

ale pouze s dodatkem obsahující nové příjmení.⁸⁸

I když ObchZ blíže neuvádí, jakým způsobem má být jméno a příjmení v obchodní firmě uvedeno, lze tato pravidla dovodit ze zákona, který jméno a příjmení upravuje. Jedná se o zákon o matrikách, jménu a příjmení. Z tohoto zákona vyplývá, že se do matriční knihy (knihy narození) a do rodného listu zapisuje jméno (jména) a příjmení dítěte. Není připuštěno, aby do matriční knihy bylo zapsáno jméno zkomolené, zdrobnělé či domácké. Ani změna jména v tomto smyslu není možná. Fyzické osobě, které byl vydán matriční doklad, je uložena povinnost užívat při úředním styku jméno (jména) a příjmení, která jsou uvedena na matričním dokladu. Matriční knihy a matriční doklady jsou považovány za veřejné listiny. Z uvedeného je tedy možné dovodit, že je třeba jméno a příjmení uvádět v pořadí, v jakém jsou uvedena na matričním dokladu, tj. nejdříve jméno (jména) a poté příjmení. Ze způsobu uvedení jména a příjmení na matričním dokladu, jako jména a příjmení fyzické osoby, které má tvořit obchodní firmu fyzické osoby, lze rovněž dovodit pravidlo užívání jména a příjmení v nominativu. Ze zákona tak stejně vyplývá nemožnost užívat jména zkomolená, zdrobnělá či domácká.⁸⁹

Zákon umožňuje zapsat do matriky dvě jména pokud nejsou stejná. Pokud dítě není občanem a jeho rodiče nemají státní občanství ČR, je možné zapsat jmen více. Jestliže má fyzická osoba zapsána v matriční knize dvě jména, je povinna užívat v úředním styku obě jména. Zákon také umožňuje užívat českou podobu cizojazyčného jména, pokud to není v rozporu s jeho ustanoveními. Užívání podléhá oznámení matričnímu úřadu, které je možné učinit pouze jednou a nelze je vzít zpět.⁹⁰

Zákon o matrikách, jménu a příjmení uvádí, že se příjmení žen tvoří v souladu s pravidly české mluvnice. Dále uvádí, že příjmení osoby ženského pohlaví je možné uvádět v mužském tvaru. Nicméně je to možné pouze ve dvou případech. Jednak na základě žádosti ženy při uzavření manželství, to pouze pokud se jedná o cizinku nebo občanku, která má nebo bude mít trvalý pobyt v cizině nebo občanku, jejíž manžel je cizinec a nebo občanku, která je jiné než české národnosti. V druhém případě je to možné na základě žádosti rodičů při zápisu narození dítěte, je-li dítě cizincem nebo občanem, který má nebo bude mít trvalý pobyt v cizině nebo občanem, jehož jeden z rodičů je cizincem a nebo občanem, který je jiné než české národnosti.⁹¹ Shodně s M. Bartošikovou⁹² považují za nezbytné užívat příjmení ženy v

88 Blíže viz BARTOŠÍKOVÁ. In ŠTENGLOVÁ 2009, s. 23.

89 Blíže viz zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení, ve znění pozdějších předpisů.

90 Tamtéž.

91 Tamtéž.

92 Blíže viz BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. K právní úpravě obchodního jména v obchodním zákoníku. *Právní*

ženském tvaru, neboť tento požadavek vychází také ze zákazu klamavosti a z požadavku pravdivosti a jasnosti, které jsou při tvorbě obchodní firmy vyžadovány.

I přes shora uvedené je možné si všimnout, že jsou v obchodním rejstříku zapsáni podnikatelé, jejichž obchodní firma je v rozporu s těmito pravidly. Zpravidla se jedná o případy, kdy podnikatelé byli zapsáni do podnikového rejstříku a nesplnili povinnost uloženou jim dle § 768 odst. 3 OBCHZ, a to uvést zápis v podnikovém rejstříku do souladu s OBCHZ ve lhůtě jednoho roku od jeho účinnosti. Při zavedení institutu obchodní firmy byla tato povinnost rovněž stanovena v novele ObchZ.⁹³ Jako příklady lze uvést: podnikatel Tomáš Křivánek je zapsán pod obchodní firmou „TOM K“, podnikatel Jan Tomančík pod obchodní firmou „TOMHO“, podnikatel Antonín Peták pod obchodní firmou „PETÁK“, podnikatel Ladislav Nový pod obchodní firmou „Nový Ladislav – pohostinství“, podnikatel Ing. Oldřich Švic pod obchodní firmou „Gama Globus – G-G“ atd.

Důležité je rovněž upozornit na skutečnost, že obchodní firma podnikatele fyzické osoby obsahuje jméno a příjmení pouze této dané osoby, není tedy možné, aby obsahovala jména dalších osob. Bohužel v praxi se tomu tak někdy stává. Například Okresní soud v Ústí nad Labem v roce 1992 takovou firmu, resp. tehdy obchodní jméno, zapsal. Znění takové obchodní firmy by mohlo vypadat například takto: „Petr Kalhous – Transport special KALHOUS A SYN“. Přičemž se skutečně má jednat pouze o jedinou fyzickou osobu.⁹⁴

Dohledatelným příkladem obchodní firmy podnikatele fyzické osoby zapsané v obchodním rejstříku je firma podnikatele fyzické osoby Karla Nováka znějící „Novák a spol.“. Za daného stavu tato obchodní firma vyvolává s ohledem na použitý dodatek právní formy veřejné obchodní společnosti „a spol.“ dojem, že se jedná o obchodní společnost. Navíc uvedený dodatek poukazuje na účast více osob na společnosti, což je v rozporu s firmou fyzické osoby.

4.2.3 Firemní kmen podnikatele právnické osoby

Dle § 9 odst. 2 ObchZ je firmou obchodní společností a družstva a jiných právnických osob, které vznikají zápisem do obchodního rejstříku, název, pod kterým jsou zapsány v obchodním rejstříku. Znění firemního kmene podnikatele právnické osoby není zákonem předepsáno. Tak stejně zákon v tomto směru nečiní žádný zákaz. S ohledem na tuto

rádce, 1994, č. 3, s. 18.

93 Dle čl. VIII. bodu 4 zákona č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, lze dosavadní předtištěné obchodní listiny (§ 13a), jež nemají náležitosti stanovené tímto zákonem, používat nejdéle po dobu šesti měsíců od účinnosti tohoto zákona. Podnikatelé jsou povinni přizpůsobit svoji firmu požadavkům tohoto zákona do dvou let ode dne nabytí jeho účinnosti.

94 Blíže viz KULHÁNEK. Pojetí a základní zásady....., s. 297-298.

skutečnost může právnická osoba užít firemní kmen osobní, věcný, fantazijní nebo smíšený. V úvahu připadá rovněž již výše zmiňovaný firemní kmen číselný. Tato svobodná vůle podnikatele zvolit si libovolný druh firemního kmene není ovšem bez hranic. Uplatňuje se zde princip staršího práva. Podnikatel nemůže zvolit firemní kmen, který by vyvolával zaměnitelnost jeho obchodní firmy s firmou jiného podnikatele v obchodním rejstříku již zapsaným. Volnost tvorby omezují samozřejmě i další zásady tvorby obchodní firmy.⁹⁵

Osobní firemní kmen podnikatele právnické osoby může obsahovat jméno a příjmení nebo samotné příjmení jednoho nebo více společníků této právnické osoby. Ve srovnání s požadavky na tvorbu osobního firemního kmene podnikatele fyzické osoby, je v tomto případě možné ve firemním kmeni vedle příjmení uvést namísto celého jména pouze jeho počáteční písmeno či jej neuvádět vůbec a ponechat jako firemní kmen pouze příjmení. Tento postup při tvorbě firemního kmene je možné obhájit hned několika důvody, které uvedla například L. Lochmanová. Jednak principem volné tvorby uplatňující se u firemního kmene právnických osob a dále existencí obligatorního dodatku označující právní formu právnické osoby, který je vždy nezbytnou součástí obchodní firmy právnické osoby a tím ji z tohoto pohledu dostatečně odlišuje od osoby fyzické. Za stěžejní důvod považuje L. Lochmanová rozdílnou interpretaci pojmu „jméno“ užívané v ObchZ v rámci právní úpravy obchodní firmy, neboť v této věci uvádí: „Rozhodujícím důvodem je však skutečnost, že pojem „jméno“ není v příslušných ustanoveních o obchodní firmě obchodních společností totéž, co jméno jako legislativní zkratka jména a příjmení fyzické osoby v § 9 odst. 1 obchodního zákoníku. Pro účely těchto ustanovení, resp. firem obchodních společností, je interpretováno extenzivně, tj. ve smyslu jména a příjmení fyzické osoby, názvu právnické osoby, firmy fyzické nebo právnické osoby.“⁹⁶

Osobní firemní kmen podnikatele právnické osoby utvořený z obchodní firmy jejího společníka právnické osoby, není dle mého názoru přípustný. Proto se také s posledně uvedeným argumentem autorky, ohledně výkladu pojmu *jméno*, neztotožňuji. Pojem *jméno* uvedený v § 9 odst. 1 ObchZ, jako legislativní zkratka jména a příjmení fyzické osoby, je dle mého názoru zde vyložen pro účely ObchZ jako celku, tedy nejen pro účely § 9 ObchZ. V § 9 odst. 1 ObchZ je uvedeno „... (dále jen „jméno“)“, přičemž v následujícím textu § 9 ObchZ není tato legislativní zkratka již uvedena. Pokud by měla mít význam pouze pro účely § 9 ObchZ, sama o sobě by tím ztrácela smysl. Dle čl. 44 Legislativních pravidel vlády⁹⁷, se

95 Blíže viz BEJČEK 2009b, s. 192-193.

96 LOCHMANOVÁ. Obchodní firma a tvorba firemního kmene I, s. 4.

97 Blíže viz VLÁDA ČR. *Legislativní pravidla vlády* [online]. Vláda ČR, 11. ledna 2010 [cit. 30. července

legislativní zkratka použije pro pojem, který se v právním předpise vícekrát opakuje. Tato pravidla rovněž stanovují, že po zavedení legislativní zkratky je nutno jí v dalším textu téhož právního předpisu důsledně používat. S ohledem na shora uvedené se proto domnívám, že by ve smyslu legislativní zkratky „jméno“ jako jména a příjmení fyzické osoby, měl být vykládán pojem *jméno* uvedený i v dalších ustanoveních ObchZ, tedy zejména v § 11 odst. 5 a § 77 ObchZ. Důvodem je především skutečnost, že obchodní firma podnikatele právnické osoby obsahující obchodní firmu jejího společníka právnické osoby, by nemohla dodržet zásadu nezaměnitelnosti obchodních firem dle § 10 odst. 1 ObchZ. Tedy například pokud by byla zakládána společnost s ručením omezeným, jejímž budoucím společníkem by měl být podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku pod obchodní firmou „KOLOS a.s.“ a obchodní firma společnosti s ručením omezeným by měla být utvořena z obchodní firmy tohoto jejího společníka, zněla by „KOLOS s.r.o.“ Jak již bylo uvedeno výše, odlišný dodatek právní formy nemá rozlišující charakter. I kdyby byl ve firmě doplněn další prvek, například by zněla „KOLOS plus s.r.o.“, stále by byla dle dojmu průměrného zákazníka firmou zaměnitelnou, neboť obsahuje dominantní prvek „KOLOS“, který obsahuje již jiná obchodní firma dříve zapsaná v obchodním rejstříku. V těchto případech by byla zaměnitelnost firem dosti podstatná a zcela zřejmá.

Na výklad shora uvedeného pojmu *jméno* nepanují jednotné názory. E. Večerková⁹⁸ například uvedla, že společníkem nebo členem podnikatele právnické osoby může být nejen osoba fyzická, ale také osoba právnická. Proto osobní firemní kmen podnikatele právnické osoby může tvořit nejen jméno osoby fyzické, ale také název či obchodní firma osoby právnické. Uvedené vyplývá rovněž ze znění § 11 odst. 5 ObchZ, ve kterém se počítá se zánikem společníka nebo člena. Také k dalšímu užívání dosavadní obchodní firmy, jejíž součástí je jméno společníka nebo člena, který zanikl, je vyžadován souhlas právního nástupce. Samozřejmě pouze v případě, že společníkem nebo členem nebyl dán předchozí souhlas.

Domnívám se, že pokud bylo skutečně záměrem zákonodárce pojem *jméno*, uvedený v dalších ustanoveních ObchZ, interpretovat nejen jako jméno a příjmení fyzické osoby, ale také jako název či obchodní firmu právnické osoby, která je společníkem nebo členem podnikatele právnické osoby, ve svém důsledku by tento záměr neměl praktického významu. Při dodržení požadavku nezaměnitelnosti obchodních firem dle § 10 odst. 1 ObchZ, který

2011]. Dostupné na <http://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/legislativn_pravidla_vl_dy.pdf>.

98 Blíže viz VEČERKOVÁ, Eva. In FALDYNA, František a kol. *Obchodní právo*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 37.

musí být bezpochyby upřednostněn před vůlí podnikatele ohledně znění jeho obchodní firmy, by nebylo možné tento zákonodárcův záměr v praxi zrealizovat. I když je zaveden princip volné tvorby firemního kmene podnikatele právnické osoby, nejedná se o volnost absolutní. Tuto volnost omezují jednotlivé zásady tvorby obchodní firmy včetně zásady nezaměnitelnosti firem, které musí být vždy dodrženy. S ohledem na shora uvedené se proto domnívám, že takto pojatá legislativní zkratka by byla zákonodárcem užitá zcela nepromyšleně.

Mohlo by přicházet také v úvahu vysvětlení, kterému by nasvědčoval okamžik zavedení této legislativní zkratky. Zákonodárcem byla legislativní zkratka „jméno“ zavedena již za existence institutu obchodního jména, tedy v době, kdy § 11 odst. 5 OBCHZ pamatoval pouze na jméno společníka nebo člena osoby fyzické a § 77 OBCHZ uváděl výslovně ve svém ustanovení „příjmení“ a nikoli „jméno“. Bylo by možné se proto domnívat, že zákonodárcův záměr skutečně směřoval k užití legislativní zkratky „jméno“ jako jména a příjmení fyzické osoby pro účely ObchZ jako celku. Nicméně se zavedením institutu obchodní firmy došlo k mnoha změnám v právní úpravě, které se dotkly právě i ustanovení § 11 odst. 5 a § 77 ObchZ. Je tedy otázkou, zda zákonodárce nezamýšlel při změně právní úpravy připustit osobní firemní kmen podnikatele právnické osoby utvořený z obchodní firmy podnikatele právnické osoby, který je jejím společníkem, a na úpravu (zrušení) legislativní zkratky v § 9 odst. 1 ObchZ pozapomněl. Nicméně i přes shora uvedené jsem stále přesvědčena, že by tento osobní firemní kmen nespĺňoval požadavek nezaměnitelnosti obchodních firem a prakticky by nemohl být tak využíván.

V souvislosti s firemním kmenem podnikatele právnické osoby je rovněž vhodné se zmínit o možnosti uvedení názvu obce ve firemním kmeni. Uvedení názvu obce ve firemním dodatku, kterým má být vyjádřeno sídlo právnické osoby, nečiní žádné potíže. Tento dodatek je ObchZ výslovně připuštěn. Odlišná může být ovšem situace, pokud podnikatel právnická osoba uvede název obce přímo do firemního kmene. Takto utvořená obchodní firma může být dosti zavádějící, neboť může vyvolat dojem, že zakladatelem či společníkem této právnické osoby je přímo uvedená obec. Tento stav jistě není žádoucí. V období první republiky existovaly právní předpisy, které zakazovaly označovat právnickou osobu určitým názvem.⁹⁹ V

99 Např. § 1 zákona č. 267/1920 Sb., o odstranění nevhodných názvů stanovil, že není dovoleno označovat veřejně jakékoliv sbory, právnické osoby, společnosti, veřejně přístupné místnosti, závody, ústavy, výrobky apod. názvy, jež upomínají na státoprávní poměry zemí Československé republiky před 28. říjnem 1918, neb odporují směru a duchu zahraničních vztahů Československé republiky, nebo připomínají osoby, které jakýmkoli způsobem projevily nepřátelské smýšlení proti československému národu nebo národům sdruženým nebo připomínají události rázu protistátního. Rovněž nejsou dovoleny názvy, kterými se zneužívá označení „československý“ nebo jmen osob o československý národ neb o sdružené státy zasloužilých,

současné době takový zákaz, ani pokud jde o uvádění názvu obcí, není dán, a to ani ObchZ či zákonem o obcích¹⁰⁰ nebo jiným právním předpisem. Proto při nahlédnutí do obchodního rejstříku je možné se setkat také s firemním kmenem právnické osoby, který obsahuje název obce, aniž by tato byla jejím zakladatelem či společníkem. Například „GAMA Kladno s.r.o.“, „Realitní kancelář Krnov, s.r.o.“ nebo dokonce obchodní firma podnikatele zapsaného do obchodního rejstříku rejstříkovým soudem v roce 2010 „LÁZNĚ LEDNICE, s.r.o.“.

V této věci byl v lednu 2011 vydán Nejvyšším soudem ČR rozsudek. Žalobce, „Město Františkovy Lázně“, se domáhal, aby žalovaná, „Golf Resort Franzensbad k.s.“ (dříve „Golf Resort Františkovy Lázně k.s.“), odstranila ze svého obchodního jména název Františkovy Lázně. Soud v této věci zjistil, že žalobce je zapsán pod názvem „Město Františkovy Lázně“, a proto se nejedná o subjekt s názvem „Františkovy Lázně“. Soud proto vyslovil toto stanovisko: „...je možno souhlasit s názorem, že slovní spojení „Františkovy Lázně“ v názvu žalované je pouze geografickým označením území, v němž realizuje svou činnost. Jinak by musela být posouzena situace, kdyby žalovaná užitím názvu žalobce („Golf Resort Města Františkových Lázní“) vyvozovala klamný dojem, že je vlastnický či jiným způsobem spojena s žalobcem, např. že je žalobce společníkem žalované, anebo pokud by žalovaná parazitovala na označení žalobce, když by se ve skutečnosti její sídlo, resp. její provozovna nacházely mimo území Františkových Lázní, resp. mimo území přilehlé k tomuto městu, v důsledku čehož by toto označení působilo klamavě.“¹⁰¹

V roce 2011 byl také vydán Nejvyšším soudem ČR rozsudek týkající se užití názvu kraje „Ústecký kraj“ v obchodní firmě „Dopravní podnik Ústeckého kraje a.s.“. Soud v této věci uvedl: „Naopak, užití názvu „kraje“ pro podnikatelské účely je neoprávněným zásahem do oprávněných zájmů „kraje“, neboť takové označení „kraje“ navozuje pro třetí osoby jistou souvislost s právnickou osobou „Ústecký kraj“....Mezi žalobcem a žalovanou, jak vyplývá ze skutkových zjištění, ale neexistuje žádná souvislost, z níž by bylo možné dovozovat oprávněnost užití názvu žalobce ve firmě žalované, a že by žalobce k takovému užití svého názvu udělil souhlas.“¹⁰²

Shora uvedená rozhodnutí dokládají, že užití názvu obce či kraje ve firemním kmeni podnikatele právnické osoby navozuje dojem o vlastnickém či jiném spojení obce či kraje s

nevhodným anebo s účelem jejich se nesrovnávajícím pojmenováním osob a předmětu shora naznačených.

100 Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, obsahuje právní úpravu týkající se názvů obcí v § 27 a násl. Užívání názvu obce ve firemním kmeni obchodní firmy však ani tento zákon nezakazuje. Pouze ukládá povinnost uvádět název obce v českém jazyce.

101 *Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 3796/2010 ze dne 25. ledna 2011* [Program] ASPI verze 13 pro Windows, aktualizace z 8. května 2011 [cit. 1. srpna 2011].

102 *Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 2667/2008 ze dne 13. ledna 2011* [Program] ASPI verze 13 pro Windows, aktualizace z 8. května 2011 [cit. 1. srpna 2011].

daným podnikatelem. S ohledem na důsledky s tím spojené, tj. povinnost změnit obchodní firmu, lze jen doporučit užívat název obce či kraje v obchodní firmě pouze ve formě místního dodatku, který vyjadřuje geografické označení území působnosti podnikatele. To vše samozřejmě za předpokladu, že podnikatel není s danou obcí či krajem vlastnický či jinak spojen, ani nemá k užití názvu udělen souhlas. V uvedených případech je třeba také zmínit, že ochrana názvu obce či kraje není posuzována dle § 12 odst. 1 ve spojení s § 10 odst. 1 ObchZ, ale dle § 19b odst. 2 občanského zákoníku, neboť se nejedná o subjekty zapsané v obchodním rejstříku.

Příkladem obchodní firmy podnikatele právnické osoby, která má ve svém firemním kmeni název obce (města) oprávněně je obchodní firma „Sportovní areály města Chrudim, s.r.o. Společníkem této právnické osoby, a to se 100 % účastí, je totiž Město Chrudim.

4.2.4 Rekapitulace

Firemní kmen je jedním ze skladebných prvků obchodní firmy tvořící její jádro. Zpravidla se jedná o tu část obchodní firmy, která utkví v paměti zákazníků a tím se také stává její dominantní částí. Proto je zcela na místě věnovat tvorbě firemního kmene náležitou pozornost. A to nejen z pohledu jeho schopnosti dostatečně zapůsobit na trhu, ale především s ohledem na dodržení požadavků, které jsou při jeho tvorbě vyžadovány právní úpravou obsaženou v ObchZ.

Firemní kmen může být tvořen jako osobní, věcný, fantazijní, číselný či smíšený. Pouze podnikatel právnická osoba disponuje volnou tvorbou firemního kmene. Za dané situace tedy může zvolit kterýkoli z jednotlivých druhů firemního kmene. Samozřejmě za současného respektování jednotlivých zásad kladených na tvorbu obchodní firmy. Naopak podnikatel fyzická osoba může zvolit pouze osobní firemní kmen, neboť tento musí být tvořen jejím jménem a příjmením. Navíc se musí jednat o celé její jméno a příjmení. Není možné, aby ve firemním kmeni bylo uvedeno jméno zkráceně, zdrobněle nebo dokonce nebylo uvedeno vůbec. Naproti tomu podnikatel právnická osoba může užít osobní firemní kmen, který bude obsahovat například pouze příjmení jejího společníka nebo člena. Na užití názvu nebo obchodní firmy společníka právnické osoby ve firemním kmeni obchodní firmy podnikatele právnické osoby nepanují jednotné názory. Osobně se domnívám, že užitím takové obchodní firmy by nemohla být dodržena zásada nezaměnitelnosti obchodních firem, která musí mít před vůlí podnikatele ohledně znění obchodní firmy vždy přednost. Rovněž je třeba také obezřetnosti při užívání názvu obce či kraje ve firemním kmeni obchodní firmy podnikatele právnické osoby. Pokud není mezi těmito subjekty dána vlastnická či jiná

souvislost, která by užití názvu odůvodňovala a ani není obcí či krajem udělen souhlas k užití jejich názvu v obchodní firmě, jedná se o neoprávněné užití názvu právnické osoby. V daném případě je takovému názvu poskytnuta ochrana dle § 19b odst. 2 občanského zákoníku.

Je zcela zřejmé, že při tvorbě firemního kmene má podnikatel právnická osoba a podnikatel fyzická osoba zcela odlišné podmínky. Při utváření firemního kmene se u podnikatele právnické osoby uplatňuje princip volné tvorby, neboť je na vůli podnikatele, zda utvoří firemní kmen osobní, věcný či fantazijní. U podnikatele fyzické osoby se uplatňuje princip přísné pravdy, neboť jeho firemní kmen musí být vždy tvořen z jeho jména a příjmení.

4.3 Firemní dodatek

4.3.1 Pojem a druhy firemního dodatku

Firemní dodatek zpravidla doplňuje, vysvětluje, upřesňuje firemní kmen. Může podávat několik informací o podnikateli. Například jakou právní formu má uvedená obchodní společnost, nebo zda se jedná o družstvo. I z dodatku je možné zjistit předmět podnikání či místo podnikání podnikatele. V neposlední řadě může dodatek informovat o nástupnictví v podnikání či změně jména.¹⁰³

Není ovšem možné se domnívat, že by dodatek měl menší hodnotu než ostatní prvky tvořící obchodní firmu, tj. než firemní kmen. Naopak, je její rovnocennou součástí. Určitý rozdíl je vnímám pouze při tvorbě obchodní firmy, ale při užívání již vytvořené obchodní firmy se tato užívá jako celek bez rozdílu jeho jednotlivých prvků.¹⁰⁴

Nelze ani opomenout skutečnost, že při zakládání obchodní společnosti se nejdříve rozhoduje o její právní formě, tedy o jejím firemním dodatku, a až poté o znění firemního kmene. Uvedené dokládá, že i firemní dodatek má rovněž svůj podstatný význam a není tudíž součástí obchodní firmy menší hodnoty než firemní kmen.

Dodatky je možné dělit na dodatky obligatorní a fakultativní. V případě, kdy přímo samotná právní úprava stanovuje podnikateli povinnost, aby součástí jeho obchodní firmy byl dodatek, jedná se o dodatek obligatorní. U některých z nich je právními předpisy stanoveno i přesné jejich znění. Tak je tomu například u obchodních společností a družstev, kde jsou taxativně stanoveny způsoby označení právní formy těchto právnických osob. Naopak znění dodatku podnikatele fyzické osoby, který má stejné jméno s jiným podnikatelem působícím v témže místě, je ponecháno na jeho vůli. Právní úpravou mu je uložena pouze povinnost za

103 Blíže viz PELIKÁNOVÁ, Irena. *Úvod do srovnávacího práva obchodního*. Praha: C.H.Beck, 2000, s. 110.

104 Blíže viz ŠVAMBERG 1946, s. 88.

takové situace užít v obchodní firmě dodatek, který jej bude odlišovat od jiného podnikatele. Pokud je užití dodatku v obchodní firmě podnikatele ponecháno na jeho vůli, jedná se o dodatek fakultativní. Tímto dodatkem může podnikatel například blíže vymezit svoji osobu nebo druh podnikání.¹⁰⁵

Některé fakultativní dodatky se stávají při naplnění určitých podmínek stanovených ObchZ obligatorními. Jedná se tedy o situaci, kdy je zcela na vůli podnikatele, zda naplní předepsané podmínky a tím na sebe vztáhne povinnost užít v obchodní firmě příslušný dodatek. Touto podmínkou může být například zájem podnikatele podnikat pod dosavadní firmou zůstavitele nebo zájem podnikatelů uvádět v jejich obchodních firmách, jejichž podniky přísluší k témuž koncernu, shodné prvky. Pokud se tedy podnikatel pro danou variantu rozhodne je jeho povinností uvést v obchodní firmě příslušný dodatek, který je za dané situace již dodatkem obligatorním.

Jako dodatky obligatorní je proto možné uvést:

- dodatek odlišující podnikatele fyzickou osobu od jiného podnikatele, který má stejné jméno a působí v témže místě,
- dodatek obsahující nové jméno pokud došlo ke změně jména a zároveň má být užívána dosavadní obchodní firma,
- dodatek označující právní formu obchodních společností a družstva,
- dodatek označující nástupnictví pokud došlo k dědění podniku nebo jeho nabytí smlouvou a podnikání má být činěno pod dosavadní obchodní firmou,
- dodatek označující příslušnost ke koncernu, pokud obchodní firmy podnikatelů, jejichž podniky přísluší k témuž koncernu, obsahují shodné prvky,
- dodatky stanovené zvláštními právními předpisy.

4.3.2 Umístění firemního dodatku

Otázka umístění dodatku vyvolává mezi odborníky zabývajícími se obchodním právem rozdílné názory. Například M. Havlín uvádí: „Z označení dodatek lze dovodit, že tento stojí až za jménem podnikatele, nikoli před ním.“¹⁰⁶ Stejný názor uvádí také S. Devátý a P. Toman: „Klíčem zřejmě bude gramatický výklad zákona, kdy pojem „dodatek“ se vždy vykládá jako to, co je přidáno k tomu, co již existuje. Pokud tedy v naší evropské kulturní oblasti probíhá psaní tak, že píšeme zleva doprava, je dodatek vždy logicky umístěn za to, co

105 Blíže viz VEČERKOVÁ. In FALDYNA 2010, s. 24-31.

106 HAVLÍN, Miloslav. Používání obchodního jména. *Právní rádce*, 1994, č. 10, s. 41.

je již napsáno, tedy i za jméno a příjmení podnikatele, a nikoliv obráceně.¹⁰⁷ A v neposlední řadě je možné zmínit shodný postoj, který uvedl M. Břeň v souvislosti s umístěním dodatku právní formy: „...již z pouhého gramatického výkladu pojmu "DODATEK", musíme dospět k závěru, že dodatek k něčemu dodáváme, přidáváme resp. ho k něčemu již existujícímu připojujeme. Dodatek jako takový nemůže existovat samostatně bez něčeho, k čemu je právě tímto dodatkem. I z logiky věci plyne, že dodatek bude následovat až po vlastním názvu resp. po kmeni obchodního jména s.r.o., protože v sobě obsahuje doplňkovou resp. dodatkovou informaci. Nedomnívám se však, že by uvedení dodatku označujícího právní formu obchodní společnosti před samotným názvem této společnosti mělo za následek např. nemožnost zápisu takového obchodního jména do obchodního rejstříku.“¹⁰⁸

Opačný názor ponechávající umístění dodatku na vůli podnikatele zastává L. Lochmanová. Autorka k této problematice uvedla: „Ani platná právní úprava pořadí dodatků nestanoví, veškeré rozepře vznikly jako důsledek výkladu slova dodatek a odlišného pohledu na účel, funkci a význam obou (více) složek obchodní firmy.“ Pro účely umístění dodatku se autorka snaží poukázat především na základní funkce obchodní firmy, a to na funkci individualizační a identifikační a rovněž poukazuje na bezpodmínečné dodržování základních zásad tvorby obchodní firmy, a to výlučnosti a neklamavosti. Autorka rovněž neopomíná skutečnost, že v některých případech je přijatelné či dokonce nutné tzv. dělení dodatků právě s ohledem na dodržení výlučnosti obchodní firmy. Zejména u podnikatele fyzické osoby nemusí být jeden dodatek v obchodní firmě dostačující. Pak proti umístění některých dodatků před jméno a jiných za jméno podnikatele fyzické osoby nelze nic namítat.¹⁰⁹

Rovněž I. Pelikánová uvádí: „Firemní dodatky mohou být umístěny před nebo za firemní kmen, který je jádrem obchodního jména.“¹¹⁰ Shodně se vyjádřil také K. Eliáš: „Z označení dodatek nelze dovozovat, že musí být v každém případě uváděno za jménem podnikatele. Dovolena je např. firma „Truhlář Jan Novák v Čimelicích“. Spojení dodatků s kmenem však ve svém celku nesmí vyvolávat klamný dojem.“¹¹¹ Za zmínku rovněž stojí názor G. Švamberg, který uvedl: „Způsob připojení dodatku k hlavní součásti firmy není předepsán. Z pouhého slova >dodatek< nelze také usuzovati, jak se namnoze děje, že musí jím firma končiti. Často bude dodatkem firma právě začínati. Tak zejména dodatkem >Dr<

107 DEVÁTÝ, Stanislav, TOMAN, Petr. *Ochrana dobré pověsti a názvu právnických osob*. Praha: Linde, 1999, s. 89.

108 BŘEŇ, Milan. Obchodní jméno s.r.o. *Obchodní právo*, 2000, č. 3, s. 21.

109 Blíže viz LOCHMANOVÁ, Ludmila. Firemní dodatky I. *Právní rádce*, 2006, č. 5, s. V-VI.

110 PELIKÁNOVÁ, Irena. Firemní právo v novém obchodním zákoníku. *Právní praxe v podnikání*, 1993, č. 6, s. 4.

111 ELIÁŠ, Karel a kol. *Obchodní zákoník: praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1900*. Praha: Linde, 1998, s. 57.

nebo >Ing< a podobně.“¹¹²

K uvedeným názorům mohu uvést, že ObchZ skutečně nikde výslovně nepředepisuje umístění dodatku, čímž tedy dává možnost volby jeho umístění. Zároveň je třeba pojem dodatek, ve smyslu firemní dodatek, vykládat extenzivněji, než činí gramatický výklad tohoto pojmu. V obecné rovině lze vyložit, že je tím, co se k něčemu dodává, zejména z důvodu, aby došlo k bližší specifikaci věci hlavní. Ovšem v případě, kdy se hovoří, nikoli o dodatku v obecném slova smyslu, ale o firemním dodatku, je možné sledovat rozdíly ve významu tohoto slova. V pojetí firemní dodatek nabývá mnohem širšího významu a nelze již na něj nazírat jen z obecného významu slova dodatek. Jedná se o prvek obchodní firmy, který má stejnou hodnotu jako její prvek další, tj. firemní kmen. Tvoří znění obchodní firmy, které je pojímáno jako celek a nikoli odděleně, dle jeho jednotlivých částí. I když je při tvorbě obchodní firmy zpravidla kladen větší důraz na její kmen, nemění to nic na skutečnosti, že v konečném důsledku se jedná o jeden plnohodnotný celek. V obecné rovině se při rozhodování o umístění dodatku jedná spíše o estetické hledisko a o jistou jednotnost v uvádění. Pokud tedy dodatkem zpravidla obchodní firma končí, nelze, s ohledem na shora uvedené, tento fakt pojímat jako pravidlo, kterým by se podnikatel musel řídit. Při nahlédnutí do obchodního rejstříku je možné dohledat například obchodní firmu „PEKO-TRANS, spol. s r. o., Transportní a obchodní společnost“. Jsem přesvědčena, že tomuto umístění dodatku právní formy obchodní společnosti nelze nic vytknout.

V této souvislosti je třeba také zmínit, že zákonem o vysokých školách je umístění akademických titulů, které mohou tvořit osobní dodatek obchodní firmy, výslovně předepsáno. U některých akademických titulů je předepsáno jejich uvádění před jménem. Jedná se například o: Bc., Ing., Ing. arch., MUDr., Mgr., JUDr., PhDr., a další. U jiných akademických titulů je naopak předepsáno jejich uvádění za jménem. Příkladem může být akademický titul Ph.D. či Th.D. Předepsané uvádění akademických titulů ještě neznamená, že by jím musela obchodní firma začínat nebo končit. Nicméně pokud jsou jednou pojaty do obchodní firmy, měly by být v ní umístěny v souladu se zákonem, který jejich uvádění výslovně upravuje.¹¹³

S ohledem na rozdílnou interpretaci vztahující se k umístění firemního dodatku je třeba zmínit rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp.zn. 7 Cmo 383/2005, ve kterém soud uvedl: „Konec firmy však nemusí být vždy nutně představován dodatkem o právní formě,

112 ŠVAMBERG 1946, s. 88.

113 Blíže viz § 45 odst. 4, § 46 odst. 4, 5, § 47 odst. 5 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů.

neboť tento dodatek je dodatkem významovým (lze tak připustit například jak firmu Alfa, s. r. o., tak i firmu Společnost s ručením omezeným Alfa).¹¹⁴

4.3.3 Firemní dodatek podnikatele fyzické osoby

Dle § 9 odst. 1 ObchZ může podnikatel fyzická osoba pojmout do obchodní firmy dodatek vztahující se *zpravidla* k této osobě nebo druhu podnikání. S ohledem na znění cit. ustanovení může podnikatel užít rovněž dodatek fantazijní či číselný. Je tomu tak proto, neboť v předmětném ustanovení je vloženo slovo *zpravidla*. Tedy dodatek se nemusí vždy vztahovat jen k osobě podnikatele nebo druhu podnikání. Nicméně ze slova *zpravidla*, lze také dovodit, že užívání dodatku fantazijního by mělo být spíše výjimkou nebo by měl být užíván za současného užití dodatku osobního či věcného. Domnívám se, že tomu tak je především s ohledem na jeho slabou rozlišovací schopnost. Například k odlišení od obchodní firmy „Petr Kučera“, již v obchodním rejstříku zapsané, nebude dostačující, pokud podnikatel se shodným jménem užije v obchodní firmě fantazijní dodatek „PEKU“. Obchodní firma „Petr Kučera“ a obchodní firma „Petr Kučera – PEKU“, by nespĺňovaly požadavek nezaměnitelnosti obchodních firem.

Dle § 10 odst. 1 ObchZ je možné užít také dodatek místní, neboť u podnikatele fyzické osoby je k odlišení zpravidla dostačující uvedení jiného místa podnikání. S ohledem na shora uvedené může tedy podnikatel fyzická osoba zvolit dodatek osobní, věcný, fantazijní, číselný, místní či smíšený.

Osobním dodatkem může být například akademický titul nebo vyjádření rodinného poměru „syn“, „starší“ atd. Věcný dodatek blíže specifikuje druh podnikání, kterým se podnikatel zabývá. Může se jednat například o dodatky „krejčí“, „detektiv“, „zámečník“ atd. Užívání dodatku fantazijního právní úprava před novelou ObchZ účinnou od 1.1.2001 výslovně neupravovala. Nicméně, praxe živnostenských úřadů užití tohoto dodatku připouštěla. Zažitá praxe byla také jedním z důvodů, proč bylo do ustanovení § 9 odst. 1 ObchZ vloženo slovo *zpravidla*.¹¹⁵

Shora uvedené dodatky podnikatele fyzické osoby je možné považovat za fakultativní, tedy je na vlastním uvážení podnikatele, zda dodatek bude součástí obchodní firmy či nikoli. Naopak v případě, kdy má podnikatel fyzická osoba stejné jméno s jiným podnikatelem působícím v témže místě, je užití dodatku povinně předepsáno. Jedná se o dodatek obligatorní. Je ponecháno na podnikateli, který druh dodatku zvolí, ale pokud je zvolený

114 VRCHNÍ SOUD V PRAZE. Podoba obchodní firmy. *Soudní rozhledy*, 2006, č. 3, s. 103.

115 Blíže viz BARTOŠÍKOVÁ. In ŠTENGLOVÁ 2009, s. 22-24.

dodatek nedostačující k odlišení od jiného podnikatele, je třeba, aby podnikatel připojil dodatek další, který je bude již dostatečně odlišovat.¹¹⁶

Z ustanovení § 11 odst. 2 ObchZ vyplývá další obligatorní dodatek, a to dodatek obsahující nové jméno. Obligatorním se stává za předpokladu, že podnikatel fyzická osoba změnila své jméno a hodlá nadále užívat dosavadní obchodní firmu obsahující její dřívější jméno. Může tak učinit pouze s dodatkem obsahujícím nové jméno. Jedná se o dodatek týkající se podnikatelů fyzických osob bez rozdílu pohlaví. Lze ovšem předpokládat, že se bude spíše vyskytovat u žen podnikatelek, u kterých dochází častěji ke změně jména než u mužů podnikatelů.

Obligatorním dodatkem je rovněž dodatek nástupnický dle § 11 odst. 1 ObchZ. Pokud dojde ke zdědění podniku nebo jeho nabytí smlouvou a podnikání má být provozováno pod dosavadní obchodní firmou je nezbytné, aby obchodní firma obsahovala rovněž nástupnický dodatek. V případě dědění podniku vyžadovala předchozí právní úprava, aby v nástupnickém dodatku bylo uvedeno rovněž jméno nástupce. Současná právní úprava již nevyžaduje uvedení jména nástupce v nástupnickém dodatku, ať již jde o dědění nebo převod podniku. ObchZ ani blíže nevymezuje způsob uvedení nástupnického dodatku v obchodní firmě. Je tedy ponecháno na podnikateli, jakým způsobem v obchodní firmě nástupnictví vyjádří. Jako příklad lze uvést: „Karel Nový, nástupce Jan Krátký“, ALFA, s.r.o., nástupnictví“ atd.

4.3.4 Firemní dodatek podnikatele právnické osoby

Obchodní firma podnikatele právnické osoby může obsahovat firemní dodatek z důvodu dostatečného odlišení od jiné obchodní firmy, resp. z důvodu dodržení zásady nezaměnitelnosti obchodních firem. Dalším důvodem užití firemního dodatku může být bližší specifikace osoby podnikatele či předmětu podnikání, případně územní působnosti podnikatele. Možné je také užití dodatku, prostřednictvím kterého nemusí být podávána žádná shora uvedená informace. V těchto případech se jedná o dodatky fakultativní. Jako nezbytnou součást obchodní firmy podnikatele právnické osoby předepisuje ObchZ dodatek právní formy právnické osoby. V tomto případě jde tedy o dodatek obligatorní. Obchodní firma podnikatele právnické osoby je tedy tvořena vždy dodatkem právní formy právnické osoby a vedle toho může být tvořena dodatkem osobním, věcným, fantazijním či místním.

Jak již bylo zmíněno výše, ustanovením § 9 odst. 2 ObchZ je právnické osobě uložena povinnost užit v obchodní firmě dodatek označující její právní formu. Jedná se tedy o dodatek

116 Blíže viz BARTOŠÍKOVÁ. K právní úpravě obchodního jména....., s. 18.

obligatorní. Podobu dodatku právní formy u jednotlivých obchodních společností a družstva taxativně vymezuje ObchZ, a to v ustanoveních upravujících tyto obchodní společnosti a družstvo. ObchZ je v těchto ustanoveních terminologicky nepřesný, neboť zde namísto slova *dodatek* uvádí slovo *označení*. Tento pojem může být zavádějící, neboť ObchZ jej užívá například v rámci právní úpravy provozovny či právní úpravy nekalé soutěže, a to zcela v jiném významu. Proto je třeba na tuto terminologickou nepřesnost upozornit a ve vztahu k § 9 odst. 2 ObchZ pojem *označení* interpretovat ve smyslu pojmu *dodatek*.

Třeba rovněž zmínit, že vždy musí být zvoleno jedno z taxativně vymezených označení právní formy obchodní společnosti. Není možné v obchodní firmě uvádět vedle sebe dvě nebo více právních forem, např. XY a.s., akciová společnost.¹¹⁷

V této souvislosti poukázal P. Hajn¹¹⁸ na alternativně kogentní charakter této normy. Je tomu tak proto, neboť právní norma nabízí několik variant pro označení právní formy obchodní společnosti, přičemž je zcela na podnikateli, kterou z variant zvolí. Nicméně jednu z nich zvolit musí, neboť označení právní formy je obligatorní náležitostí obchodní firmy právnické osoby. V případě družstva je situace zcela odlišná, neboť družstvo může pro označení své právní formy užít pouze dodatek „družstvo“. Zde již podnikatel na výběr tedy nemá.

Jak bylo uvedeno výše, volba právní formy právnické osoby a její označení z nabízených variant, je ponechána na zakladateli. Jakmile však dojde k zápisu právnické osoby do obchodního rejstříku včetně její právní formy, je třeba následně užívat označení právní formy tak, jak je uvedena v obchodním rejstříku. Nicméně pokud je při právním úkonu právní forma obchodní společnosti uvedena v jiném znění, než jak je zapsána v obchodním rejstříku, nepůsobí to neplatnost tohoto právního úkonu.¹¹⁹

V souvislosti s dodatkem označujícím právní formu právnické osoby je třeba uvést, že současná právní úprava již zakotvuje v § 10 odst. 1 ObchZ pravidlo, že k odlišení firmy nestačí rozdílný dodatek označující právní formu.¹²⁰ Dřívější právní úprava obchodního jména takto jednoznačně stanovena nebyla.

Nejvyšší soud ČR v jednom ze svých rozhodnutí k této věci uvedl: „To, že žalobce v žalobě označil společnost s ručením omezeným velkými písmeny místo malých a pro označení právní formy společnosti užil jinou zkratku, než která je zapsána v obchodním

117 Blíže viz DĚDIČ. In DĚDIČ 2002, s. 80.

118 Blíže viz HAJN, Petr. K úpravě obchodního jména. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1995, č. 1, s. 24.

119 Blíže viz BARTOŠÍKOVÁ. In ŠTENGLOVÁ 2009, s. 25.

120 Tato věta byla do cit. ustanovení vložena zákonem č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a to s účinností od 1.1.2001.

rejstříku, ale přesto takovou, kterou zákon výslovně připouští, není důvodem k postupu podle § 104 odst. 1 o. s. ř. nebo podle § 43 odst. 2 o. s. ř.“ Z uvedeného je tedy patrné, že nepřesné uvedení právní formy právnické osoby oproti zápisu v obchodním rejstříku není důvodem pro zastavení řízení či odstraňování vad podání.¹²¹

Na tomto místě je možné také zmínit rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, ve kterém se zabýval otázkou neúplného, vadného označení účastníka smlouvy, v tomto případě neuvedení právní formy podnikatele. K této problematice soud uvedl: „Ve druhém případě je účastník smlouvy označen vadně (nesprávně, či neúplně). O typicky nesprávné označení účastníka smlouvy jde, je-li některý z jej identifikačních znaků použit vadně (zkomoleně, vynecháním slova ve víceslovném názvu, apod.); typicky neúplné je označení, v němž některý z těchto znaků chybí. Vada v označení osoby, která je účastníkem smlouvy, však nezpůsobuje sama o sobě neplatnost této smlouvy, pokud lze z celého obsahu právního úkonu jeho výkladem (§ 35 odst. 2 obč. zák.), popřípadě objasněním skutkových okolností, za nichž byl právní úkon učiněn, zjistit, kdo byl účastníkem smlouvy. O absolutně neplatné smlouvě by se zřetelem k tomu bylo možné hovořit, jen bylo-li by označení účastníka natolik neurčité či nesrozumitelné, že pochybnosti o tom, kdo jím je, nebylo možno odstranit ani výkladem právního úkonu.“¹²²

K volbě označení právní formy obchodní společnosti se vyslovil například Vrchní soud v Praze ve svém usnesení ze dne 2. prosince 2005 sp.zn. 7 Cmo 383/2005. Soud uvedl: „Dodatek označující právní formu musí být ve firmě obsažen, nicméně může v ní být obsažen toliko jednou. Pakliže by byl obsažen vícekrát, byl by vytvořen dojem více firem resp. vytvořena neurčitá firma potud, že by z firmy nebylo možné určit, že jde o jedinou právnickou osobu. Naopak by byl vytvářen dojem, že jde o více právnických osob.“¹²³

Obchodních firem, které neobsahují dodatek právní formy v souladu s požadavky ObchZ, je možné v obchodním rejstříku dohledat hned několik. Jako příklady lze uvést tyto obchodní firmy: „HORÁK & spol.“, NOVÁK a spol. v.o.s.“, „HOFMANN A SPOL., s.r.o.“, „ČERNÝ a spol., společnost s ručením omezeným /s.r.o./“. V prvním případě je uveden dodatek právní formy v takové podobě, kterou ObchZ u veřejné obchodní společnosti vůbec nepřipouští. U druhé uvedené obchodní firmy je uveden dodatek právní formy veřejné obchodní společnosti ve dvou variantách. V třetím případě obsahuje obchodní firma dodatek

121 *Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 2 Cdon 600/97 ze dne 26. března 1998 [Program] ASPI verze 12 pro Windows, aktualizace z 17. května 2010 [cit. 15. června 2010].*

122 *Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Odo 1156/2005 ze dne 27. září 2007 [Program] ASPI verze 12 pro Windows, aktualizace z 17. května 2010 [cit. 15. června 2010].*

123 VRCHNÍ SOUD V PRAZE. Podoba obchodní firmy. *Soudní rozhledy*, 2006, č. 3, s. 103.

právní formy veřejné obchodní společnosti a dodatek právní formy společnosti s ručením omezeným. Tedy dodatky dva a navíc zcela odlišných obchodních společností. Posledně uvedená obchodní firma obsahuje celkem tři dodatky právní formy, a to jeden dodatek právní formy veřejné obchodní společnosti a dva dodatky právní formy společnosti s ručením omezeným. Shora uvedené příklady výstižně dokládají, jak by firemní dodatky právní formy obchodních společností být užívány neměly.

Dodatky právní formy právnických osob dle ObchZ jsou následující:

- dodatek právní formy veřejné obchodní společnosti (§ 77 ObchZ)

Právní forma veřejné obchodní společnosti může být vyjádřena označením „veřejná obchodní společnost“ či případně zkratkou „veř. obch. spol.“ nebo „v. o. s.“. Předmětné ustanovení rovněž uvádí, že pokud firma obsahuje jméno alespoň jednoho ze společníků, postačí dodatek „a spol.“. Je třeba zdůraznit, že dodatku „a spol.“ je možno užít pouze u veřejné obchodní společnosti. V případě, že obchodní firma obsahuje jména všech společníků, dodatek „a spol.“ již nemůže být součástí obchodní firmy, a to s ohledem na požadavek, aby firma nepůsobila klamavě a byla pravdivá.¹²⁴

Pro názornost dodatku právní formy veřejné obchodní společnosti v obchodní firmě, který nesplňuje požadavky zákona, lze připomenout již výše zmiňované obchodní firmy: „HORÁK & spol.“ (takovou podobu označení právní formy veřejné obchodní společnosti ObchZ nepřipouští), NOVÁK a spol. v.o.s.“ (jedná se o uvedení dodatku právní formy veřejné obchodní společnosti ve dvou variantách, přičemž zvolena u uvedena musí být pouze jedna), „HOFMANN A SPOL., s.r.o.“ (jedná se o užití dodatku právní formy veřejné obchodní společnosti, který je v této podobě připuštěn pouze u veřejné obchodní společnosti, takové označení právní formy společnosti s ručením omezeným není ObchZ připuštěno).

- dodatek právní formy komanditní společnosti (§ 95 ObchZ)

Označení právní formy komanditní společnosti omezuje ObchZ na použití dodatku právní formy „komanditní společnost“, případně zkratky „kom. spol.“ či „k. s.“. Uvedení jména komanditisty v obchodní firmě komanditní společnosti má zásadní význam pro jeho ručení za závazky společnosti. Komanditista ručí za závazky společnosti pouze do výše svého nesplaceného vkladu zapsaného v obchodním rejstříku. V případě uvedení jeho jména v obchodní firmě komanditní společnosti se jeho ručení stává totožným s ručením komplementáře, což tedy znamená, že ručí za závazky společnosti celým svým majetkem.

- dodatek právní formy společnosti s ručením omezeným (§ 107 ObchZ)

124 Blíže viz BARTOŠÍKOVÁ. In ŠTENGLOVÁ 2009, s. 24.

V tomto případě je možné právní formu společnosti vyjádřit označením „společnost s ručením omezeným“ nebo zkratkou „spol. s r. o.“ či „s. r. o.“.

Opět i zde lze připomenout obchodní firmu „ČERNÝ a spol., společnost s ručením omezeným /s.r.o./“, tedy firmu obsahující v rozporu s ObchZ označení právní formy veřejné obchodní společnosti a dvě varianty označení právní formy společnosti s ručením omezeným.

- dodatek právní formy akciové společnosti (§ 154 odst. 2 ObchZ)

Shora cit. ustanovení taxativním výčtem uvádí možnosti pro označení právní formy akciové společnosti, a to „akciová společnost“ nebo opět za pomoci zkratk „akc. spol.“ či „a. s.“.

- dodatek právní formy družstva (§ 221 odst. 3 ObchZ)

Na rozdíl od obchodních společností není u družstva dána možnost výběru označení právní formy či její případné uvedení ve zkratce. Zákon jako jediné přípustné označení právní formy uvádí „družstvo“.

V návaznosti na shora uvedená ustanovení ObchZ, je třeba na tomto místě připomenout jejich chybné znění spočívající v uvedení pojmu označení. Uvedená ustanovení totiž uvádí: „Firma společnosti musí obsahovat označení...“. Jistě by správně mělo být: „Firma společnosti musí obsahovat dodatek...“. Jedná se o terminologickou nepřesnost, kterou zákonodárce zřejmě zcela přehlédl a do dnešního dne neodstranil. Zákonodárce měl tedy alespoň uvést: „Firma společnosti musí obsahovat označení právní formy...“. Za této situace by návaznost na § 9 odst. 2 ObchZ byla více zřejmá a pojem označení by nebyl tak zavádějící.

Pokud jde o místní dodatek, před novelou OBCHZ provedenou zákonem č. 370/2000 Sb., bylo možné odlišit obchodní firmy podnikatelů právnických osob, kteří nepodnikali v tomtéž oboru nebo oborech zaměnitelných při hospodářské soutěži, uvedením jiného sídla. S účinností od 1.1.2001 již tomu tak není, neboť shora cit. novelou byla z § 10 odst. 1 ObchZ vypuštěna věta druhá, která toto umožňovala.

Dalším obligatorním dodatkem obchodní firmy podnikatele právnické osoby je nástupnický dodatek. Obligatorním se stává dle § 11 odst. 1 ObchZ za situace, kdy dojde k dědění podniku nebo jeho nabytí smlouvou a podnikatel hodlá dále podnikat pod dosavadní obchodní firmou zůstavitele nebo právního předchůdce. Za této situace je povinen užít v obchodní firmě nástupnický dodatek.

S podnikatelem osobou právnickou je také spojován dodatek označující příslušnost ke koncernu. Dle ustanovení § 11 odst. 6 ObchZ mohou firmy podnikatelů, jejichž podniky přísluší k témuž koncernu, obsahovat shodné prvky, obsahují-li dodatek o příslušnosti ke koncernu a jsou-li dostatečně navzájem rozlišitelné. V tomto případě je volba uvedení

shodných prvků v obchodní firmě ponechána na podnikatelích příslušejících k jednomu koncernu. V případě, že se rozhodnou užít v obchodní firmě shodné prvky, stává se z tohoto fakultativního dodatku dodatek obligatorní. Tzn., že při užití shodných prvků v obchodní firmě je třeba zároveň užít dodatku označujícího příslušnost ke koncernu. Jako příklad je možné uvést obchodní firmu „Shell Czech Republic, člen skupiny Shell, a.s.“, kde slovo Shell představuje shodný prvek a zároveň dodatek, vyjadřující příslušnost ke koncernu Shell.¹²⁵

Dalším příkladem takové obchodní firmy zapsané v obchodním rejstříku může být obchodní firma: „ČSOB Investiční společnost, a.s., člen skupiny ČSOB“.

4.3.5 Rekapitulace

Firemní dodatek je dalším skladebným prvkem obchodní firmy. Společně s firemním kmenem tvoří obchodní firmu jako jeden celek. Proto je firemní dodatek vedle firemního kmene považován za zcela rovnocennou součást obchodní firmy.

Obchodní firma může obsahovat firemní dodatek jak z důvodu dodržení požadavku nezaměnitelnosti obchodní firmy, tak z důvodu bližší specifikace osoby podnikatele či předmětu podnikání. V obchodní firmě však může být uveden i dodatek, jehož úkolem není odlišit jednoho podnikatele od druhého či udávat nějakou informaci o podnikateli či předmětu podnikání. Podnikatel tak může v obchodní firmě uvést dodatek případně i více dodatků dle vlastní úvahy. V takovém případě se jedná o dodatky fakultativní. Pokud je právní úpravou užití dodatku předepsáno, jedná se o dodatek obligatorní.

U podnikatele fyzické osoby je předepsán obligatorní dodatek z důvodu jeho odlišení od jiného podnikatele, který má stejné jméno a působí v témže místě. Tak stejně pokud podnikatel fyzická osoba změnila své jméno a hodlá nadále užívat v obchodní firmě jméno původní, musí k obchodní firmě připojit obligatorní dodatek obsahující jméno nové. U podnikatele právnické osoby je předepsán dodatek označující její právní formu a dodatek označující příslušnost ke koncernu, pokud obchodní firmy podnikatelů, jejichž podniky příslušejí k témuž koncernu, obsahují shodné prvky. Jak u podnikatele osoby fyzické tak osoby právnické je právní úpravou předepsán nástupnický dodatek, a to za předpokladu, že došlo k dědění podniku nebo jeho nabytí smlouvou a podnikání má být činěno pod dosavadní obchodní firmou.

U podnikatele fyzické osoby postačí zpravidla k odlišení obchodní firmy uvedení jiného místa podnikání, tedy uvedení dodatku místního. V případě podnikatele osoby

¹²⁵ Blíže viz BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. Obchodní firma společnosti v likvidaci. *Obchodní právo*, 2003, č. 5, s. 2.

právní je tomu opačně. Za současné právní úpravy není uvedení jiného sídla v obchodní firmě již považováno za dostačující pro nezaměnitelnost obchodních firem. Rozlišující charakter nemá u obchodní firmy podnikatele právnické osoby ani odlišný dodatek označující právní formu právnické osoby.

Na umístění firemního dodatku existují rozdílné názory. S ohledem na skutečnost, že ObchZ se o umístění dodatku nezmiňuje, je třeba se přiklánět spíše k názoru, že firemní dodatek může být uveden jak před tak za firemní kmen. Uvedené tvrzení podporují rovněž jednotlivé funkce obchodní firmy a zásady její tvorby, které musí být dodržovány.

4.4 Firemní kmen a firemní dodatek dle právní úpravy zvláštních právních předpisů

4.4.1 Obecné vymezení

Jak již bylo uvedeno výše, podnikateli právnické osobě ObchZ nepředepisuje požadavky na znění firemního kmene. Je tedy ponecháno na jeho vůli jaký firemní kmen zvolí. S výjimkou obligatorního dodatku označující právní formu právnických osob, je rovněž ponecháno na jeho vůli, zda bude obchodní firma obsahovat další dodatky a jakého znění. To vše platí samozřejmě při současném dodržení zásady nezaměnitelnosti a neklamavosti obchodní firmy. Ze shora uvedeného však existují výjimky, kdy požadavky na znění firemního kmene či firemního dodatku tvořící obchodní firmu právnické osoby, předepisují zvláštní právní předpisy.

4.4.2 Zákon o akciové společnosti České dráhy

Jednu z těchto výjimek stanovuje zákon o akciové společnosti České dráhy.¹²⁶ Dle § 3 odst. 2 cit. zákona je obchodní firmou této akciové společnosti název „České dráhy, a. s.“ Zákon předepisuje jak znění firemního kmene, tak znění firemního dodatku označující právní formu akciové společnosti, neboť ze zákonem nabízených variant pro vyjádření právní formy akciové společnosti přímo určuje jednu z nich. Jedná se tedy o případ, kdy zákon stanovuje přesné znění celé obchodní firmy.

126 Blíže viz zákon č. 77/2002 Sb., o akciové společnosti České dráhy, státní organizaci Správa železniční dopravní cesty a o změně zákona č. 266/1994 Sb., o drahách, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů.

4.4.3 Zákon o komoditních burzách

Dalšími výjimkami jsou případy, kdy zvláštní právní předpisy podnikateli právnické osobě sice nepředepisují přesné znění celé obchodní firmy, ale ukládají povinnost, aby obchodní firma obsahovala určité slovo či slovní spojení. Jedná se například o zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, který předepisuje v § 3 odst. 3 písm. b), že zakladatelská smlouva obsahuje název, který musí obsahovat označení „burza“. Dle § 8 odst. 1 cit. zákona vznikne burza ke dni zápisu do obchodního rejstříku, přičemž zakladatelé musí před podáním návrhu na zápis komoditní burzy do obchodního rejstříku požádat o státní povolení k provozování burzy.

Jako příklady komoditních burz zapsaných v obchodním rejstříku lze uvést: „Českomoravská komoditní burza Kladno“, „Komoditní burza Praha“, HRAPRAKO komoditní burza“, „Komoditní burza Říčany“ atd.

V případě obchodní firmy „Komoditní burza Praha“ a „Komoditní burza Říčany“ lze konstatovat, že tyto zcela zjevně nespĺňují požadavky zákona na tvorbu obchodní firmy. Je tomu tak proto, neboť jsou utvořeny pouze z firemních dodatků (věcného a místního), což je zcela nepřipustné. Sám zákon o komoditních burzách doslovně uvádí, „název musí obsahovat“. Tedy označení „burza“ má být součástí utvořeného názvu. Zákon s názvem komoditní burzy vedle označení burza (případně komoditní burza) logicky počítá. Dle právní úpravy obchodní firmy zakotvené v ObchZ je označení „burza“, resp. „komoditní burza“ firemním dodatkem vyjadřujícím aktivity dané právnické osoby, tedy dodatkem věcným. Z uvedeného vyplývá, že tyto obchodní firmy vůbec neobsahují firemní kmen. Rejstříkovým soudem tak byly zapsány do obchodního rejstříku v rozporu s požadavky ObchZ.

4.4.4 Zákon o spořitelních a úvěrních družstvech

Dle § 1 odst. 3 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech, musí obchodní firma spořitelního a úvěrního družstva, dle legislativní zkratky zákona družstevní záložna, obsahovat některé z těchto označení: "spořitelní a úvěrní družstvo", "družstevní záložna", "spořitelní družstvo" nebo "úvěrní družstvo", přičemž toto označení je oprávněna používat pouze právnická osoba založená podle shora cit. zákona.

Může se jednat například o obchodní firmu „Artesa, spořitelní družstvo“ či ROYAL CAPITAL, družstevní záložna“. Shora cit. zákon taxativně vyjmenovává možná označení, která lze pojmout do obchodní firmy této právnické osoby. Z již samotného znění zákona je patrné, že zvolené označení musí také odpovídat předmětu podnikání této právnické osoby. Označení nesmí být směřováno s označením (dodatkem) „družstvo“ dle ObchZ. Naopak,

označení musí být v obchodní firmě uvedeno přesně tak, jak uvádí shora cit. zákon.

4.4.5 Zákon o pojišťovnictví

Pro pojišťovny a zajišťovny je obchodní firma vymezena v § 5 zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví. Obsahem obchodní firmy pojišťovny musí být slovo „pojišťovna“ a u zajišťovny slovo „zajišťovna“. Ustanovení § 5 odst. 2 dále uvádí: „Slovo „pojišťovna“, jeho překlad nebo slova, v jejichž základě se tato slova nebo jejich tvary vyskytují, je oprávněna užívat v obchodní firmě pouze právnická osoba, která je oprávněna provozovat pojišťovací činnost, s výjimkou pojišťovny, jejíž činnost je upravena jiným právním předpisem a s výjimkou pojišťovacího zprostředkovatele a samostatného likvidátora pojistných událostí. Slovo „zajišťovna“, jeho překlad nebo slova, v jejichž základě se toto slovo nebo jeho tvar vyskytuje, je oprávněna užívat v obchodní firmě pouze právnická osoba, která je oprávněna provozovat zajišťovací činnost, s výjimkou pojišťovacího zprostředkovatele oprávněného provozovat zprostředkování zajištění.“

Názorným příkladem může být obchodní firma: „POJIŠŤOVNA MORAVA, a.s.“, „VIG RE zajišťovna, a.s.“.

4.4.6 Zákon o bankách

V § 3 odst. 1 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, je zakotvena obdobná právní úprava: „Slovo "banka" nebo "spořitelna", jeho překlady nebo slova od nich odvozená smí užívat v obchodní firmě pouze právnická osoba, které byla udělena licence, pokud není zřejmé ze souvislosti, v níž se slovo "banka" nebo "spořitelna" používá, že tato osoba se nezabývá činností uvedenou v § 1 odst. 1. Požadavek nezaměnitelnosti může v tomto případě vyžadovat přímo Česká národní banka, neboť ta může požadovat změnu navrhované obchodní firmy zakládané banky v případech, kdy existuje nebezpečí záměny s obchodní firmou jiné již existující právnické osoby nebo její organizační složky.¹²⁷

V obchodním rejstříku je zapsána například: „Československá obchodní banka, a.s.“, „Komerční banka, a.s.“, J & T BANKA, a.s.“, „Fio banka, a.s.“ a další.

Níže uvedené obchodní společnosti se činností dle § 1 odst. 1 zákona o bankách nezabývají. Nicméně uvedení slova „banka“ v jejich obchodní firmě je přípustné, neboť skutečnost, že se touto činností nezabývají je zřejmá ze souvislostí, v níž se slovo „banka“ používá. Jedná se například o tyto obchodní firmy: „NÁRODNÍ BANKA VÍN, s.r.o.“,

127 Blíže viz § 3 odst. 3 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů.

„Evropská databanka a.s.“, „Ústecká banka vín s.r.o.“, „D+D BANKA OKEN, s.r.o.“, „Česká genetická banka spol. s r.o.“.

4.4.7 Zákon o kolektivním investování

Zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, upravuje obchodní firmu investičního fondu v § 4, který vyžaduje, aby firma investičního fondu obsahovala označení "uzavřený investiční fond", s tím, že osoba, která nemá povolení k činnosti investičního fondu, nesmí používat označení "investiční fond". Podílový fond není právnickou osobou. Jedná se o soubor majetku a obhospodařován je investiční společností. Existuje podílový fond otevřený nebo uzavřený. Součástí názvu podílového fondu je obchodní firma investiční společnosti, která jej obhospodařuje, a označení druhu podílového fondu, tj. "otevřený podílový fond" nebo „uzavřený podílový fond“. V případě podílového fondu se tedy nejedná o obchodní firmu. Obchodní firma investiční společnosti má dle § 14 obsahovat označení "investiční společnost". Opět je vymezeno, že osoba, která nemá povolení k činnosti investiční společnosti, nesmí používat označení "investiční společnost".

Jednat se může například o obchodní firmu: „Protos, uzavřený investiční fond, a.s.“, „AKRO investiční společnost, a.s.“.

4.4.8 Zákon o státním podniku

Obchodní firmu státního podniku upravuje zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku. Ustanovení § 4 uvádí, že zakládací listina musí obsahovat obchodní jméno a sídlo zakládaného podniku, součástí obchodního jména je označení "státní podnik", které může být nahrazeno zkratkou "s. p.". Ke vzniku podniku dochází dnem, ke kterému byl zapsán do obchodního rejstříku. Uvést lze například obchodní firmu „STÁTNÍ TISKÁRNA CENIN, státní podnik“ či „PLASTIK HT, státní podnik“.

4.4.9 Zákon o zdravotních pojišťovnách

Zdravotní pojišťovny, dle legislativní zkratky zaměstnanecké pojišťovny, mají dle § 4 zákona č. 280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách, název, ze kterého musí být zřejmé, že jde o zaměstnaneckou pojišťovnu. Například „Zaměstnanecká pojišťovna Škoda“ či „Oborová zdravotní pojišťovna zaměstnanců bank, pojišťoven a stavebnictví“.

4.5 Firemní kmen a firemní dodatek nadnárodních korporací

4.5.1 Právní úprava evropských společností a družstva

V rámci práva Evropské unie jsou upraveny nadnárodní formy obchodních společností a družstva, které jsou alternativou vnitrostátních obchodních společností. Zřízeny byly na základě tří nařízení Rady EHS (ES), která jsou účinná na území ČR od 1.5.2004, tedy ode dne vstupu ČR do Evropské unie.¹²⁸ V návaznosti na tato nařízení přijal Parlament ČR tři prováděcí předpisy upravující právní poměry těchto společností. Ve dvou případech tyto zákony rovněž zapracovávají směrnice Rady ES, které doplňují vydaná nařízení s ohledem na zapojení zaměstnanců.¹²⁹ Jedná se o tyto nadnárodní společnosti a družstvo: Evropské hospodářské zájmové sdružení, Evropskou společnost a Evropskou družstevní společnost. Do budoucna se uvažuje o další formě nadnárodní obchodní společnosti, a to Evropské soukromé společnosti. Nicméně nařízení zřizující tuto nadnárodní společnost nebylo dosud přijato.¹³⁰

Mezi nadnárodní společnosti lze rovněž zařadit Evropské seskupení pro územní spolupráci (ESÚS). Nicméně toto seskupení se nevytváří za účelem podnikání. Není určeno podnikatelům, ale samosprávám. S ohledem na tuto skutečnost není o této formě nadnárodní společnosti dále blíže pojednáno.¹³¹

Nařízení, která upravují postavení EHZS, SE a SCE výslovně řeší umístění jejich právní formy v obchodní firmě, a to před nebo za firmu. I když nařízení o SE a SCE operují se slovním spojením „před nebo za firmu“, jistě je tím míněno před nebo za firemní kmen.

4.5.2 Evropské hospodářské zájmové sdružení

Nařízení o EHZS nestanovuje žádné podmínky týkající se obsahu firemního kmene, pouze v čl. 5 písm. a) je stanoveno, že smlouva o sdružení musí obsahovat název sdružení, který předchází nebo následují slova "evropské hospodářské zájmové sdružení" nebo zkratka "EHZS", pokud tato slova nebo zkratka nejsou již součástí názvu. Z uvedeného lze dovodit,

128 Nařízení Rady EHS č. 2137/85 z 25.července 1985 o zřízení evropského hospodářského zájmového sdružení, nařízení Rady ES č. 2157/2001 z 8.října 2001 o statutu evropské společnosti doplněné směrnicí Rady č. 2001/86/ES z 8.října 2001, kterou se doplňuje statut evropské společnosti s ohledem na zapojení zaměstnanců, nařízení Rady ES č. 1435/2003 z 22.července 2003 o statutu evropské družstevní společnosti doplněné směrnicí Rady č. 2003/72/ES z 22.července 2003, kterou se doplňuje statut evropské družstevní společnosti s ohledem na zapojení zaměstnanců.

129 Zákon č. 360/2004 Sb., o evropském hospodářském zájmovém sdružení, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 307/2006 Sb., o evropské družstevní společnosti, ve znění pozdějších předpisů.

130 Blíže viz BEJČEK 2009b, s. 89-93.

131 Blíže viz nařízení Evropského parlamentu a Rady ES č. 1082/2006 z 5. července 2006 o evropském seskupení pro územní spolupráci.

že právní forma této společnosti může být buď součástí firemního kmene nebo může být uvedena jako firemní dodatek, a to buď před firemním kmenem nebo za ním. Zákon o EHZS stanovuje pouze v § 2, že obchodní firma EHZS musí obsahovat shora uvedené označení nebo jeho zkratku, a že jiné osoby nesmějí ve svém názvu nebo obchodní firmě toto označení používat. Dle § 3 zákona o EHZS se EHZS a provozovna EHZS se sídlem v jiném členském státu Evropské unie umístěná v ČR zapisují do obchodního rejstříku.¹³²

Označení právní formy tohoto sdružení nemají všechny členské státy Společenství jednotné. Používají se různé jazykové varianty, proto je možné se setkat s rozdílnými zkratkami vyjadřujícími právní formu tohoto sdružení. Jako příklady lze uvést variantu německou: „EWIV“, variantu anglickou, litevskou, lotyšskou, švédskou: „EEIG“, variantu francouzskou a italskou: „GEIE“, variantu španělskou a portugalskou: „AEIE“, variantu dánskou: „EOEFG“, variantu maďarskou: „EGE“, variantu holandskou: „EESV“, variantu polskou „EUIG“, variantu slovenskou: „EZHZ“, variantu finskou: „ETERY“ atd. Všechny tyto zkratky včetně zkratky české jsou oficiální.¹³³

K obsahovým náležitostem firemního kmene J. Dědič uvádí: „Podle rozsudku ve věci European Information Technology Observatory, Europäische Wirtschaftliche Interessenvereinigung ze dne 18.prosince 1997 (C402/96) je třeba čl. 5 písm. a) nařízení o EHZS vykládat tak, že označení firmy sdružení musí obsahovat minimálně slova „evropské hospodářské zájmové sdružení“ nebo zkratku „EHZS“, zatímco ostatní části označení firmy může určovat právo státu, v němž má sdružení sídlo. Na obsah vlastní firmy sdružení se sídlem v České republice je proto třeba aplikovat ustanovení § 8 až 12 ObchZ o firmě.“¹³⁴

4.5.3 Evropská společnost

Čl. 11 nařízení o statutu SE stanovuje požadavek uvedení zkratky „SE“ před nebo za firmou SE. Nařízení tedy stanovuje přesné znění právní formy této společnosti bez možnosti výběru z více variant. Této zkratky může užít pouze SE. Nařízení doplňuje tento požadavek v čl. 11 odst. 3 takto: „Obchodní společnosti a jiné právnické osoby zapsané do rejstříku v členském státě před dnem vstupu tohoto nařízení v platnost, v jejichž firmách se objevuje zkratka SE, však nemusí svou firmu měnit.“ SE, která má mít zapsané sídlo na území České

132 Blíže viz nařízení Rady EHS č. 2137/85 z 25. července 1985 o zřízení evropského hospodářského zájmového sdružení a zákon č. 360/2004 Sb., o evropském hospodářském zájmovém sdružení, ve znění pozdějších předpisů.

133 Blíže viz LOCHMANOVÁ, Ludmila. Obchodní firma a tvorba firemního kmene II. *Právní rádce*, 2007, č. 1, s. 10.

134 DĚDIČ, Jan. In DĚDIČ, Jan, ČECH, Petr. *Evropské právo společností: včetně úplného znění předpisů komunitárního práva*. Praha: Polygon, 2004, s. 85.

republiky, se dle § 7 zákona o SE zapisuje do obchodního rejstříku.¹³⁵

4.5.4 Evropská družstevní společnost

Nařízením o statutu SCE je stanoveno, že před nebo za firmou SCE se uvádí dodatek „SCE“, a případně též dodatek „s ručením omezeným“. Ke zkratce „SCE“ se váže požadavek užití této zkratky pouze samotnou SCE za účelem stanovení právní formy. Nicméně nařízení tento požadavek doplňuje, stejně jako je tomu u SE, ustanovením, které uvádí: „Společnosti nebo jiné právnické osoby zapsané v rejstříku členského státu přede dnem vstupu tohoto nařízení v platnost, jejichž firma obsahuje zkratku "SCE", však nemusí svou firmu měnit.“ SCE, která má nebo bude mít zapsané sídlo na území ČR, se zapisuje do obchodního rejstříku v souladu s § 10 odst. 1 zákona o SCE.¹³⁶

Použití dodatku „s ručením omezeným“ se řídí dle ručení členů SCE. V obecné rovině ručí členové za závazky SCE pouze do výše svého upsaného vkladu. Nicméně čl. 1 odst. 2 nařízení umožňuje, aby stanovy určili něco jiného. Ručení člena tak může být ve stanovách upraveno jako ručení neomezené, kdy člen ručí celým svým majetkem. S ohledem na shora uvedené jsou možné tedy dvě formy SCE. V případě, že je zakládána SCE ve formě, kdy členové ručí za závazky pouze do výše upsaného vkladu, jedná se o tzv. evropské družstvo s ručením omezeným. V obchodní firmě tohoto družstva musí být uveden dodatek „s ručením omezeným“. Pokud je zakládána SCE ve formě, kdy členové ručí neomezeně, dodatek „s ručením omezeným“ se z logiky věci v obchodní firmě neužije.¹³⁷

4.5.5 Rekapitulace

Evropské hospodářské zájmové sdružení, Evropská společnost a Evropská družstevní společnost jsou alternativou vnitrostátních obchodních společností. Jedná se o nadnárodní společnosti, jejichž právní úprava je zakotvena v nařízeních Rady EHS (ES).

Právní úprava obchodní firmy těchto společností je velice stručná. Vymezen je pouze dodatek, který vyjadřuje jejich právní formu. Označení právní formy „SE“ pro Evropskou společnost a právní formy „SCE“ pro Evropskou družstevní společnost, je ve všech oficiálních jazycích Společenství jednotné. U Evropského hospodářského zájmového sdružení tomu tak není, neboť se užívají různé jazykové varianty. Nařízením je rovněž stanoveno

135 Blíže viz nařízení Rady ES č. 2157/2001 z 8. října 2001 o statutu evropské společnosti a zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, ve znění pozdějších předpisů.

136 Blíže viz nařízení Rady ES č. 1435/2003 z 22. července 2003 o statutu evropské družstevní společnosti a zákon č. 307/2006 Sb., o evropské družstevní společnosti, ve znění pozdějších předpisů.

137 Blíže viz DĚDIČ. In DĚDIČ 2004, s. 226-227.

umístění tohoto dodatku, resp. je výslovně uvedena možnost dodatek umístit jak před tak za firmu. V případě navrhované Evropské soukromé společnosti se počítá s umístění dodatku „SPE“ pouze za firmu.

V překladu nařízení Rady ES o statutu SE a SCE jsou určité nedostatky, neboť se zde uvádí, že právní forma těchto společností má být uvedena před nebo za jejich firmu. Nelze mít pochyb o tom, že správně by mělo být uvedeno „před nebo za firemní kmen“ a nikoli „před nebo za firmu“.

4.6 Označení nezařazená do právní úpravy obchodní firmy

4.6.1 Obecné vymezení

Některá označení, byť jsou zapisována do obchodního rejstříku, netvoří obchodní firmu. Jedná se o dodatek „odštěpný závod“ a dovětek „v likvidaci“. Tato označení mají svoji právní úpravu zakotvenou v ObchZ, ovšem nikoli v rámci právní úpravy obchodní firmy. S ohledem na tuto skutečnost se lze domnívat, že to byl zákonodárcův záměr chápat tato označení zcela odlišně od obchodní firmy.

4.6.2 Označení odštěpného závodu

M. Bartošíková k označení odštěpného závodu uvedla: „Předně je třeba uvést, že odštěpný závod jako organizační složka podniku, která nemá právní subjektivitu, nemůže mít ani své obchodní jméno. Obchodní jméno má pouze podnikatel.“¹³⁸ L. Lochmanová se k uvedené problematice vyjádřila takto: „Pojem dodatek však zde není míněn ve smyslu dodatku dle § 8 a násl. obchodního zákoníku, neboť není součástí obchodní firmy podnikatele zapsaného v obchodním rejstříku, který může odštěpný závod ustavit.“ Autorka dále uvádí, že rozdíl mezi obchodní firmou a zvláštním označením odštěpného závodu téhož podnikatele spočívá v tom, že obchodní firma je názvem podnikatele, kdežto zvláštní označení organizační složky je názvem části podniku, který je možné mimo právních úkonů užívat samostatně.¹³⁹

Ztotožňuji se s názory shora uvedenými, neboť již z dikce zákona plyne, že odštěpný závod je složkou podniku a do obchodního rejstříku se zapisuje jako složka podniku, nikoli jako podnikatel. Odštěpný závod proto nemůže mít obchodní firmu. Při nahlédnutí do obchodního rejstříku je možné zjistit, že součástí zápisu není obchodní firma odštěpného

138 BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. O odštěpném závodu. *Obchodní právo*, 1995, č. 9, s. 7.

139 LOCHMANOVÁ. Firemní dodatky I., s. VIII - IX.

závodu, ale jeho označení. Domnívám se, že toto označení obsahuje obchodní firmu podnikatele a dodatek o odštěpném závodu, který nemusí pouze vyjadřovat označení „odštěpný závod“, ale může také obsahovat zvláštní označení, které například bude odlišovat jednotlivé odštěpné závody jednoho podnikatele. Například „SWIETELSKY stavební s.r.o. odštěpný závod Pozemní stavby ZÁPAD“. Tyto prvky, které jsou součástí označení odštěpného závodu, netvoří jako celek obchodní firmu. Dodatky, dle § 8 násl. ObchZ, jsou dodatky tvořící obchodní firmu. Proto nemůže být dodatek o odštěpném závodu, dle § 7 odst. 1 ObchZ, pojímám jako dodatek firemní. Pouze je stejně jako některé firemní dodatky obligatorní, neboť právní úprava vyžaduje při provozování odštěpného závodu tento dodatek užít.

Jelikož se nejedná o obchodní firmu, nepoživá označení odštěpného závodu ochrany absolutní dle § 12 ObchZ náležející obchodní firmě. Na označení odštěpného závodu se vztahuje ochrana relativní, tedy ochrana dle práva proti nekalé soutěži.¹⁴⁰

V souvislosti s označením organizační složky podniku lze zmínit rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, ve kterém soud uvedl: „Připojí-li žalobce za označení účastníka řízení údaj o jeho organizační složce, nejde o postup, který by byl na újmu určitosti označení účastníka řízení a nelze z něj ani dovozovat, že by za účastníka řízení byla označena jen organizační složka. Označil-li tedy žalobce účastníka řízení v souladu s ustanovením § 79 odst. 1 větou druhou a třetí o. s. ř., nevzbuzuje údaj o organizační složce tohoto účastníka žádnou pochybnost o tom, kdo je účastníkem řízení.“ Dále soud v této věci konstatoval: „O vadnou žalobu jde tehdy, jestliže účastník řízení je označen jen obchodním jménem právnické osoby a chybí údaj o její právní formě, popř. sídla, byť za těmito údaji následuje údaj o její organizační složce. Nejednalo-li se o prvního stupně ani odvolací soud nápravu postupem podle ustanovení § 43 o. s. ř., zatížili řízení vadou, která může mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.“¹⁴¹

Označení odštěpného závodu bylo rovněž řešeno ve věci přihlášky pohledávky do insolvenčního řízení. Přihlášku podala organizační složka zahraniční osoby, umístěná na území ČR. Soud prvního stupně řízení o přihlášce zastavil, neboť organizační složka není subjektem práv, a proto nemůže být účastníkem insolvenčního řízení, přičemž způsobilost být účastníkem řízení je jednou z podmínek řízení a tento nedostatek nelze odstranit. Vrchní soud v Olomouci, jako soud odvolací, v této věci uvedl: „Závěru o tom, že v přihlášce pohledávky

140 Blíže viz BARTOŠÍKOVÁ. O odštěpném závodu, s. 7.

141 *Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 1041/2000 ze dne 14. února 2001* [Program] ASPI verze 12 pro Windows, aktualizace z 17. května 2010 [cit. 28. června 2010].

označený věřitel skutečně mínil jako věřitele označit organizační složku a nikoli společnost, jejíž je součástí, obvykle předchází řádná výzva, učiněná soudem, v níž je třeba označeného věřitele poučit o tom, že způsobilost být účastníkem řízení ve smyslu § 19 o.s.ř. je jednou z podmínek řízení, při jejímž nedostatku soud řízení zastaví. Takováto správná výzva, včetně poučení o zastavení řízení, je jedním z předpokladů, aby bylo najisto postaveno, kdo je jako účastník řízení označen.“ Dále soud uvedl: „...je třeba rozlišovat mezi způsobilostí být účastníkem řízení (§ 19 o.s.ř.) a způsobilostí jako účastník před soudem samostatně jednat (procesní způsobilost, § 20 o.s.ř.), jejíž nedostatek není nedostatkem podmínky řízení (§ 29 o.s.ř.).“¹⁴²

Z ustanovení § 7 odst. 2 ObchZ vyplývá, že obdobné postavení jako odštěpný závod má i jiná organizační složka podniku, jestliže zákon stanoví, že se zapisuje do obchodního rejstříku. Tak činí ObchZ v § 21 odst. 4 u organizační složky podniku zahraniční osoby. Může se jednat například o pobočku zahraniční banky. Příkladem takové organizační složky zapsané v obchodním rejstříku je: „AXA Bank Europe, organizační složka“. Jedná se o organizační složku podniku zahraniční osoby, kterou je „AXA Bank Europe SA“ zapsaná v belgickém rejstříku společností v Bruselu.

K provozování odštěpného závodu, kdy je třeba uvádět obchodní firmu podnikatele s dodatkem, že jde o odštěpný závod, uvedla M. Bartošíková: „Jednání pouze jménem odštěpného závodu by mělo za následek jeho neplatnost pro nedostatek způsobilosti odštěpného závodu k právním úkonům (§ 38 odst. 1 ObčZ). Naproti tomu neuvedení dodatku, že se jedná o odštěpný závod, by neplatnost nezpůsobilo.“¹⁴³

4.6.3 Označení společnosti v likvidaci

Jedná se o zvláštní označení, neboli dovětek, který je spojován se vstupem společnosti do likvidace. Dle ustanovení § 70 odst. 2 ObchZ se vstup společnosti do likvidace zapisuje do obchodního rejstříku a po dobu likvidace se užívá firma společnosti s dovětkem „v likvidaci“. Jedná se tedy o dovětek obligatorní, jehož přesné znění je stanoveno ObchZ.

V právní úpravě týkající se likvidace společnosti uvádí ObchZ přímo slovo „dovětek“, oproti právní úpravě odštěpného závodu, ve které užívá slova „dodatek“. K tomu, zda se u označení „v likvidaci“ jedná o dovětek nebo dodatek a od kdy je třeba jej užívat uvedl J. Dědič: „Jde o to, že ustanovení § 70 odst. 2 obch. zák. hovoří o dovětku, a nikoliv o dodatku

142 *Usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 2 VSOL 232/2009-P118-11 ze dne 31. srpna 2009* [online]. Justice.cz, 23. září 2009 [cit. 9. února 2011]. Dostupné na <https://isir.justice.cz/isir/doc/dokument.PDF?vedlejsi=ne&rowid=AAAE1GAAWAAJ9H6AAH>.

143 BARTOŠÍKOVÁ. In ŠTENGLOVÁ 2009, s. 7.

ve smyslu § 9 odst. 2 a § 10 obch. zák. Dovětek je něco, co je připojeno k firmě, ale není její součástí, a proto povinnost používat dovětek „v likvidaci“ k firmě vzniká podle našeho názoru již vstupem společnosti do likvidace.“¹⁴⁴

Jsem toho názoru, že ani v tomto případě, stejně jako u odštěpného závodu, se nejedná o dodatek ve smyslu dodatku firemního. Jde o vyjádření určitého stavu, ve kterém se podnikatel v dané době nachází. Pro zařazení mezi dodatky firemní jistě není dostačující požadavek zákonodárce obligatorně tento dovětek zapsat do obchodního rejstříku k obchodní firmě. S ohledem na zájmy třetích osob je tato povinnost naopak na místě. Tento dovětek sice obchodní firmu doplňuje, ale nemá v obchodní firmě stejné postavení jako firemní dodatek. Je tomu tak s ohledem na právní úpravu tohoto dovětku, která je v ObchZ uvedena zcela mimo právní úpravu obchodní firmy a tudíž i mimo právní úpravu firemních dodatků. Firemní dodatek je součástí obchodní firmy, kdežto dovětek „v likvidaci“ se užívá vedle obchodní firmy.

Dle mého názoru je také třeba ze znění § 70 odst. 2 ObchZ dovodit, že zápis vstupu společnosti do likvidace (včetně dovětku „v likvidaci“) je zápisem deklaratorním. Nasvědčuje tomu skutečnost, že společnost vstupuje do likvidace ke dni, k němuž je zrušena (nestanoví-li zákon jinak) a firmu společnosti s dovětkem „v likvidaci“ je povinna užívat po dobu likvidace. Doba likvidace počíná právě vstupem společnosti do likvidace, tedy dnem, ke kterému byla zrušena. Zpravidla tomu bude časově dříve, než bude vstup společnosti do likvidace zapsán do obchodního rejstříku. Rovněž by dané ustanovení mohlo být vykládáno tak, že jestliže se do obchodního rejstříku zapisuje vstup společnosti do likvidace, může tak být učiněno až k tomuto vstupu společnosti do likvidace skutečně dojde. Tedy návrh na zápis vstupu společnosti do likvidace by měl být podán obchodnímu rejstříku nejdříve v den, ke kterému se společnost ruší a vstupuje do likvidace. Nicméně i přes nastínění toho, jak by měl být dle mého názoru § 70 odst. 2 ObchZ interpretován, si dovoluji se zavedenou právní úpravou nesouhlasit. Nedomnívám se, že je tento postup, resp. deklaratorní povaha zápisu vstupu společnosti do likvidace, praktická a zcela v souladu s ObchZ. Vznik obchodní firmy může nastat nejdříve ke dni jejího zápisu do obchodního rejstříku. Tak stejně ke změně obchodní firmy dochází až zápisem této změny do obchodního rejstříku. Jedná se tedy o zápisy konstitutivní. Buť dovětek „v likvidaci“ není součástí obchodní firmy, myšleno jejím jedním ze skladebných prvků, zapisuje se k obchodní firmě podnikatele a užívá se společně s obchodní firmou podnikatele. Jak při užívání obchodní firmy s tímto dovětkem tak při zápisu

144 DĚDIČ. In DĚDIČ 2002, s. 687.

tohoto dovětku k obchodní firmě do obchodního rejstříku, je možné zaznamenat v rámci obchodní firmy zcela zřejmou změnu. I když není předmětný dovětek skutečnou součástí obchodní firmy, právní úpravou je s ní velice úzce spojován. Z tohoto důvodu by měl mít proto zápis konstitutivní povahu. Nelze ani opomenout fakt, že společnost by se mohla poté, co učinila rozhodnutí o zrušení společnosti a jejím vstupu do likvidace, rozhodnout o zrušení tohoto rozhodnutí, a to například hned v počáteční fázi vstupu do likvidace. Tedy v době, kdy by tato změna ještě nebyla zapsána v obchodním rejstříku. V tomto případě je vidět zcela zřejmý rozdíl mezi konstitutivní a deklaratorní povahou tohoto zápisu do obchodního rejstříku. V případě deklaratorního zápisu by společnost musela od samého počátku svého vstupu do likvidace užívat dovětek „v likvidaci“. I přesto, že by následně rozhodnutí o zrušení společnosti a jejím vstupu do likvidace zrušila a k zápisu této skutečnosti do obchodního rejstříku by vůbec nedošlo, samotné užívání dovětku „v likvidaci“ ode dne vstupu společnosti do likvidace, by mělo i tak pro podnikatele nepřijemné dopady.

Po ukončení likvidace dojde k výmazu obchodní firmy, resp. společnosti z obchodního rejstříku. Situaci, kdy se poté zjistí dosud neznámý majetek, řeší ustanovení § 75b odst. 2 ObchZ. V uvedeném případě rozhodne soud na návrh o obnovení likvidace společnosti, o jmenování likvidátora a o zrušení zápisu o výmazu společnosti z obchodního rejstříku. Po právní moci rozhodnutí zapíše rejstříkový soud do obchodního rejstříku, že došlo k obnovení společnosti, že společnost je v likvidaci, a osobu likvidátora.

Nicméně v době mezi výmazem obchodní společnosti z obchodního rejstříku po ukončení likvidace a jejím opětovným zápisem do obchodního rejstříku v rámci obnovení likvidace, mohlo dojít k zápisu jiné obchodní společnosti do obchodního rejstříku se stejnou či zaměnitelnou obchodní firmou s firmou znovu likvidovanou. Firma, u které došlo k obnovení likvidace se tak může od nově zapsané obchodní firmy lišit pouze dovětkem „v likvidaci“, který však nemá rozlišovací schopnost. Společnost, u níž došlo k obnovení likvidace se nemůže bránit poukazem na časovou prioritu. Je tomu tak s ohledem na skutečnost, že společnost zanikla výmazem z obchodního rejstříku a po jistou dobu na trhu již nepůsobila. Nově zapisovaná společnost, proto nemohla mít povědomí o zaměnitelnosti obchodních firem. ObchZ tuto situaci neřeší. Je tedy na dotčených subjektech, zda bude některý z nich ochoten přistoupit ke změně obchodní firmy. Jiná situace by nastala za předpokladu, že by společnost nově založená a zapsaná do obchodního rejstříku chtěla vědomě využít dobré pověsti společnosti již vymazané z obchodního rejstříku, a proto zvolila shodnou či zaměnitelnou obchodní firmu. V takovém případě by se společnost, u které došlo k obnovení likvidace a opětovnému zápisu této společnosti do obchodního rejstříku, mohla

domáhat ochrany dle § 12 ObchZ.¹⁴⁵

I přesto, že obchodní firma společnosti, u které byla obnovena likvidace, bude po ukončení obnovené likvidace opětovně z obchodního rejstříku vymazána, není tato skutečnost důvodem pro připuštění existence dvou zaměnitelných obchodních firem. Nejen, že je třeba dodržovat požadavky zákona, ale především chránit podnikatele, který si zvolil obchodní firmu s přesvědčením, že je nezaměnitelná. Působnost shodné obchodní firmy na trhu, která bude uváděna s dovětkem „v likvidaci“, bude mít pro tohoto podnikatele velice nepříjemné dopady. Přinejmenším se tím může zhoršit jeho postavení na trhu. S ohledem na shora uvedené je proto třeba, aby právní úprava na tuto situaci pamatovala.

4.6.4 Označení (dodatky) právní úpravou opomíjená

Současná právní úprava zakotvená v ObchZ či zvláštních právních předpisech dostatečně nezajišťuje informovanost a ochranu třetích osob v případě změny právních poměrů podnikatele. Jako příklad lze uvést právní úpravu bank zakotvenou v zákoně o bankách. Pokud nedostatky v činnosti banky ohrožují stabilitu bankovního nebo finančního systému, může Česká národní banka zavést nucenou správu. Pokud to vyžaduje situace banky, je rovněž možné, aby banka v nucené správě částečně nebo úplně pozastavila nakládání vkladatelů s jejich vklady v bance. Při přetrvávání závažných nedostatků může být bance odejmuta licence. V takovém případě může v konečném důsledku dojít ke zrušení společnosti dle § 68 odst. 6 písm. b) ObchZ, neboť společnost pozbude oprávnění k podnikatelské činnosti. Nucená správa může být ukončena například jmenováním likvidátora či prohlášením konkursu. Zavedena může být na 24 měsíců. S ohledem na následky, které zavedení nucené správy doprovází, s ohledem na zásah do práv třetích osob a rovněž na časové období, po které může nucená správa trvat, je jistě na místě se ptát, proč v tomto případě není právní úpravou zavedena povinnost uvést v obchodní firmě takového subjektu obligatorní dodatek označující zavedení nucené správy. Samotný zápis zavedení nucené správy do obchodního rejstříku, který současná právní úprava vyžaduje je zcela nedostačující. Podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku vystupuje v právních vztazích pod svojí obchodní firmou, a právě z obchodní firmy by skutečnost o zavedení nucené správy měla být třetím osobám známa. Podnikatel, který vstoupil do likvidace, byť i z vlastní vůle a nikoli, že by nebyl schopen dostát svým závazkům, je povinen uvést u obchodní firmy dovětek „v

145 Blíže viz LOCHMANOVÁ, Ludmila. Obchodní firma – vybrané aktuální a sporné otázky právní úpravy. In MALACKA, Michal (ed). *Sborník příspěvků z konference Monseho olomoucké právnické dny*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, s. 257.

likvidaci“. S ohledem na uvedené je poněkud zarážející, že v některých méně závažných případech je vyžadováno, aby změna poměrů byla třetím osobám známa ze samotného uvádění obchodní firmy a naopak v případech, ve kterých hrozí zásah nebo se dokonce zasahuje do práv třetích osob, postačuje pouhé poznačení změny poměrů v obchodním rejstříku u příslušné rejstříkové vložky.

Shora uvedené lze rovněž vztáhnout na situaci konkursního, resp. insolvenčního řízení, kdy za současné právní úpravy rovněž není vyžadován obligatorní firemní dodatek označující úpadek daného subjektu. Právní úpravou je sice uložena povinnost uvést do příslušné rejstříkové vložky, že je podnikatel v insolvenční (v konkurzu). Nicméně tento požadavek není možné považovat za dostačující, neboť jak bylo uvedeno výše, podnikatel jedná při právních úkonech pod svojí obchodní firmou, ze které tato změna právních poměrů nevyplývá. Zavedení obligatorního firemního dodatku „v konkurzu“ je proto zcela žádoucí. V rámci právní úpravy Slovenské republiky byl již tento dodatek zaveden. Českému zákonodárci nelze jeho liknavost nevytknout.

4.6.5 Rekapitulace

Právní úpravu dodatku vyjadřující, že jde o odštěpný závod a dovětku „v likvidaci“ uvádí ObchZ. Nicméně tak činí mimo ustanovení vztahující se k obchodní firmě. V obou případech se nejedná o dodatek ve smyslu dodatku firemního dle § 8 a násl. ObchZ.

V případě dodatku vyjadřující, že jde o odštěpný závod je totiž rozhodující skutečnost, že odštěpný závod se do obchodního rejstříku zapisuje jako složka podniku a nikoli jako podnikatel. Odštěpný závod nemá právní subjektivitu, a proto ani nemůže mít obchodní firmu. Do obchodního rejstříku se proto zapisuje nikoli obchodní firma, ale označení odštěpného závodu jako organizační složky podniku. Toto označení obsahuje obchodní firmu podnikatele, ke které se připojí dodatek, že jde o odštěpný závod. Ani takto utvořené označení, byť tvořící obchodní firmu podnikatele, není obchodní firmou.

U dovětku „v likvidaci“ je situace obdobná. Pokud společnost vstoupí do likvidace je třeba, aby byl k obchodní firmě podnikatele připojen tento dovětek. Jedná se tedy opět o označení, které netvoří součást obchodní firmy podnikatele, ale o označení, které je k obchodní firmě podnikatele pouze připojováno v důsledku vstupu společnosti do likvidace.

Uvedená označení jsou tedy označeními, která se za stanovených podmínek povinně zapisují do obchodního rejstříku, ale která nejsou obchodní firmou, resp. nejsou součástí obchodní firmy podnikatele ve smyslu skladebných prvků obchodní firmy.

Právní řád ČR zcela opomíjí označení, u kterých je jejich zavedení žádoucí. Jedná se o

označení, která vyjadřují změnu právního stavu podnikatele, a to tak zásadní změnu, že je třeba, aby veřejnost o ní byla zaručeně informována. Jedná se například o zavedení označení „v konkurzu“, „v reorganizaci“, „v nucené správě“, apod. Přičemž je třeba, aby bylo rovněž stanoveno, že tato označení musí být připojena k obchodní firmě podnikatele a společně s touto užíváno. Zavedením těchto obligatorních označení u obchodní firmy podnikatele by se právní postavení podnikatele stalo transparentnějším, neboť podnikatel by byl povinen činit právní úkony pod svoji firmou společně s příslušným označením, vyjadřujícím změnu jeho právního stavu.

5 PŘECHOD A PŘEVOD OBCHODNÍ FIRMY - TZV. STARÁ FIRMA

5.1 Úvodní poznámky

Předchozí právní úprava převodu a přechodu obchodního jména byla zakotvena v § 11¹⁴⁶ a § 481¹⁴⁷ OBCHZ. Jednalo se o právní úpravu dosti roztržitou a vzájemně rozpornou. Jednak z důvodu, že ustanovení § 11 odst. 1 obsahovalo právní úpravu přechodu podniku děděním jak na osobu fyzickou tak na osobu právnickou, kdežto svým odkazem na § 481 odst. 2 řešil převod podniku pouze mezi osobami fyzickými. Dále ustanovením § 11 odst. 1 nebyl při děděním podniku vyžadován souhlas pro podnikání pod dosavadním obchodním jménem, a to ani zůstavitele ani dědiců. Pouze bylo třeba užít nástupnického dodatku, ale v tomto případě včetně jména nástupce. Ustanovení § 481 odst. 2 upravující převod podniku mezi fyzickými osobami vyžadoval k podnikání pod dosavadním obchodním jménem, aby o tom bylo výslovně ujednáno ve smlouvě o převodu podniku a zároveň byl součástí obchodního jména nástupnický dodatek. Jméno nástupce jako součást nástupnického dodatku nebylo však v tomto případě již vyžadováno. Naopak dle § 481 odst. 1 v případě ostatních převodů podniku, tj. při převodu podniku smlouvou z osoby fyzické na osobu právnickou, z osoby právnické na osobu fyzickou, z osoby právnické na jinou osobu právnickou, přecházelo oprávnění užívat obchodní jméno na kupujícího automaticky, pokud smlouva nestanovila něco jiného. Zákon tedy nevyžadoval výslovné ujednání o podnikání pod dosavadním obchodním jménem a ani nástupnický dodatek.

Tato právní úprava si zavedením institutu obchodní firmy vyžádala změny, které přinesla novela obchodního zákoníku provedená zákonem č. 370/2000 Sb. Uvedenou novelou bylo výše zmiňované ustanovení § 481 OBCHZ zrušeno a právní úprava převodu a přechodu obchodní firmy byla zakotvena v § 11 ObchZ, tedy v rámci právní úpravy obchodní firmy. Důvodová zpráva k novelizovanému znění § 11 odst. 1 ObchZ uvádí: „Nová úprava § 11 odst. 1, která je jenom návratem k původní úpravě předválečné, znamená podstatné

146 Ustanovení § 11 odst. 1 OBCHZ znělo: „Kdo zdědí podnik po podnikateli, který byl fyzickou osobou, může podnikat pod dosavadním obchodním jménem s dodatkem označujícím nástupnictví a jméno nástupce; totéž platí při nabytí podniku na základě smlouvy od podnikatele, který je fyzickou osobou, za podmínek stanovených v § 481 odst. 2.“

147 Ustanovení § 481 OBCHZ znělo: „1) Nevyplývá-li ze smlouvy něco jiného, přechází na kupujícího i oprávnění užívat obchodní jméno spojené s prodáváním podnikem, ledaže by to bylo v rozporu se zákonem nebo s právem třetí osoby. Tomuto převodu nebrání změna označení právní formy osoby oprávněné k podnikání.

2) Prodává-li se podnik mezi fyzickými osobami, může kupující používat obchodní jméno prodávajícího, jestliže to smlouva stanoví, a to jen s dodatkem označujícím nástupnictví v podnikání.“

zjednodušení oproti současnému stavu. Napříště se nerozlišuje mezi právnickou a fyzickou osobou, pokud nejde o případy řešené následujícími odstavci. Nástupnický dodatek je sice povinný, ale nemusí být uvedeno jméno nabyvatele firmy, které by činilo firmu příliš dlouhou. Nástupnický dodatek může být jenom velmi krátký. Souhlas zůstavitele může být dán ještě před jeho smrtí. Tím se umožňuje dispozice firmou pro případ smrti, což dosud nebylo bez rozumného důvodu možné.¹⁴⁸

5.2 Přechod obchodní firmy

Přechod obchodní firmy může nastat za situace, kdy dojde k úmrtí podnikatele fyzické osoby nebo zániku podnikatele právnické osoby bez likvidace, tj. univerzální sukcesí. V prvním případě se fyzická nebo právnická osoba stane nabyvatelem podniku děděním. V druhém případě se tak stane přechodem na nástupnickou právnickou osobu.¹⁴⁹ Užívat starou firmu je možné za předpokladu, že jsou splněny zákonem stanovené podmínky. V případě, že někdo zdědí podnik, může pod dosavadní obchodní firmou podnikat pouze s výslovným souhlasem zůstavitele nebo dědiců, přičemž vždy musí připojit nástupnický dodatek. K přechodu obchodní firmy právnické osoby na nástupnickou právnickou osobu s podnikem dochází za předpokladu, že nástupnická právnická osoba firmu převezme. Za situace, kdy nástupnická právnická osoba má jinou právní formu zákon vyžaduje, aby dodatek byl změněn v souladu s její právní formou.¹⁵⁰

Pojem převezme vyložil Nejvyšší soud ČR takto: „Z textace „nástupnická právnická osoba obchodní jméno převezme“ obsažené v § 11 odst. 3 obch. zák. je nepochybné, že přechod obchodního jména zanikající právnické osoby bez likvidace na nástupnickou právnickou osobu je podmíněn jejím projevem vůle, že obchodní jméno zanikající právnické osoby přejímá. Nástupnická právnická osoba má právo, nikoli povinnost převzít obchodní jméno zaniklé právnické osoby; jestliže nabyvatel obchodní jméno převezme, přechází obchodní jméno spolu s podnikem. Lze tak uzavřít, že obchodní jméno právnické osoby přechází na nástupnickou osobu spolu s podnikem pouze v případě, pokud nástupnická

148 VLÁDA ČR. *Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 7. ledna 2000 [cit. 2. května 2011]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=476&CT1=0>>.

149 V případě převodu jmění na společníka může být nabyvatelem rovněž osoba fyzická. Ke dni podání návrhu na zápis převodu jmění do obchodního rejstříku musí být přejímající společník podnikatelem. Blíže viz § 340, 341 zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů.

150 Blíže viz BEJČEK 2009a, s. 15.

právnícká osoba při převodu podniku projeví vůli obchodní jméno převzít.¹⁵¹

Shora uvedené je možné vztáhnout rovněž na právní úpravu obchodní firmy a lze dodat, že s ohledem na formy přechodu podniku (fúze, rozdělení, převod jmění na společníka) bude nástupnická právnícká osoba činit tento projev vůle například ve smlouvě (projektu) o fúzi.

Vzhledem k tomu, že se přechod podniku uskutečňuje za projevu vůle zúčastněných stran, bylo by možné dovozovat, že se jedná o převod a nikoli přechod podniku, resp. obchodní firmy. Nicméně k přechodu zde nedochází na základě smlouvy, ve které je projev vůle učiněn, ale na základě rozhodnutí soudu, resp. ze zákona. I. Pelikánová k této věci uvedla: „Předpokladem zániku jakékoli právnícké osoby bez likvidace je zákonná úprava a bez splnění dalších podmínek touto úpravou stanovených nemůže nastat. Tak právně rozhodující nebude v tomto případě samotné uzavření smlouvy, dokonce ani rozhodnutí valných hromad zúčastněných společností, zpracování zpráv a znaleckých posudků, ale teprve konstitutivní rozhodnutí soudu o zápisu přeměny do obchodního rejstříku a především základní rozdíl oproti jiným operacím je v tom, že účastníci smlouvy nebo alespoň jeden z nich zaniká nebo zanikají.“¹⁵²

Ustanovení § 11 odst. 3 ObchZ při přechodu obchodní firmy na nástupnickou právníckou osobu neukládá povinnost užívat nástupnický dodatek. Nicméně je třeba upozornit na právní úpravu zakotvenou ve zvláštním právním předpise,¹⁵³ týkající se převodu jmění na společníka. Dle této právní úpravy je třeba, aby přejímající společník, který není fyzickou osobou a hodlá nadále užívat firmu zaniklé společnosti, převzal tuto firmu s uvedením dodatku označujícího právní nástupnictví a bez dodatku vyjadřujícího právní formu společnosti.¹⁵⁴

Dědic podniku či osoba, která nabude podnik smlouvou, musí mít dle § 11 odst. 1 ObchZ k podnikání pod dosavadní firmou výslovný souhlas zůstavitele nebo dědiců nebo právního předchůdce. I přesto, že výslovný souhlas je možné učinit písemně nebo ústně, lze předpokládat, že v tomto případě bude ústní forma spíše výjimkou. Zpravidla bude souhlas učiněn písemnou formou například v závěti či ve smlouvě o převodu podniku. Je to především v zájmu dědice či nabyvatele podniku, aby si výslovný souhlas zajistil písemně a tím mohl jednoznačně doložit, že zákonný požadavek k podnikání pod dosavadní firmou

151 *Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Odo 47/2004 ze dne 22. září 2004 [Program] ASPI verze 12 pro Windows, aktualizace z 17. května 2010 [cit. 28. října 2010].*

152 PELIKÁNOVÁ, Irena. Problém převodu a přechodu práv. *Právní rozhledy*, 2001, č. 4, s. 150.

153 § 341 zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů.

154 Blíže viz BARTOŠÍKOVÁ. In ŠTENGLOVÁ 2009, s. 30.

splnil.

Podle názoru L. Lochmanové¹⁵⁵ by měl ústní souhlas, byť se jedná o souhlas výslovný, malou váhu, neboť zde dochází k prolínání práva soukromého s veřejným, tedy prolínání ochrany osobnosti a obchodního rejstříku. S uvedeným lze jen souhlasit, neboť rejstříkový soud může provést změnu obchodní firmy jejím doplněním o nástupnický dodatek pouze za předpokladu, že je mu doložen souhlas s užíváním dosavadní obchodní firmy.

V rámci řešení otázky, jakou formu by měl udělovaný souhlas mít, mne zaujala úvaha L. Lochmanové. Autorka porovnává udělení souhlasu formou závěti a formou prohlášení na zvláštní listině, která nemá charakter závěti. Prohlášení by v takovém případě mohlo být právním úkonem, který může, na rozdíl od závěti, obsahovat podmínky či omezení dispozice s firmou. Autorka dále uvádí: „Zatímco v závěti i v prohlášení by bylo přijatelné omezení časové (například: „Udělují dědicům souhlas s užíváním firmy, a to na dobu tří let ode dne mé smrti.“), činilo by závěť v tomto bodu neplatnou souhlasné stanovisko s užíváním firmy zůstavitele podmíněné například okamžitým uzavřením (rozvodem) manželství dědice, převedením určené částky na účet politické strany, nebo pokud by byly dokonce uvedeny podmínky obsahující jednání protizákonné, či podmínky nemožné. V jiném právním úkonu by podmínky legitimní a možné mohly obstát.“¹⁵⁶

K této problematice přistupuje NOZ již odlišně, neboť ustanovením § 1488 bude již dána možnost učinit tzv. dovětek, kterým zůstavitel může dědici stanovit podmínku či uložit příkaz. Nicméně i přes tuto skutečnost nedává ani NOZ jasnou odpověď na otázku, zda je obchodní firma právem osobnostním či předmětem duševního vlastnictví.¹⁵⁷

Na výklad pojmu dědic (dědicové) uvedený v § 11 ObchZ nepanuje shodný názor. Lze se setkat s tvrzením, že jde o dědice ve smyslu § 460 a násl. občanského zákoníku, či s tvrzením, že jde pouze o osoby uvedené v § 15 občanského zákoníku oprávněné po smrti fyzické osoby uplatňovat právo na ochranu její osobnosti. Jiný názor zase uvádí, že jde o osoby jak dle § 460 a násl. tak dle § 15 občanského zákoníku. Přikláním se k tvrzení prvně uvedenému, tedy že se jedná o dědice ve smyslu § 460 a násl. občanského zákoníku, ale s tím rozdílem, že tím zároveň není dotčen nárok osob uvedených v § 15 občanského zákoníku po smrti fyzické osoby uplatňovat právo na ochranu její osobnosti. Jinými slovy, k podnikání pod dosavadní obchodní firmou, resp. k užívání jména bývalého společníka v obchodní firmě,

155 Blíže viz. LOCHMANOVÁ. Obchodní jméno (firma) ve světle novely....., s. 12.

156 Tamtéž, s. 11.

157 Blíže viz. VLÁDA ČR. *Vládní návrh občanského zákoníku* [online]. Justice.cz [cit. 20. května 2011]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_2011.pdf>.

uděluje souhlas dědic ve smyslu § 460 a násl. občanského zákoníku, a až v případě, že by podnikáním pod dosavadní obchodní firmou docházelo k zásahu do práva na ochranu osobnosti zůstavitele, například do práva na ochranu občanské cti a lidské důstojnosti, nastupuje uplatnění oprávnění osob uvedených v § 15 občanského zákoníku. Domnívám se, že je tomu tak s ohledem na vymezení pojmu dědic v občanském zákoníku, neboť tento jej užívá pouze v souvislosti s děděním dle části sedmé občanského zákoníku. Proto zcela souhlasím s L. Lochmanovou, která k interpretaci pojmu dědic obsaženém v § 11 odst. 1 ObchZ, mimo jiné, uvedla: „V celém právním řádu by se měl totožným slovům přikládat stejný význam, pokud nebyl určitý pojem definován speciálně pro účely tohoto zákona, což se v daném případě nestalo.“¹⁵⁸

Na tomto místě je možné zmínit rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR¹⁵⁹, ve kterém bylo konstatováno: „Pro hodnoty, resp. práva tvořící integritu fyzické osoby, která jsou příkladmo vypočteny v ustanovení § 11 o.z., je charakteristické, že jsou spjaty s fyzickou osobou od jejího narození po celou dobu života a mají právní účinky vůči všem třetím subjektům. Osobnostními právy proto nemohou být práva, která fyzická osoba nabývá teprve v průběhu života.“ Předmětem tohoto řízení nebyl přechod obchodní firmy, ale i přesto je možné vyjít z vymezení osobnostního práva, které soud v tomto rozhodnutí učinil. V jeho souladu tedy užívání dosavadní obchodní firmy, ke kterému je třeba daného souhlasu, není osobnostním právem, neboť se jedná o právo k obchodní firmě, které vzniká až v průběhu života fyzické osoby. Přesněji řečeno nejdříve se vznikem obchodní firmy. Z výše uvedeného je proto možné dovodit, že na straně osob uvedených v § 15 občanského zákoníku není dán důvod pro udělování souhlasu k dalšímu užívání dosavadní obchodní firmy.

V duchu tohoto názoru je také konstatování L. Lochmanové, která uvedla: „S vědomím, že řada renomovaných autorů tvrdí opak, si dovoluji vyslovit názor, že obchodní jméno fyzické osoby nebylo před 1. lednem 2001 právem osobnostním, ale právem na označení spadající do skupiny práv k duševnímu vlastnictví. Tzn. jedním (jediným) z nehmotných složek podniku, na němž lpělo stejně jako obchodní firma dle platné právní úpravy...Přestože obchodní jméno fyzické osoby tvořilo její občanské jméno a příjmení, nemohlo s ním být směřováno, byť jeho nositelem byla táž osoba. Pod občanským jménem a příjmením chráněným občanským zákoníkem vystupovala fyzická osoba ve všech společenských vztazích, kromě vztahů obchodních: pro jejich účely užívala obchodní jméno

158 LOCHMANOVÁ, Ludmila. Kdo je dědicem firmy. *Právní rádce*, 2005, č. 11, s. 29.

159 *Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 2095/2008 ze dne 26. června 2008* [Program] ASPI verze 13 pro Windows, aktualizace z 28. listopadu 2010 [cit. 30. ledna 2011].

chráněné obchodním zákoníkem. Proto nespátřuji důvod pro závěr, že by dědici podniku dle § 11 odst. 1 obchodního zákoníku měly k užívání obchodního jména zůstavitele udělovat osoby vyjmenované v § 15 občanského zákoníku.¹⁶⁰

Přijmout stanovisko, že zákonodárce nebyl pouze terminologicky přesný a mínil dědice ve smyslu § 15 občanského zákoníku, by bylo možné pouze za předpokladu, že by obchodní firma byla považována za osobnostní právo. Shodně s L. Lochmanovou jsem však názoru, že se nejedná o právo osobnostní, ale o právo k duševnímu vlastnictví – právo na označení, a proto také jde o dědice ve smyslu § 460 a násl. občanského zákoníku.

I zde je možné zmínit odlišné znění NOZ, který v § 82 odst. 2 uděluje právo domáhat se po smrti člověka ochrany jeho osobnosti kterékoli osobě jemu blízké. Ve srovnání se současnou právní úpravou je tedy okruh oprávněných osob zde vymezen širěji.¹⁶¹

V ustanovení § 11 odst. 1 ObchZ není výslovně uvedeno, které dědice, resp. dědice jakého majetku spadajícího do dědického řízení, má ObchZ na mysli. Pokud ObchZ tedy neuvádí, že souhlas udělují pouze dědicové podniku, bude dle mého názoru třeba toto ustanovení vykládat tak, že souhlas musí udělit všichni dědicové bez ohledu na to, jaký majetek jim v rámci dědického řízení připadne. Tak stejně pokud ObchZ uvádí, že je třeba souhlasu dědiců, aniž by výslovně uvedl, zda postačuje například většinový souhlas dědiců v případě různých dědických podílů, bude třeba toto ustanovení opět vykládat tak, že je třeba, aby svůj souhlas vyslovil každý dědic bez ohledu na výši jejich dědických podílů.

Dle mého názoru by souhlas dědiců dle § 11 odst. 1 ObchZ měl být vykládán tak, že tento udělují dědicové pouze za situace, kdy sami nehodlají zděděný podnik provozovat a tento převádějí na třetí osobu. Souhlas, který udělil zůstavitel dědicům k podnikání pod dosavadní obchodní firmou, tak nyní dědicové udělují třetí osobě, na kterou zděděný podnik převádějí. Bylo by totiž dosti nesmyslné, aby dědic sám sobě uděloval souhlas k provozování podniku pod dosavadní obchodní firmou. Domnívám se, že pokud zůstavitel neučinil výslovný souhlas s dalším užíváním jeho obchodní firmy, měla by být tato skutečnost respektována, bez ohledu na důvody, pro které zůstavitel souhlas neudělil.

5.3 Převod obchodní firmy

K převodu obchodní firmy, podnikatele fyzické nebo právnické osoby, dochází na základě smlouvy, kterou se převádí podnik. Převod firmy bez současného převodu podniku je

160 LOCHMANOVÁ. Kdo je dědicem firmy, s. 23.

161 Blíže viz. VLÁDA ČR. *Vládní návrh občanského zákoníku* [online]. Justice.cz [cit. 20. května 2011]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_2011.pdf>.

dle § 11 odst. 4 ObchZ nepřipustný. K užívání dosavadní obchodní firmy je třeba splnění stejných podmínek, které zákon ukládá při přechodu obchodní firmy děděním. Je tedy třeba mít výslovný souhlas právního předchůdce a užívat dosavadní obchodní firmu s nástupnickým dodatkem.¹⁶²

Dle ustanovení § 11 odst. 4 ObchZ je možný převod obchodní firmy i při převodu části podniku, a to za předpokladu, že zbývající část podniku bude podnikatel provozovat pod jinou firmou nebo pokud tato část zanikne likvidací. V návaznosti na ustanovení ObchZ upravující smlouvu o prodeji podniku, konkrétně ustanovení § 487, je třeba, aby převáděná část podniku tvořila samostatnou organizační složku. ObchZ definici pojmu *samostatná organizační složka* neuvádí. Nejvyšší soud ČR, proto tento pojem vymezil následovně: „V případě prodeje části podniku je nezbytné, aby předmětem smlouvy o prodeji byla taková část podniku, která tvoří jeho samostatnou organizační složku. Za samostatnou organizační složku lze pokládat takovou součást podniku, u níž je vedeno samostatně (odděleně) účetnictví, týkající se této organizační složky, z něhož především vyplývá, které věci, jiná práva, popřípadě jiné majetkové hodnoty slouží k provozování této části podniku (samostatné organizační složky), a vymezuje se tím předmět smlouvy o prodeji části podniku. V uvedeném smyslu proto bude samostatnou organizační složkou podniku zejména odštěpný závod, popřípadě jiná organizační složka, která se zapisuje do obchodního rejstříku. Předmětem smlouvy o prodeji podniku však mohou být i jiné organizační složky podniku, které se nezapisují do obchodního rejstříku a které mohou být různě nazvány, např. závod, provoz apod., podmínkou však je, aby šlo o složku samostatnou ve výše uvedeném smyslu, přičemž nemusí jít o složku oprávněnou svým vedoucím jednat navenek ve věcech jí se týkajících, jako je tomu v případě odštěpného závodu.“^{163,164}

Podnikateli zapsanému v obchodním rejstříku, který prodává svůj podnik, je v § 488 odst. 1 ObchZ uložena povinnost navrhnout provedení zápisu o prodeji podniku nebo jeho části do obchodního rejstříku. Lhůtu ke splnění této povinnosti stanovuje § 32 odst. 3 ObchZ, a to bez zbytečného odkladu po vzniku rozhodné skutečnosti, tj. od účinnosti smlouvy (den uvedený ve smlouvě, případně den uzavření smlouvy). V § 488 odst. 2 je pro podnikatele právnickou osobu, která prodává celý svůj podnik stanovena tato podmínka: „Právnická osoba, jež prodala podnik tvořící její jmění, může ukončit svou likvidaci a být vymazána z obchodního rejstříku teprve po uplynutí jednoho roku po tomto prodeji, jestliže v této době

162 Blíže viz § 11 odst. 1, 4 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

163 *Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Odo 870/2005 ze dne 9. května 2006* [Program] ASPI verze 12 pro Windows, aktualizace z 17. května 2010 [cit. 28. října 2010].

164 Blíže viz PLÍVA. In ŠTENGLOVÁ 2009, s. 1060-1061.

nebylo zahájeno soudní řízení podle § 478, nebo později, když byly zajištěny nebo uspokojeny nároky, jež byly v tomto řízení úspěšně uplatněny.“ Z uvedeného vyplývá, že k výmazu právnické osoby z obchodního rejstříku může v tomto případě dojít nejdříve po uplynutí jednoho roku od prodeje podniku.¹⁶⁵

Další situace, která se váže k tzv. staré firmě je upravena v § 11 odst. 5 ObchZ. Jde o případ, kdy součástí obchodní firmy právnické osoby je jméno společníka nebo člena, který přestal být jejím společníkem nebo členem. Může se tak stát z důvodu jeho úmrtí, zániku, vystoupení nebo jeho vyloučení ze společnosti či převedení podílu společníka na jinou osobu. K dalšímu užívání jeho jména v obchodní firmě musí mít právnická osoba souhlas. Dle situace, která nastala, se může jednat buď o souhlas společníka, nebo člena, o kterého jde včetně jeho předchozího souhlasu, nebo o souhlas dědice. Tento souhlas není časově omezen. Může být udělen na dobu určitou i neurčitou. Tak stejně může být kdykoliv odvolán.¹⁶⁶

Rozdíl v právní úpravě § 11 odst. 1 a § 11 odst. 5 ObchZ spočívá v tom, že v § 11 odst. 5 ObchZ není vyžadován výslovný souhlas s užíváním jména společníka nebo člena v obchodní firmě právnické osoby. Může tomu tak být zejména z toho důvodu, že právnická osoba podává buď návrh na změnu zápisu v obchodním rejstříku pouze co do společníků a nikoli návrh na změnu znění obchodní firmy a pak je na rejstříkovém soudu, zda bude po právnické osobě požadovat doložení souhlasu s užíváním jména bývalého společníka nebo člena. Případně může podat právnická osoba návrh na změnu obchodní firmy, pak ale důvod nemusí rejstříkovému soudu nikterak dokládat. Pokud ObchZ nevyžaduje souhlas výslovný, lze vzít v úvahu, že může být udělen rovněž konkludentně. V případě smrti nebo zániku společníka nebo člena je vyžadován souhlas předchozí. S ohledem na shora uvedené je proto třeba jisté dávky obezřetnosti, a lze jen doporučit, aby si právnická osoba zajistila souhlas výslovný. S ohledem na skutečnost, že zde se jedná o souhlas s užíváním nikoli obchodní firmy, ale jména obsaženého v obchodní firmě a tudíž o osobnostní právo, měly by být osobami oprávněnými k udělení tohoto souhlasu osoby dle § 15 občanského zákoníku.

K vymezení pojmu dědic dle § 11 odst. 5 ObchZ se shodně vyjadřuje L. Lochmanová. Autorka poukazuje na rozdíl mezi předmětem dědění dle § 11 odst. 1 a § 11 odst. 5 ObchZ, kde v prvním případě je předmětem dědění podnik, kdežto ve druhém případě je předmětem dědění obchodní podíl nebo akcie. Proto společník udělující souhlas s užíváním svého jména v obchodní firmě není subjektem práva k této obchodní firmě a potažmo jím nemůže být ani dědic obchodního podílu či akcie. Autorka se proto domnívá, že pro účely § 11 odst. 5 ObchZ

165 Tamtéž, s. 1061-1062.

166 Blíže viz BARTOŠÍKOVÁ. In ŠTENGLOVÁ 2009, s. 29-31.

jsou k udělení souhlasu oprávněny osoby dle § 15 občanského zákoníku, a to právě s ohledem na skutečnost, že předmětem souhlasu není obchodní firma, ale jméno a příjmení zůstavitele ve smyslu § 11 občanského zákoníku.¹⁶⁷

Stará firma se váže rovněž ke změně jména podnikatele fyzické osoby dle § 11 odst. 2 ObchZ. Zpravidla se bude jednat o změnu jména ženy podnikatelky v důsledku uzavření manželství. Vedle toho může o změnu jména požádat každá fyzická osoba. V tomto případě dojde ke změně jména na základě úředního povolení.¹⁶⁸ Pro užívání dosavadní obchodní firmy při změně jména podnikatele fyzické osoby je třeba, aby byl k dřívějšímu jménu připojen dodatek obsahující jméno nové.

Zápis staré firmy s nástupnickým dodatkem do obchodního rejstříku má konstitutivní povahu. Důvodem je jednak skutečnost, že teprve zápisem do obchodního rejstříku se stává obchodní firmou nového nabyvatele. Další účinek tohoto zápisu spočívá v ochraně práv k obchodní firmě. Od okamžiku zápisu staré obchodní firmy s nástupnickým dodatkem do obchodního rejstříku může této ochrany požívat nový nabyvatel a naopak převodce či právní předchůdce tímto okamžikem uvedených práv pozbývá.¹⁶⁹

V souvislosti s § 11 ObchZ upravující změnu obchodní firmy lze rovněž uvést skutečnost, že podnikatel je dle živnostenského zákona povinen živnostenskému úřadu oznámit všechny změny a doplnění týkající se údajů a dokladů, které jsou stanoveny pro ohlášení živnosti a jako náležitosti žádosti o koncesi a předložit doklady o nich do 15 dnů ode dne jejich vzniku. Uvedená povinnost ovšem neplatí, pokud předmětné změny a doplnění již byly zapsány v obchodním rejstříku.¹⁷⁰

5.4 Rekapitulace

Převod a přechod obchodní firmy je ObchZ umožněn za splnění předepsaných podmínek. Při jejich splnění tak ObchZ dává možnost užívat tzv. starou firmu. Je tomu tak především s ohledem na hospodářskou hodnotu obchodní firmy, kterou si v průběhu své existence získala, a na jejímž zachování má nabyvatel podniku zájem. Dalším důvodem jsou již výše zmiňované funkce obchodní firmy, a to především funkce individualizační a identifikační. Tyto jsou velice úzce vázány k převáděnému podniku, který si za jejich pomoci získal dobrou pověst, stabilní postavení na trhu a tím také zákazníky. V takovém případě

167 Blíže viz LOCHMANOVÁ. Kdo je dědicem firmy, s. 26.

168 Blíže viz § 72-79 zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

169 Blíže viz BEJČEK 2009b, s. 196.

170 Blíže viz § 49, 56 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů.

může mít nabyvatel podniku na zachování staré obchodní firmy opodstatněný zájem. Ze všech shora uvedených důvodů je proto umožněno užívání tzv. staré firmy. V tomto případě se hovoří o průlomu do zásady pravdivosti obchodní firmy, neboť nabyvatel podniku i nadále užívá obchodní firmu svého právního předchůdce.

Převod obchodní firmy bez současného převodu podniku je nepřípustný. V uvedeném se projevuje tzv. vázaný převod obchodní firmy. Z uvedeného vyplývá, že obchodní firmu lze převést pouze za předpokladu, že dochází rovněž k převodu podniku. ObchZ umožňuje převod firmy rovněž za situace, kdy dochází k převodu pouze části podniku, bude-li podnikatel zbývající část podniku provozovat pod jinou firmou nebo tato část zanikne likvidací.

Užívání tzv. staré firmy se rovněž pojí i se změnou jména podnikatele fyzické osoby. Při změně jména je podnikatel oprávněn v obchodní firmě užívat původní jméno s dodatkem obsahujícím jméno nové. V případě, že podnikatel nemá na zachování staré firmy zájem, musí jeho obchodní firma v souladu se zásadou pravdivosti obsahovat jeho jméno a příjmení, které po právu užívá.

Pojem dědic (dědicové) uvedený v § 11 ObchZ činí interpretační potíže. Přikláním se k názoru, že dědicové dle § 11 odst. 1 ObchZ jsou dědicové ve smyslu § 460 a násl. občanského zákoníku a dědic dle § 11 odst. 5 ObchZ je osoba oprávněná dle § 15 občanského zákoníku.

Zásadní problém spočívá v povaze obchodní firmy. Nebyla dosud dosažena shoda, zda obchodní firma je právem osobnostním nebo právem k duševnímu vlastnictví, resp. právem na označení. Jsem názoru, že se jedná o právo na označení. Byť se jedná o označení podnikatele, který má také svá práva, jsem přesvědčena, že podstata spočívá v úzké spojitosti obchodní firmy s činností podnikatele a jeho podnikem, jehož je nehmotnou součástí.

6 OCHRANA OBCHODNÍ FIRMY

6.1 Úvodní poznámky

Ochrana obchodní firmy je spjata se subjektivním právem podnikatele k firmě, které zahrnuje právo obchodní firmu užívat a nakládat s ní. S ohledem na tato subjektivní práva spočívá předmětná ochrana v možnosti podnikatele proti neoprávněnému uživateli zakročit. K tomu mu slouží prostředky ochrany poskytované právními předpisy.¹⁷¹

Obchodní firmě je poskytována ochrana dle ObchZ, která je členěna na ochranu absolutní a ochranu relativní. Vedle této ochrany zakotvené v ObchZ je možné využít dalších prostředků ochrany obchodní firmy, a to dle zvláštních právních předpisů.

6.2 Absolutní ochrana obchodní firmy

Absolutní ochrana je zakotvena v § 12 ObchZ. Jedná se o ochranu absolutní, neboť působí erga omnes, tedy vůči všem. M. Bartošíková definovala absolutní ochranu obchodní firmy takto: „Absolutní ochrana firmy spočívá v tom, že podnikatel, do jehož firemního práva bylo neoprávněně zasazeno, se může u soudu domáhat ochrany proti každému, kdo se takového jednání dopustil. Této ochrany požívá ten podnikatel, který začal firmu užívat po právu jako první.“¹⁷²

Dle § 12 odst. 1 ObchZ je v dané věci aktivně legitimován ten, kdo byl dotčen na svých právech neoprávněným užíváním firmy. Souhlasím s E. Večerkovou, že i přesto, že ObchZ v § 12 výslovně neuvádí, že je aktivně legitimován pouze subjekt, který byl dotčen na svých právech k obchodní firmě neoprávněným užíváním firmy, lze tuto skutečnost dovodit ze samotné právní úpravy firemního práva obsažené v § 8-12 ObchZ, jejíž součástí je rovněž výše uvedená ochrana obchodní firmy. Uvedené ustanovení § 12 ObchZ nelze proto vykládat tak, že se tato ochrana obchodní firmy vztahuje na různé podnikatelské i nepodnikatelské subjekty, které byly dotčeny na jakýchkoliv svých právech, ať již například na právech ke svému jménu, názvu, ochranné známce apod.¹⁷³

Shora uvedené tvrzení dokládá rozsudek Nejvyššího soudu ČR z ledna 2011, ve kterém soud uvedl: „Dovolatelka správně poukazuje na § 8 odst. 1 obch. zák., podle něhož obchodní firma je název, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku. Podle § 12 obch. zák. se proto ochrany může domáhat jen subjekt, který je jako podnikatel zapsán v

171 Blíže viz RABAN 2007, s. 12.

172 BARTOŠÍKOVÁ. In ELIÁŠ 2007, s. 120.

173 Blíže viz VEČERKOVÁ. In FALDYNA 2010, s. 40-41.

obchodním rejstříku. Ústecký kraj není podnikatelským subjektem podle obchodního zákoníku, nýbrž veřejnoprávní korporací...“.¹⁷⁴

Neoprávněným užíváním jsou případy, kdy tzv. neoprávněný uživatel si přisvojí cizí firmu a tuto užívá, dále také případy, kdy si nechá zapsat firmu zaměnitelnou s firmou již zapsanou v obchodním rejstříku nebo například užívá svoji firmu, jméno, název či jiné označení zkresleně, nepřesně, tedy tak, že tím může vyvolat zaměnitelnost s firmou jiného podnikatele. Proto osobou pasivně legitimovanou, tedy tzv. neoprávněným uživatelem obchodní firmy, může být v podstatě kdokoli. Jednat se může jak o podnikatele s obchodní firmou tak o podnikatele nezapsaného v obchodním rejstříku a tudíž bez obchodní firmy a tak stejně se může jednat i o nepodnikatele.¹⁷⁵

ObchZ taxativně vyjmenovává prostředky ochrany. Aktivně legitimovaná osoba se tak může domáhat zdržení se takového jednání, odstranění závadného stavu, vydání bezdůvodného obohacení, přiměřeného zadostiučinění a náhrady škody, pokud byla neoprávněným užíváním způsobena.

Aktivně legitimovaná osoba nemůže žalobu, kterou se domáhá zdržení se neoprávněného užívání obchodní firmy, podat na podnikatele zapsaného v obchodním rejstříku pod zaměnitelnou nebo jinak nesprávnou firmou. V daném případě se lze bránit tzv. odstraňovací žalobou, ve které je požadováno, aby soud uložil žalovanému povinnost změnit firmu.¹⁷⁶

V rámci ochrany obchodní firmy existuje prostředek, který může napomoci dotčené osobě chránit její dobrou pověst. Nicméně zda bude moci nakonec tohoto prostředku využít, závisí zcela na úvaze soudu. Jedná se o možnost soudu přiznat v souladu s § 12 odst. 3 ObchZ účastníku, jehož návrhu bylo vyhověno, právo na uveřejnění rozsudku na náklady účastníka, který ve sporu neuspěl. Podle okolností může soud stanovit i rozsah, formu a způsob uveřejnění.

6.3 Relativní ochrana obchodní firmy

Právní ochrana obchodní firmy dle § 44 a násl. ObchZ o nekalé soutěži je tzv. ochranou relativní. Podmínkou relativní právní ochrany je, aby zásahem do práv k firmě současně došlo k činu nekalé soutěže. Jedná se o ochranu, kterou může dotčená osoba uplatnit

174 *Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 2667/2008 ze dne 13. ledna 2011 [Program] ASPI verze 13 pro Windows, aktualizace z 8. května 2011 [cit. 1. srpna 2011].*

175 Blíže viz VEČERKOVÁ. In FALDYNA 2010, s. 40-41.

176 Blíže viz BEJČEK 2009b, s. 198.

společně s absolutní ochranou obchodní firmy nebo i bez ní, tedy zcela samostatně.¹⁷⁷

Další rozdíl mezi absolutní a relativní ochranou obchodní firmy spočívá v tom, že pro užití relativní ochrany je dostačující jednání způsobilé přivodit újmu jinému subjektu, i když tím porušitel nedosáhl žádného prospěchu. Pro užití absolutní ochrany obchodní firmy je třeba, aby k neoprávněnému užívání došlo. Pouhé ohrožení práv není dostačující.¹⁷⁸

Aktivně legitimovanou osobou je dle § 53 ObchZ ten, jehož práva byla nekalou soutěží porušena nebo ohrožena. Z ustanovení § 54 ObchZ a ze znění jednotlivých skutkových podstat nekalé soutěže je možné aktivně legitimované osoby dovodit blíže. Touto osobou je jednak soutěžitel, který je legitimován ve všech případech nekalosoutěžního jednání. Dále je touto osobou spotřebitel. Zákon výslovně neuvádí, ve kterých případech je aktivně legitimován. Nicméně s ohledem na text zákona a jeho účel lze předpokládat, že půjde pouze o takové skutkové podstaty nekalé soutěže, při kterých může být spotřebitel dotčen na svých zájmech. Spotřebitel proto nebude aktivně legitimován v případě skutkové podstaty parazitování na pověsti, podplácení, zlehčování a porušení obchodního tajemství. S výjimkou případů uvedených v § 48-51 ObchZ, je aktivně legitimovanou osobou právnická osoba oprávněně hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů. Nicméně z právních prostředků relativní ochrany může právnická osoba uplatnit pouze právo, aby se rušitel zdržel protiprávního jednání a aby odstranil závadný stav. Aktivně legitimovanými osobami mohou být také jiné osoby než shora uvedené, pokud byly nekalou soutěží dotčeny. Například svazy podnikatelů nebo spotřebitelů.¹⁷⁹

K zásahu do práv k firmě a zároveň k činu nekalé soutěže dochází při naplnění znaků jedné ze zvláštních skutkových podstat nekalé soutěže, a to vyvolání nebezpečí záměny. Dle § 47 ObchZ se musí jednat o užití firmy, kterou po právu užívá již jiný soutěžitel a toto jednání je způsobilé vyvolat nebezpečí záměny nebo klamnou představu o spojení s podnikem či firmou jiného soutěžitele. K vyvolání nebezpečí záměny nebo klamně představy není třeba, aby k záměně nebo klamně představě skutečně došlo. Bude zcela postačovat, když vznik této záměny nebo klamně představy bude pouze hrozit. Záměna a klamná představa jsou pojímány objektivně, neboť se posuzují dle celkového dojmu průměrného spotřebitele. Záměrem takového jednání bude především dosažení vlastního prospěchu v hospodářské soutěži, resp. možnost dosažení takového prospěchu, a to na úkor jiných soutěžitelů nebo spotřebitelů. Skutková podstata vyvolání nebezpečí záměny poskytuje ochranu nejen firmám a označením

177 Blíže viz BEJČEK 2009a, s. 17.

178 Blíže viz LOCHMANOVÁ, Ludmila. Ochrana obchodní firmy. *Právní rádce*, 2007, č. 4, s. 28.

179 Tamtéž, s. 30.

registrovaným, ale rovněž označením, která se svým faktickým užíváním stala příznačnými, a která jiné ochrany nepožívají.¹⁸⁰

Žalobní nároky sledující relativní ochranu obchodní firmy se shodují s žalobními nároky ochrany absolutní. K jejich sjednocení došlo na základě zákona č. 370/2000 Sb., kterým se mění OBCHZ. Tento zákon s účinností od 1.1.2001 zavedl v rámci absolutní ochrany obchodní firmy nový žalobní prostředek, kterým se dotčená osoba může domáhat vydání bezdůvodného obohacení. Jeho zavedením se žalobní nároky absolutní a relativní ochrany obchodní firmy sjednotily. V rámci nekalosoutěžního jednání je rovněž možné navrhopat přiznání práva na uveřejnění rozsudku, a to dle § 155 odst. 4 OSŘ.

Je třeba také uvést, že při uplatňování nároků z nekalosoutěžního jednání je třeba prokazovat újmu nebo hrozící újmu a rozpor s dobrými mravy, kdežto při uplatňování nároků dle § 12 ObchZ tomu tak není.¹⁸¹

6.4 Ochrana obchodní firmy dle zvláštních právních předpisů

Ochranu obchodní firmě neposkytuje pouze ObchZ. Je možné využít také dalších prostředků ochrany. Jedná se například o ochranu dle § 74 a násl. OSŘ. Na základě tohoto ustanovení může dotčená osoba podat návrh na nařízení předběžného opatření soudem, a to v případě, kdy je třeba rychlého zásahu do protiprávního stavu.¹⁸²

Trestněprávní ochranu obchodní firmy je možné dělit na správní a soudní. V případě ochrany správní se jedná o zakotvení přestupku porušování práv k obchodní firmě v § 33 odst. 1 písm. b) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů. Pokud bude v přestupkovém řízení vydáno rozhodnutí, že byl přestupek spáchán, jedná se o podstatný důkazní prostředek. Je tomu tak s ohledem na ustanovení § 135 OSŘ, podle kterého je soud v civilním řízení vázán rozhodnutím o spáchání přestupku. V rámci ochrany soudní se jedná o zakotvení trestného činu porušení práv k ochranné známce a jiným označením v § 268 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Neoprávněný uživatel obchodní firmy se tohoto trestného činu dopouští, pokud tím sleduje dosažení hospodářského prospěchu. I v tomto případě bude soud v civilním řízení vázán rozhodnutím o spáchání trestného činu.¹⁸³

Ochrana je poskytována také na základě čl. 8 Pařížské úmluvy na ochranu

180 Blíže viz BEJČEK 2009a, s. 49-50.

181 Blíže viz DĚDIČ. In DĚDIČ 2002, s. 89.

182 Blíže viz BEJČEK 2009a, s. 17.

183 Blíže viz TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Přehled práva duševního vlastnictví 2: Česká právní ochrana*. Brno: Doplněk, 2006, s. 83-84.

průmyslového vlastnictví¹⁸⁴, kterou je ČR vázána. Dle tohoto článku je obchodní jméno chráněno ve všech unijních zemích, aniž by bylo třeba je přihlašovat nebo zapisovat; nerozhoduje, zda-li je, či není částí tovární nebo obchodní známky. Uvedené právo se vztahuje také na zahraniční subjekty oprávněné z této úmluvy, a to i za situace, kdy tuzemským subjektům vzniká právo k obchodní firmě zápisem. Proto pokud vzniklo zahraniční osobě právo k obchodní firmě v zahraničí, ať již registrací nebo neformálně, bude mít v ČR prioritu před shodným názvem jiné osoby, a to i kdyby v ČR podnikala a byla zapsána do obchodního rejstříku později než kolidující obchodní firma konkurující tuzemské osoby.¹⁸⁵

Závěrem je vhodné také uvést, že na podnikatele nezapsané v obchodním rejstříku a nepodnikatele se právní úprava absolutní ochrany obchodní firmy dle ObchZ nevztahuje. Absolutní ochrana jejich jména nebo názvu se řídí ustanoveními občanského zákoníku. Pouze v případě relativní ochrany jejich jména nebo názvu, případně i jiných zvláštních označení, názvů, značek, kterých užívají například na štítě či v reklamě, se mohou domáhat stejných ustanovení ObchZ jako podnikatelé zapsaní v obchodním rejstříku, a to ustanovení § 44 a násl. o nekalé soutěži.¹⁸⁶

6.5 Rekapitulace

Ochrana obchodní firmy poskytovaná ObchZ je ochranou absolutní dle § 12 a ochranou relativní dle § 44 a násl. ObchZ. V případě absolutní ochrany, která působí erga omnes, je aktivně legitimovanou osobou podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku, který byl neoprávněným užíváním firmy dotčen na svých právech k obchodní firmě. Pasivně legitimovanou osobou je tzv. neoprávněný uživatel. Neoprávněným užíváním může být například přisvojení si cizí firmu a její následné užívání, případně zapsání firmy zaměnitelné s firmou již zapsanou v obchodním rejstříku či užívání své firmy jména, názvu nebo jiného označení zkresleně, nepřesně, tedy tak, že tím může dojít k vyvolání záměny s firmou jiného podnikatele. Proto osobou pasivně legitimovanou může být v podstatě kdokoli.

K uplatnění relativní ochrany je třeba, aby zásahem do práv k firmě současně došlo k činu nekalé soutěže. Oproti absolutní ochraně je u relativní ochrany dostačující jednání

184 Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 64/1975 Sb., o Pařížské úmluvě na ochranu průmyslového vlastnictví.

185 Blíže viz BOHÁČEK, Martin. In DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník: Komentář*. Praha: PROSPEKTRUM, 1997, s. 35-36.

186 Blíže viz BEJČEK 2009b, s. 189.

způsobilé přivodit újmu jinému subjektu. Aktivně legitimovanou osobou je soutěžitel, spotřebitel a ve stanovených případech právnická osoba oprávněná hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů. Aktivně legitimovanými osobami mohou být také jiné osoby než shora uvedené, pokud byly nekalou soutěží dotčeny.

Žalobní nároky sledující ochranu obchodní firmy jsou jak u ochrany absolutní, tak u ochrany relativní totožné. Aktivně legitimovaná osoba se může domáhat zdržení se takového jednání, odstranění závadného stavu, vydání bezdůvodného obohacení, přiměřeného zadostiučinění a náhrady škody, pokud byla neoprávněným užíváním způsobena. Soud má rovněž možnost přiznat účastníku, jehož návrhu bylo vyhověno, právo na uveřejnění rozsudku na náklady účastníka, který ve sporu neuspěl. Vymezení shora uvedených prostředků ochrany obchodní firmy je taxativní.

Domáhat se ochrany obchodní firmy je však možné také prostřednictvím jiných právních předpisů, tedy nejen prostřednictvím ObchZ. Jedná se například o možnost podat návrh na nařízení předběžného opatření dle OSŘ. Další ochranu poskytuje přestupkový zákon či trestní zákoník, a to zakotvením přestupku porušování práv k obchodní firmě a trestného činu porušení práv k ochranné známce a jiným označením.

7 SROVNÁNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY OBCHODNÍ FIRMY V ČESKÉ A SLOVENSKÉ REPUBLICE

7.1 Výchozí právní úprava

V roce 1991, tedy za existence České a Slovenské federativní republiky, byl vydán zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Tento se stal jedním ze základních pramenů obchodního práva pro celou federaci. Proto také právní úprava obchodního jména, kterou tento zákoník zavedl, byla platná jak pro české tak slovenské území, a to jednotně bez jakýchkoliv rozdílů. Shodně byly tedy vymezeny i pojmy související s obchodním jménem, a to *podnikání* a *podnikatel*. I za současné právní úpravy v ČR a SR jsou tyto dva pojmy vykládány shodně, pouze s jednou výjimkou. Tou je § 2 odst. 2 písm d) ObchZ SR podle kterého je podnikatelem fyzická osoba, která provozuje zemědělskou výrobu a je zapsána do evidence podle zvláštního předpisu. V české právní úpravě bylo slovo „fyzická“ vypuštěno, proto je tímto podnikatelem v ČR nejen osoba fyzická, ale i právnická.

Ústavním zákonem č. 542/1992 Sb., o zániku České a Slovenské federativní republiky, došlo ke dni 31. prosince 1992 k zániku federace a nástupnickými státy se staly Česká republika a Slovenská republika. Právní úprava obchodního jména v rámci těchto dvou samostatných státních útvarů se nevyvíjela stejným směrem. V současné době je tato oblast právní úpravy pojímána nástupnickými státy zcela odlišně.

7.2 Odlišnosti v současné právní úpravě

Odlišnost právní úpravy v ČR a SR je nejen z hlediska terminologického, ale rovněž z hlediska svého obsahového významu. Tyto odlišnosti existují zejména s ohledem na skutečnost, že SR po rozpadu ČSFR zachovala právní úpravu obchodního jména zavedenou v roce 1991 OBCHZ, kdežto ČR přijala v této oblasti významné legislativní změny, na základě kterých se od právní úpravy obchodního jména odchýlila.

Právní úprava SR, přesněji ObchZ SR, upravuje institut *obchodné meno*, které je v § 8 cit. zákona definováno jako název, pod kterým podnikatel vykonává právní úkony při své podnikatelské činnosti. Obchodním menom fyzické osoby je její jméno a příjmení. U obchodních společností a družstev tvoří jejich obchodné meno název, pod kterým jsou zapsané v obchodním rejstříku. Součástí jejich obchodného mena je rovněž dodatek označující jejich právní formu. Jak již bylo zmíněno výše, jedná se o definici shodnou s právní úpravou obchodního jména zavedenou v roce 1991 OBCHZ. V rámci slovenské právní

úpravy tedy může mít obchodní jméno každý podnikatel bez ohledu na jeho zápis v obchodním rejstříku. Současná právní úprava v ČR, a to ObchZ, užívá institutu obchodní firma, jejíž existenci, na rozdíl od právní úpravy slovenské, váže na zápis podnikatele do obchodního rejstříku. Obchodní firmu tedy nemůže mít každý podnikatel, ale pouze ten, který je zapsán v obchodním rejstříku. Podnikatel nezapsaný v obchodním rejstříku činí právní úkony pod svým jménem a příjmením, je-li fyzickou osobou, a pod svým názvem, je-li právnickou osobou. Z uvedeného je tedy zřejmé, že ČR a SR užívají v současné době zcela odlišných institutů v této oblasti právní úpravy.

M. Patakyová k právní úpravě obchodního mena uvedla, že v případě více křestních jmen podnikatele fyzické osoby vyplývá z právní úpravy povinnost užít alespoň jedno z nich.¹⁸⁷ V této věci jsem jiného názoru, a to s ohledem na znění § 3 zákona č. 300/1993 Zb., o mene a priezvisku. Toto ustanovení uvádí, že státní občan SR používá v úředním styku jméno ve tvaru a pořadí uvedeném v matrice v knize narození. Z uvedeného tedy dovozují, že pokud má fyzická osoba více jmen, není možné, aby součástí obchodního mena bylo pouze některé z nich. Naopak jsem toho názoru, že uvedena musí být všechna jména. Tak je tomu i v rámci právní úpravy jména v ČR, kdy občan ČR může mít dvě jména a za této situace je povinen užívat v úředním styku obě jména. Shora uvedený zákon o mene a priezvisku dále uvádí v § 5, že občan SR používá příjmení v úředním styku ve tvaru a pořadí zapsaném v matrice v knize narození nebo v knize manželství. Obchodné meno proto musí obsahovat křestní jméno a příjmení přesně tak, jak jsou zapsána v matrice. Tedy stejně jako v české právní úpravě není možné užívat různých zdrobnělin, zkratek apod.¹⁸⁸

Shodně s českou právní úpravou je v § 9 odst. 1 ObchZ SR uvedena možnost, aby obchodné meno fyzické osoby obsahovalo dodatek odlišující osobu podnikatele nebo druh podnikání. V uvedeném ustanovení již však absentuje slovo „zpravidla“, které naopak česká právní úprava obsahuje a tím umožňuje užití dodatku nejen osobního a věcného, ale rovněž i dodatku fantazijního, číselného či smíšeného. Slovenská právní úpravu s ohledem na znění cit ustanovení s těmito variantami nepočítá.

V případě, že má fyzická osoba stejné jméno a příjmení s jiným podnikatelem působícím v témže místě podnikání, je povinna dle § 10 odst. 3 ObchZ SR doplnit svoje obchodné meno dodatkom, ktorý se vztahuje k osobě podnikatele nebo druhu podnikání, a to tak, aby se obchodní jména dali odlišit. Slovenská právní úprava tedy oproti úpravě české

187 Blíže viz PATAKYOVÁ, Mária. In PATAKYOVÁ, Mária a kol. *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C.H.Beck, 2010, s. 26.

188 Blíže viz zákon č. 300/1993 Zb., o mene a priezvisku, ve znění pozdějších předpisů.

přímo předepisuje druh dodatku, který má být v tomto případě obsažen v obchodním jménu podnikatele, tj. pouze dodatek osobní či věcný. Opět ani zde se nepočítá s dodatkem fantazijním, číselným či smíšeným.

Odlišně od české právní úpravy je v § 10 odst. 1 větě první ObchZ SR výslovně uvedeno, že obchodné meno nesmí být zaměnitelné s obchodným menom jiného podnikatele a nesmí vzbuzovat klamavou představu o podnikateli alebo o predmetu podnikání. Slovenská právní úprava tedy výslovně vymezuje obsah klamavé představy.

I přesto, že SR vychází z právní úpravy obchodního jména z roku 1991, můžeme shledat určité změny, které SR v této oblasti od roku 1991 přijala. S účinností od 1.1.2002 se jedná například o zakotvení odst. 4 v § 9 ObchZ SR, na základě kterého je podnikateli uložena povinnost uvádět obchodné meno spolu s dodatkom označujícím jeho současný právní stav, nejméně s dodatkem "v likvidácii", "v konkurze" alebo "v reštrukturalizácii". Ze znění cit. ustanovení lze tedy dovodit, že je tato povinnost podnikateli uložena ve všech případech, ve kterých dochází ke změně jeho právního stavu. Nejen tedy v případech demonstrativně uvedených, ale rovněž například při zavedení nucené správy.¹⁸⁹

V uvedeném se právní úprava SR značně liší od právní úpravy ČR, neboť právní řád ČR neukládá povinnost uvádět dodatek „v konkurzu“ či „v restrukturalizaci“. V ČR je pouze dána povinnost do obchodního rejstříku tento právní stav poznamenat v rámci příslušné rejstříkové vložky. Tedy nikoliv jako dodatek uváděný k obchodní firmě, pod kterou podnikatel vůči třetím osobám vystupuje. V tomto směru je právní úprava SR preciznější a zavedení této povinnosti v ČR by bylo na místě.

Odlišná je rovněž právní úprava vztahující se k užívání tzv. staré firmy (obchodného mena). ObchZ SR při zdědění podniku po podnikateli fyzické osobě umožňuje užívat dosavadní obchodné meno pouze s nástupnickým dodatkem, který označuje nejen nástupnictví, ale také obsahuje jméno nástupce. Slovenská právní úprava tedy obsahuje požadavek, který byl z naší právní úpravy již vypuštěn, a to uvedení jména nástupce v nástupnickém dodatku. V případě převodu podniku na základě smlouvy je slovenská právní úprava shodná s právní úpravou zavedenou obchodním zákoníkem roku 1991. Tudíž, dle § 481 odst. 2 ObchZ SR, při převodu podniku mezi fyzickými osobami může kupující užívat dosavadní obchodné meno prodávajícího pokud tak smlouva stanoví a pouze s dodatkem označujícím nástupnictví v podnikání. Uvedení jména v nástupnickém dodatku právní úprava u tohoto převodu nepředepisuje. V případě převodu podniku na právnickou osobu přechází

189 Blíže viz PATAKYOVÁ. In PATAKYOVÁ 2010, s. 29.

oprávnění užívat obchodné meno prodávajícího na kupujícího bez dalšího, pokud smlouva nestanoví něco jiného. V tomto případě není povinnost užít nástupnický dodatek stanovena vůbec. Současná česká právní úprava podnikání pod starou firmou je stanovena shodně pro případy zdědění podniku nebo jeho nabytí smlouvou, kdy je třeba užít nástupnického dodatku, ale jak bylo uvedeno výše, není již vyžadováno uvedení jména nástupce v nástupnickém dodatku. Česká právní úprava vyžaduje výslovný souhlas zůstavitele nebo dědiců nebo právního předchůdce s podnikáním pod dosavadní firmou v případě zdědění podniku nebo jeho nabytí smlouvou. Tím se liší od slovenské právní úpravy, která výslovný souhlas v těchto případech nevyžaduje. Samozřejmě až na výše zmíněný § 481 odst. 2 ObchZ SR, který vyžaduje, aby smlouva o prodeji podniku mezi fyzickými osobami užívání dosavadního obchodného mena stanovila.

Rozdílná je rovněž právní úprava vztahující se k užívání jména společníka nebo člena v obchodní firmě (obchodném menu) právnické osoby, pokud přestal být jejím společníkem nebo členem. Ustanovení § 11 odst. 5 ObchZ SR se nezmiňuje o zániku právnické osoby, jejíž jméno by bylo obsaženo v obchodném menu a tudíž ani o následném souhlasu právního nástupce s užíváním jména v obchodném menu. Úprava se vztahuje pouze na jméno společníka nebo člena fyzickou osobu s tím, že na rozdíl od české právní úpravy není zmíněna možnost užít předchozího souhlasu tohoto společníka nebo člena k užívání jeho jména v obchodném menu v případě jeho smrti. Vyžadován je souhlas dědice.

Ochrana obchodného mena je poskytována jak absolutní, dle § 12 ObchZ SR, tak relativní, dle práva proti nekalé soutěži. S ohledem na právní úpravu obchodného mena může užít absolutní ochrany každý podnikatel bez ohledu na jeho zápis v obchodním rejstříku. V české právní úpravě náleží absolutní ochrana dle ObchZ pouze podnikatelům zapsaným v obchodním rejstříku, kteří mají obchodní firmu.

Ochrana obchodného mena zakotvená v § 12 ObchZ SR, stejně jako ochrana obchodní firmy zakotvená v § 12 ObchZ, směřuje proti neoprávněnému uživateli. Základním rozdílem je ovšem skutečnost, že dle slovenské právní úpravy stačí, aby neoprávněným užíváním obchodného mena byla práva ohrožena. V české právní úpravě musí být neoprávněným užíváním obchodní firmy práva dotčena. Nároky z neoprávněného užívání, kterých se může aktivně legitimovaná osoba domáhat, jsou v rámci ObchZ SR definovány širěji. Ke shora uvedeným rozdílům došlo na základě zpracování směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské Unie č. 2004/48/ES, o dodržování práv duševního vlastnictví, přímo do § 12 ObchZ SR. Tato harmonizační směrnice byla zaměřena zejména na ochranu práv duševního vlastnictví před falšováním a pirátstvím. Jedním z prostředků ochrany

obchodného mena zavedeným v souvislosti s touto směrnicí je například nárok domáhat se zničení neoprávněně vyrobeného zboží, kterým je porušováno právo k obchodnému menu nebo toto zboží stáhnout z oběhu. Nároky uvedené v § 12 odst. 1 písm. a-c) ObchZ SR, zavedené v souladu se shora uvedenou směrnicí, představují pouze demonstrativní výčet, neboť v předmětném ustanovení je užito slova „zejména“. V případě náhrady škody je oproti české právní úpravě v ObchZ SR navíc uvedeno, že pokud není možné výši náhrady škody určit jinak, určí se nejméně ve výši odměny, která by byla v době neoprávněného užívání obchodného mena podle licenční smlouvy obvyklá.¹⁹⁰

J. Lazíková poukázala na skutečnost, že se nedá jednoznačně určit, zda může soud přiznat právo uveřejnit rozsudek dle § 12 odst. 4 a § 55 odst. 2 ObchZ SR pouze na návrh, i když u ostatních nároků je výslovně uvedeno, že se oprávněná osoba může domáhat nároku. Upozornila rovněž na českou právní úpravu tohoto nároku v OSŘ, kde je jednoznačně stanoveno, že se tak může stát pouze na návrh.¹⁹¹

Právní úprava dotatku označující právní formu obchodních společností a družstva se až na jazykové rozdíly nijak neliší. Dodatky jsou následující:

- dodatek právní formy veřejné obchodní společnosti (§ 77 ObchZ SR)

„verejná obchodná spoločnosť“, „ver. obch. spol.“, „v. o. s.“

Pokud obchodné meno obsahuje príjmení alespoň jednoho ze společníků, postačí dodatek „a spol.“. Slovenská právní úprava uvádí výslovně „příjmení“. Z uvedeného lze dovodit, že v obchodném menu nemůže být uveden název právnické osoby, která je společníkem veřejné obchodní společnosti. Tato právní úprava je zcela na místě. Stejnou právní úpravu obsahoval OBCHZ až do konce roku 2000. Současná právní úprava obchodní firmy dle ObchZ již neuvádí *příjmení*, ale *jméno*. Dle mého názoru se však jedná o jméno ve smyslu legislativní zkratky jména a příjmení fyzické osoby. Tudíž i nadále by nemělo být připuštěno, aby obchodní firma obsahovala název právnické osoby, která je společníkem veřejné obchodní společnosti.

- dodatek právní formy komanditní společnosti (§ 95 ObchZ SR)

„komanditná spoločnosť“, „kom. spol.“, „k. s.“

- dodatek právní formy společnosti s ručením omezeným (§ 107 ObchZ SR)

„spoločnosť s ručením obmedzeným“, „spol. s r. o.“, „s. r. o.“

- dodatek právní formy akciové společnosti (§ 154 odst. 2 ObchZ SR)

190 Tamtéž, s. 34-37.

191 Blíže viz LAZÍKOVÁ, Jarmila. Ochrana obchodného mena v českom a slovenskom obchodnom práve. *Obchodní právo*, 2008, č. 10, s. 19.

„akciová společnost“, „akc. spol.“, „a. s.“

- dodatek právní formy družstva (§ 221 odst. 3 ObchZ SR)

„družstvo“

7.3 Rekapitulace

V roce 1991 byl přijat OBCHZ platný na celém území České a Slovenské federativní republiky. Tímto zákonem byl zaveden institut obchodního jména. Po zániku federace v roce 1992 se začala právní úprava zavedená OBCHZ ubírat v jednotlivých nástupnických státech odlišným směrem.

Slovenská republika i nadále zachovala právní úpravu institutu obchodního jména (obchodné meno), kdežto Česká republika zavedla s účinností od 1.1.2001 institut obchodní firmy, který svědčí pouze podnikateli zapsanému v obchodním rejstříku. Jedná se tedy o instituty odlišné nejen terminologicky, ale především, co do svého významu.

Při porovnání aktuální právní úpravy obchodního jména dle ObchZ SR se současnou právní úpravou obchodní firmy dle ObchZ a rovněž s právní úpravou obchodního jména zavedenou v roce 1991 OBCHZ, je slovenská právní úprava obchodního jména odlišná hned v několika ustanoveních. Jedná se například o taxativní stanovení dodatků, které může obchodní jméno podnikatele fyzické osoby obsahovat. Může se jednat pouze o dodatek osobní nebo věcný. Tak stejně je tomu v případě, kdy má podnikatel fyzická osoba stejné jméno a příjmení s jiným podnikatelem působícím v témže místě podnikání. Dále je slovenskou právní úpravou více specifikován zákaz klamavosti, a to výslovným uvedením, že obchodní jméno nesmí vzbuzovat klamavou představu o podnikateli nebo o předmětu podnikání. Slovenská právní úprava se také odlišuje v zavedení povinnosti uvádět obchodné meno spolu s dodatkem označující současný právní stav podnikatele. Příkladmo ObchZ SR uvádí dodatek „v likvidácii, „v konkurze“ či „v reštrukturalizácii“. Tím ovšem nejsou dodatky ohledně aktuálního právního stavu podnikatele zcela vyčerpány, neboť se jedná o výčet demonstrativní. V tomto směru je slovenská právní úprava dokonalejší. Stejně tak je tomu v případě obchodního jména veřejné obchodní společnosti, jehož součástí může být dodatek „a spol.“, pokud obchodní jméno obsahuje příjmení alespoň jednoho ze společníků. Výslovným uvedením „příjmení“ tak ObchZ SR vyloučil možnost uvedení názvu společníka právnické osoby v obchodním jménu veřejné obchodní společnosti.

Naopak slovenská právní úprava tzv. staré firmy zůstala zachována ve znění zavedeném v roce 1991 OBCHZ. I nadále zde tedy zůstává odkaz na ustanovení § 481 odst. 2.

Jak již bylo uvedeno v rámci kapitoly pojednávající o převodu a přechodu obchodní firmy, jedná se o právní úpravu dosti roztříštěnou a rozpornou. Česká právní úprava tzv. staré firmy, proto přistoupila s účinností od roku 2001 ke změně této právní úpravy.

Odlišná je rovněž právní úprava týkající se možnosti dalšího užívání jména společníka nebo člena v obchodním jménu právnické osoby. Dle ObchZ SR je jednoznačně jménem míněno pouze jméno společníka fyzické osoby nikoli jméno jako název právnické osoby.

Absolutní ochrana obchodního jména dle ObchZ SR je poskytována každému podnikateli bez ohledu na jeho zápis v obchodním rejstříku. Podstatný rozdíl spočívá v tom, že dle slovenské právní úpravy postačí, aby neoprávněným užíváním obchodního jména byla práva pouze ohrožena. Nároky z neoprávněného užívání jsou ObchZ SR vymezeny širěji.

I když právní úprava obchodního jména dle ObchZ SR zaznamenala již několik změn, nelze si nevšimnout, že se zákonodárce i nadále drží právní úpravy zavedené v roce 1991 OBCHZ.

8 OBCHODNÍ FIRMA DE LEGE FERENDA

8.1 Rekodifikace soukromého práva

V roce 2000 byly započaty práce na rekodifikaci soukromého práva. Po devítiletém úsilí byl návrh občanského zákoníku v dubnu 2009 schválen Legislativní radou vlády a vládou. V květnu 2009 byl vládní návrh zákona předložen Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR jako sněmovní tisk č. 835, společně s návrhem zákona o obchodních korporacích pod sněmovním tiskem č. 836 a návrhem zákona o mezinárodním právu soukromém pod sněmovním tiskem č. 837. S ohledem na zkrácené volební období poslanecké sněmovny nebyl tento návrh zařazen k projednání.¹⁹²

Návrh zákona byl znovu revidován a na konci roku 2010 byl rozeslán do 2. připomínkového řízení, v rámci kterého se mohla k návrhu vyjádřit odborná i laická veřejnost. Dne 18. května 2011 vláda schválila rekodifikaci soukromého práva, tedy návrh nového občanského zákoníku, zákona o obchodních korporacích a zákona o mezinárodním právu soukromém.¹⁹³

Vládní návrh občanského zákoníku, zákona o obchodních korporacích a zákona o mezinárodním právu soukromém předložila vláda Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR dne 25. května 2011. Tyto vládní návrhy jsou vedeny jako sněmovní tisky č. 362, 363 a 364.¹⁹⁴

8.2 Návrh nového občanského zákoníku

Níže popsaná právní úprava vztahující se k institutu obchodní firmy vychází z NOZ a z Důvodové zprávy k tomuto vládnímu návrhu zákona, jehož nabytí účinnosti se navrhuje od 1. ledna 2013. Obecná ustanovení o podnikatelích bylo třeba vložit přímo do navrhovaného občanského zákoníku a nikoli až v rámci zákona o obchodních korporacích. Proto rovněž právní úprava institutu obchodní firmy, která se k pojmu podnikatel úzce váže, je nově uvedena v navrhovaném občanském zákoníku a nikoli v zákoně o obchodních korporacích.¹⁹⁵

196

192 Blíže viz ELIÁŠ, HAVEL 2009, s. 15-16.

193 MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR. *Obecně o zákoníku* [online]. Justice.cz [cit. 14. června 2011]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/obecne-o-zakoniku.html>>.

194 POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČR. *Sněmovní tisky. Návrhy zákonů* [online]. Psp.cz [cit. 14. června 2011]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?STR=9&O=6&PT=U&N=9&F=H&D=1,2,3,16&RA=20&stz=1>>.

195 Blíže viz VLÁDA ČR. *Vládní návrh občanského zákoníku* [online]. Justice.cz [cit. 14. června 2011]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_2011.pdf>.

196 Blíže viz VLÁDA ČR. *Důvodová zpráva* [online]. Justice.cz [cit. 14. června 2011]. Dostupné na

V § 413 odst. 1 NOZ je vymezen pojem *podnikatel*. Ten, kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele. Ve shora uvedené dikci tohoto pojmu je možné vidět podobu s definicí pojmu *podnikání* dle současné právní úpravy. Jakoby se autor nové právní úpravy při vymezení pojmu podnikatel inspiroval současným pojmem podnikání a na výslovnou definici pojmu podnikání pozapomněl. Cit. ustanovení sice uvádí slovní spojení: „...se zřetelem k této činnosti...“ a vymezuje prvky, které jí charakterizují, ale již bez současného pojmenování této činnosti, resp. jejího označení za podnikání. A to i přesto, že dle důvodové zprávy k NOZ je tato činnost za podnikání považována. Jako by autor měl důvod, proč tuto činnost výslovně neoznačit v dikci § 413 odst. 1 jako podnikání. Naopak v § 414 odst. 2 pojednávajícím o osobách považovaných za podnikatele již autor slova *podnikání* užil. Celkově na mne právní úprava v podobě § 413 působí dojmem snahy vymezit jednou definicí více pojmů. Nelze si rovněž nevšimnout rozdílu mezi formulací odst. 1 a odst. 2 § 414, který uvádí ve vazbě na § 413 osoby považované za podnikatele. V prvním případě se jedná o tzv. nevyvratitelnou právní domněnku, kdy podnikatelem je vždy osoba zapsaná v obchodním rejstříku. V případě druhém se v pochybnostech přisoudí vlastnost podnikatele osobě, která má k podnikání živnostenské nebo jiné oprávnění podle jiného zákona. Tato úprava je rozdílná ve srovnání se současnou právní úpravou, neboť tato uvádí osoby podnikající na základě živnostenského oprávnění a osoby podnikající na základě jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů za podnikatele bez dalšího a bez možnosti tuto domněnku vyvrátit. V NOZ je hlavním kritériem pro posouzení, zda je daná osoba podnikatelem, faktický výkon podnikatelské činnosti. Podnikatelské oprávnění je kritériem druhotným.

Jak již bylo řečeno, definice pojmu *podnikatel* dle NOZ se podobá současnému pojmu *podnikání*, ale není s ním totožná. NOZ zcela vypouští prvek, aby činnost byla vykonávána *vlastním jménem*. Naopak podmínku, aby tak bylo činěno *na vlastní odpovědnost*, zesiluje přidáním požadavku *na vlastní účet*. Stejně tomu tak činí u podmínky *za účelem dosažení zisku*, kterou doplňuje požadavkem *výdělečného charakteru činnosti*. Nejasné zůstává, co má být myšleno *obdobným způsobem ke způsobu živnostenskému*.¹⁹⁷

Otázkou zůstává, zda zastávat názor I. Pelikánové¹⁹⁸, která uvádí k § 413 odst. 1 NOZ: „Pozitivem nového vymezení tak je jenom jeho oddělení od veřejnoprávního kritéria, protože

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_2011_DZ.pdf>.

197 Blíže viz PELIKÁNOVÁ 2010, s. 242.

198 Tamtéž, s. 243.

samotná kvalita jeho činnosti stačí k prohlášení za podnikatele.“ I když pro NOZ je základním kritériem pro označení dané osoby za podnikatele faktický výkon podnikatelské činnosti, domnívám se, že veřejnoprávní kritérium je třeba dovozovat již ze samotného vymezení pojmu *podnikatel*, a to z požadavku výkonu této činnosti způsobem živnostenským nebo obdobným.

Institut obchodní firmy je v NOZ upraven v § 416-421. Dle této právní úpravy zůstává nadále zachován pojem *obchodní firma* a jeho vazba na zápis do obchodního rejstříku. Již výslovně je v NOZ uvedeno, že podnikatel nesmí mít víc obchodních firem. Změnu přináší samotný výklad pojmu obchodní firma, kterou je jméno, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku. I když pojem *jméno* není zde blíže vymezen, je možné dovodit ze znění § 132 odst. 1 NOZ, že toto jméno mají rovněž právnické osoby, neboť dle cit. ustanovení je jménem právnické osoby její název, který musí rovněž obsahovat označení její právní formy.

V ustanovení § 133 odst. 1 NOZ upravující název právnické osoby je uvedeno, že název právnické osoby může obsahovat jméno člověka, k němuž má právnická osoba zvláštní vztah. Nejen, že je zde tedy možnost uvedení jména člověka v názvu právnické osoby uvedena výslovně, ale rovněž je tato možnost pojímána širěji než činí současná právní úprava. Dle současné právní úpravy může být součástí názvu právnické osoby jméno společníka nebo člena. Dle NOZ je užití jména člověka v názvu právnické osoby podmíněno zvláštním vztahem právnické osoby k této osobě. Pokud by zde tento vztah chyběl jednalo by se, dle důvodové zprávy, o název klamavý a odporující zákonné úpravě. Co je myšleno tímto zvláštním vztahem však nikde NOZ neuvádí. Bez pochyb však lze určitě konstatovat, že kromě společníků a členů právnické osoby, se bude jednat i o osoby další. K užití jména člověka v názvu právnické osoby je třeba jeho souhlasu. Pokud tato osoba zemřela, aniž dala souhlas, NOZ vyžaduje souhlas manžela, a není-li jej tak souhlas zletilého potomka a pokud není ani jej tak souhlas předka. Kdo má právo udělit souhlas k užití jména člověka v názvu právnické osoby, má právo jej kdykoli odvolat. Dále NOZ stanovuje v § 134 odst. 1 možnost užít v názvu právnické osoby příznačný prvek názvu jiné právnické osoby, jsou-li pro to důvody v jejich vzájemném vztahu. Za daného stavu se nemusí tedy jednat pouze o právnické osoby propojené ekonomicky (tzv. koncernové spojení), ale i například o spolkové svazy.

Pokud je užito příjmení v názvu právnické osoby a došlo k neoprávněnému zásahu do tohoto příjmení, je dle § 132 odst. 2 ve spojitosti s § 78 odst. 3 NOZ možné, pokud je pro to důvod spočívající v důležitém zájmu na ochraně rodiny, aby se ochrany domáhal samostatně manžel nebo jiná osoba dotčenému blízká, byť do jejich práva ke jménu přímo zasaženo nebylo.

V případě fyzické osoby je její firma tvořena zpravidla jejím jménem. NOZ zde nově připouští, aby firemní kmen podnikatele fyzické osoby byl tvořen něčím jiným než jeho jménem. Tuto možnost však podmiňuje požadavkem, aby bylo zřejmé, že nejde o obchodní firmu právnické osoby.

Ustanovení § 415 NOZ uvádí, že podnikatel, který nemá obchodní firmu, právně jedná při svém podnikání pod vlastním jménem. Pokud k němu připojí dodatky charakterizující blíže jeho osobu nebo závod, nesmí být klamavé. Ze znění tohoto ustanovení lze dovodit, že podnikatel, který nemá obchodní firmu, může užit k vlastnímu jménu pouze dodatek osobní nebo věcný. Současná právní úprava neukládá, jaký druh dodatku může tento podnikatel užit.

Požadavek zákazu zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy zůstal zachován. Nově je u názvu právnických osob uvedeno v § 132 odst. 2, že název musí odlišit právnickou osobu od jiné osoby, a že nesmí být klamavý.

NOZ uvádí v ustanovení § 420 odst. 1 tzv. starou firmu a podmínky jejího používání. Oproti současné právní úpravě zakotvené v § 11 odst. 1 ObchZ, není již vyžadován souhlas výslovný. V § 420 odst. 1 se již neuvádí pojem *dědic*, ale operuje se pouze s pojmy *předchůdce a právní nástupce*. Nelze si rovněž nevšimnout odlišné formulace týkající se předmětu nabytí. V předmětném ustanovení se NOZ totiž nezmiňuje o nabytí podniku, ale o nabytí obchodní firmy. Rovněž již není uvedena podmínka vázaného převodu obchodní firmy. Je tomu tak s ohledem na skutečnost, že obchodní firma je pojímána již více jako majetková hodnota, tedy jako právo majetkové. Dle důvodové zprávy se proto uplatní zásada, že dovolenou je vše, co není zakázáno. V případě přechodu obchodní firmy právnické osoby na právního nástupce se vyžaduje souhlas právního nástupce.

Dle § 421 NOZ může odvolat souhlas s užitím svého jména v obchodní firmě právnické osoby ten, kdo k tomu má tak závažný důvod, že po něm nelze spravedlivě požadovat, aby jeho jméno bylo v obchodní firmě využíváno. Udělený souhlas lze proto odvolat pouze z důvodů zákonem výslovně stanovených nebo ujednaných. Dle současné právní úpravy není odvolání souhlasu vázáno na přesně vymezené důvody. Jinými slovy, za současné právní úpravy je možné souhlas odvolat bez udání důvodu.

V případě nároků z absolutní ochrany obchodní firmy odkazuje NOZ na ustanovení o ochraně před nekalou soutěží. S ohledem na shodu prostředků absolutní a relativní ochrany obchodní firmy, lze považovat odkaz na tato ustanovení za záměr učinit text zákona stručnější. V NOZ je také již výslovně uvedeno, že ochrana práv k obchodní firmě náleží tomu, kdo ji po právu použil poprvé

Odštěpný závod zmiňuje NOZ v § 496 odst. 2 jako pobočku zapsanou v obchodním

rejstříku či jinou organizační složku, o které jiný právní předpis stanoví, že se zapisuje do obchodního rejstříku. Jakým způsobem má být odštěpný závod označen a zapsán do obchodního rejstříku se NOZ nezmiňuje.

Ustanovení § 189 odst. 2 NOZ již nehovoří o dovětku, ale o „v likvidaci“. Uvádí totiž, že po dobu likvidace užívá právnická osoba svůj název s dodatkem „v likvidaci“.

8.3 Návrh statutu Evropské soukromé společnosti

Návrh nařízení o statutu této nové nadnárodní formy obchodní společnosti nebyl dosud přijat, neboť členské státy se stále nemohou v některých bodech tohoto návrhu shodnout. Záměrem založení této společnosti je podpora malých a středně velkých podniků členských států Evropské Unie, a to rozšířením jejich aktivit i do ostatních členských států Unie a zvýšením jejich konkurenceschopnosti. K usnadnění zakládání SPE má napomoci stanovení minimální výše základního kapitálu na 1 euro. Forma společnosti by měla být společnost s ručením omezeným. Založení bude možné vytvořením SPE v souladu s nařízením o statutu evropské soukromé společnosti tak i jinou formou, tj. fúzí, rozdělením či přeměnou. Společníci budou ručit za závazky pouze do výše upsané částky.¹⁹⁹

O obchodní firmě SPE se návrh nařízení o statutu evropské soukromé společnosti zmiňuje v čl. 6, dle něhož je uložena povinnost uvést za firmou SPE zkratku „SPE“. Umístění je tedy výslovně předepsáno, a to za firmu, resp za firemní kmen obchodní firmy. Uvedení této zkratky před firemní kmen je tak výslovně vyloučeno.²⁰⁰

8.4 Rekapitulace

Právní úprava institutu obchodní firmy navrhovaná dle NOZ reaguje na zaběhlou obchodní a právní praxi, a některá sporná místa se snaží řešit již výslovnou právní úpravou. V neposlední řadě zavádí také na některých místech právní úpravu zcela odlišnou od právní úpravy stávající.

Nová právní úprava dle NOZ zavádí obchodní firmu jako *jméno*, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku. Tedy jedná se o jméno, kterým disponuje nejen podnikatel osoba fyzická, ale rovněž osoba právnická, jejímž jménem je její název. Možnost užití jména člověka nebo příznačného prvku názvu právnické osoby v názvu jiné právnické

199 VLÁDA ČR. *Vnitřní trh: Maďarské předsednictví tlačí na vznik evropské soukromé společnosti* [online]. Euroskop.cz [cit. 14. června 2011]. Dostupné na <http://www.euroskop.cz/8449/18728/clanek/vnitri-trh-v-breznu-2011/>.

200 *Návrh nařízení Rady o statutu evropské soukromé společnosti KOM(2008)396 v konečném znění* [Program] ASPI verze 12 pro Windows, aktualizace z 17. května 2010 [cit. 23. listopadu 2010].

osoby, je oproti současné právní úpravě již v NOZ výslovně uvedena. Shora uvedené je však možné pouze za zákonem stanovených podmínek. Například se může jednat pouze o jméno osoby, k níž má právnická osoba zvláštní vztah. Nicméně oproti stávající právní úpravě je tímto okruh osob, jejichž jména mohou být pojata do názvu právnické osoby, vymezen širěji. Zásadní změnu přináší NOZ v tom směru, že obchodní firma podnikatele fyzické osoby již nemusí být tvořena výhradně jejím jménem.

K výslovnému uvedení přistoupil NOZ také u podmínky, že podnikatel nesmí mít více obchodních firem. Rovněž skutečnost, že ochrana práv k obchodní firmě náleží tomu, kdo ji po právu použil poprvé, je uvedena výslovně.

V případě převodu a přechodu obchodní firmy je i nadále pro další užívání obchodní firmy vyžadován souhlas, a to předchůdce nebo právního nástupce, a připojení údaje vyjadřující právní nástupnictví. Ve srovnání se současnou právní úpravou není dle NOZ již třeba souhlasu výslovného. Zásadní změnu přináší NOZ také v otázce nabývání obchodní firmy, neboť její převod již není vázán na převod podniku. Obchodní firma si stále více získává charakter majetkového práva, proto NOZ přistoupil ke změně v této právní úpravě.

Navrhovaná právní úprava se snaží řešit sporné otázky, které vyvstaly v právní úpravě současné. I přesto je však značně opomíjena právní úprava zaměnitelnosti obchodních firem, neboť NOZ pouze uvádí požadavek nezaměnitelnosti obchodních firem bez bližšího vymezení. I s ohledem na judikaturu soudů, která tuto problematiku řeší, považuji výslovné uvedení základních kritérií určujících nezaměnitelnost obchodních firem za žádoucí. Také zcela vymizela právní úprava vztahující se k firemním dodatkům. Povinnost uvádět jako součást obchodní firmy např. dodatek „v konkurzu“, zde opět není zavedena. Rovněž se domnívám, že snaha učinit zákon stručnější je v některých případech zcela nevhodně zvolena.

ZÁVĚR

Po provedené analýze právní úpravy obchodní firmy, názorů na její interpretaci, postupů aplikační praxe a po hlubším zkoumání prosazování právní úpravy nové, mohu konstatovat následující. Obchodní firma nejen, že ničeho neztratila na svém významu, ale naopak byl tento její význam ještě více umocněn, neboť bez jakýchkoliv pochyb je i nadále aktuální a nezbytnou součástí společenského života. A právě s vědomím tohoto jejího významného postavení by měl být společností přijat adekvátní přístup k této problematice. V diplomové práci byly objasněny důsledky spojené s neznalostí a nedodržíváním právní úpravy obchodní firmy, které se mohou dotknout nejen samotného podnikatele. Tak zásadní důsledky, jako je vznik soudního sporu, povinnost změnit obchodní firmu, povinnost k náhradě škody, ztráta dobré pověsti, zákazníků, vybudovaného postavení na trhu nebo dokonce zrušení a likvidace společnosti soudem, by měly být dostatečným motivem k rozmyšlenému a poctivému přístupu k utváření a užívání obchodní firmy. Nicméně, aby shora uvedené nástroje byly více efektivní a byly pro podnikatele závažnou hrozbou je třeba, aby byly tyto nástroje skutečně využívány, a to především ze strany státních orgánů. Nedomnívám se totiž, že například zájem na nezaměnitelnosti firem, by měl být dán jen u firmy s časovou prioritou. Mělo by být i v zájmu rejstříkových soudů napravit nesoulad zápisů v obchodním rejstříku. Rejstříkovému soudu bylo svěřeno vedení obchodního rejstříku včetně rozhodování o zápisech do tohoto rejstříku, proto se domnívám, že je zcela logické, aby i rejstříkový soud měl zájem na odstranění všech nedostatků, kterými tento rejstřík trpí. Domnívám se, že rejstříkové soudy nepřisuzují své rozhodovací činnosti týkající se souladu vytvořené obchodní firmy s požadavky ObchZ, resp. se zásadou nezaměnitelnosti a zákazu klamavosti obchodní firmy, dostatečný význam a nevěnují tomuto rozhodování náležitou pozornost. Zcela přehlížejí zápisy obchodních firem v obchodním rejstříku, které nevyhovují požadavkům zákona a tím odporují kogentním ustanovením tohoto zákona. Nezaměnitelnost obchodních firem nemá svůj význam jen pro podnikatelské subjekty, ale i pro ostatní veřejnost (zákazníky), kteří se těžko budou nápravy domáhat.

Jak bylo možné se v rámci zpracovaného tématu přesvědčit, současná právní úprava přináší mnoho nejasného. V mnoha případech je postavena na nepřesném vymezení řešené otázky. Za této situace je pak její interpretace nejednotná, což může ve svém důsledku vést k jejímu zneužívání a vytváření právní nejistoty. Činit právní úpravu preciznější a tím stanovit přesné mantinely jejího uplatnění by mělo být prvořadým cílem. Je třeba, aby záměr zákonodárce byl vyjádřen bez možnosti vedlejších úvah. I když se zákonodárce snaží být

někdy při tvorbě právní úpravy stručnější s ohledem na úsporu místa a nezatěžování adresátů norem nadbytečným opakováním jednoho a toho samého, někdy se tento přístup naopak jeví jako dosti nevhodný. Přijde mi jako zcela nepřipustné, aby z právní úpravy nebylo jasné, zda se dotýká pouze podnikatelů fyzických osob nebo rovněž osob právnických, zda vymezeným okruhem osob míní zákonodárce všechny nebo jen některé osoby do této skupiny spadající, či jak lze široce pojímat význam dosti užívaného slova „zpravidla“, „jméno“, „dědic“ apod. Jaká slova jsou v právní úpravě užitá je z hlediska jejího konečného a především jasného výkladu velice podstatné. Například užití slova „jméno“, které má ve společnosti svůj zavedený specifický význam pro osobu fyzickou, je dle mého názoru v rámci právní úpravy dotýkající se rovněž podnikatelů osob právnických nevhodné. Vznikají tím nejasnosti nad výkladem daného slova a v mnoha případech dochází k jeho interpretaci v mnoha významech. Tím dochází k tomu, že pojem dosud naprosto jednoznačný v sobě zahrnuje pojmy další Proto ani nepovažuji za vhodné užití pojmu „jméno“ pro právnickou osobu jak tomu činí vládní návrh nového občanského zákoníku.

Po rozboru jednotlivých zásad tvorby obchodní firmy jsem dospěla k závěru, že současná právní úprava těchto zásad je nedostatečná, a proto by mělo dojít k podstatnému doplnění právní úpravy v tomto směru. Kromě výslovného uvedení těchto zásad, by měly být také zařazeny případy objasňující, za jakých okolností je daná zásada splněna a za jakých nikoli. V rámci zásady nezaměnitelnosti obchodních firem by měla právní úprava výslovně uvádět požadavek posuzování této zásady dle dojmu průměrného zákazníka včetně povahy dominantních prvků v obchodní firmě, neboť obchodní firmu vytváří zpravidla laická veřejnost, od které nelze očekávat vyhledávání a studování soudních rozhodnutí, která tuto právní úpravu doplňují. Naopak považuji za žádoucí, aby se zažitá praxe a aplikační činnost soudů stala součástí právní úpravy. V rámci této zásady by mělo být také stanoveno, že nezaměnitelnost obchodních firem je posuzována jak v jejich písemném tak audiálním vyjádření.

Dále jsem dospěla k názoru, že je třeba vyřešit interpretační problém ohledně užívání obchodní firmy společníka právnické osoby v obchodní firmě podnikatele právnické osoby. Jsem toho názoru, že by se v tomto směru měla právní úprava vrátit k právní úpravě dřívější, která připouštěla užit v obchodní firmě podnikatele právnické osoby pouze jméno fyzické osoby. S ohledem na dodržení zásady nezaměnitelnosti obchodních firem, je proto dle mého názoru třeba se přiklonit k upřesnění právní úpravy v tom směru, že užití obchodní firmy právnické osoby v obchodní firmě jiné právnické osoby není možné.

Rovněž je třeba odstranit interpretační problémy spojené s legislativní zkratkou

„jméno“ užití v ObchZ. Přikláním se k takové změně, za pomoci které bude tento pojem vyložen pouze ve smyslu jména a příjmení osoby fyzické. Za této situace by legislativní zkratka také odpovídala shora vymezenému užívání obchodní firmy právnické osoby v obchodní firmě jiné právnické osoby.

Zásadní problém právní úpravy obchodní firmy také spočívá v rozdílném pojmání povahy obchodní firmy. Dle jednoho názoru je obchodní firma pojímána jako osobnostní právo, dle druhého jako právo k duševnímu vlastnictví, resp. právo na označení. Jednoznačným stanovením povahy obchodní firmy by bylo vyřešeno mnoho interpretačních problémů souvisejících s § 11 ObchZ. Osobně se přikláním k povaze obchodní firmy jako práva na označení. Byť je obchodní firmou označován podnikatel, není zcela bez významu, že se tomu tak děje právě s ohledem na podnikatelskou činnost, kterou provozuje. Proto je také obchodní firma velice úzce spjata s provozovanou činností a podnikem.

Právní úprava by měla rovněž řešit otázku užití názvu obce či kraje ve firemním kmeni obchodní firmy podnikatele právnické osoby. Přiklámela bych se k zavedení výslovného požadavku, že k užití názvu obce či kraje v obchodní firmě je třeba, aby byl podnikatel s takovou obcí či krajem vlastnicky propojen nebo měl k užívání jejich názvu udělen písemný souhlas. Tento by byl následně rejstříkovým soudem vyžadován k zápisu obchodní firmy (změny obchodní firmy) do obchodního rejstříku.

Z provedené analýzy právní úpravy také vyplývá, jak je právní úprava přímočará, neboť neřeší některé další aspekty, které při uplatnění současné právní úpravy vyvstanou. Ať již se jedná o zmiňovaný nesoulad se zásadou jednotnosti obchodní firmy při nabytí dalšího podniku nebo o zaměnitelnost obchodních firem při obnovení likvidace společnosti. Zákonodárce by měl při tvorbě právní úpravy jednotlivá ustanovení ObchZ vzájemně propojit a zohlednit všechny předpokládané varianty, které mohou při realizaci daného ustanovení nastat. Za této situace by měl dospět k závěru, že pokud dojde k rozhodnutí o obnovení likvidace společnosti a jejímu opětovnému zápisu do obchodního rejstříku, může tím nastat zaměnitelnost obchodních firem.

V rámci změny současné právní úpravy bych navrhovala změnu právní úpravy dovětku „v likvidaci“ v tom směru, aby tento dovětek spadal do skupiny označení, která vyjadřují změnu právního stavu podnikatele, a která musí být užívána společně s obchodní firmou podnikatele. Rovněž bych se přiklámela k zavedení konstitutivní povahy zápisu tohoto označení. Ve vládním návrhu nového občanského zákoníku je slovo „dovětek“ již nahrazen slovem „dodatek“. Právní úprava tohoto dodatku ovšem není i nadále součástí právní úpravy obchodní firmy. Otázkou tedy zůstává, zda za této situace nevznikne ještě více polemik o jeho

zařazování do dodatků firemních. S ohledem na požadavek nezaměnitelnosti obchodních firem, by mělo být právní úpravou také výslovně řečeno, že tento dodatek nemá rozlišovací charakter.

Také ochrana práv třetích osob z hlediska změn právního postavení podnikatelů je právní úpravou ošetřena neuspokojivě. Jako za naprostou nezbytnost považují zavedení shora již zmiňovaných označení vyjadřujících změnu právních poměrů podnikatele. Zda je podnikatel v konkursu či u něj probíhá reorganizace nebo byla na podnikatele uvalena nucená správa, jsou tak zásadní informace, které by měly být veřejnosti známy. A pokud bude právní úpravou stanoveno, že tato označení je třeba zapisovat do obchodního rejstříku vedle obchodní firmy a užívat jich společně s obchodní firmou, bude tím zajištěna větší transparentnost právních poměrů podnikatele. Pokud je považováno za nezbytné uvádět u obchodní firmy dovětek „v likvidaci“, kterým má být vyjádřena změna poměrů podnikatele, pak by to mělo platit dvojnásob při změně poměrů podnikatele, které se mohou mnohem více dotýkat práv veřejnosti.

Při zpracování daného tématu bylo také zjištěno zásadní pochybení Nejvyššího soudu ČR v jeho rozhodovací činnosti. Soud jedním ze svých rozhodnutí zcela mění kogentní ustanovení platného a účinného zákona. Dle § 8 odst. 1 ObchZ je obchodní firmou název, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku, přičemž toto ustanovení zároveň normuje, že podnikatel je povinen činit právní úkony pod svou firmou. Jinak tedy řečeno pod názvem, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku. I přes shora uvedené znění kogentního ustanovení ObchZ, které dle mého názoru nečiní žádné interpretační potíže, soud v daném rozhodnutí připustil možnost, aby byl právní úkon podnikatelem učiněn pod změněnou, ale v obchodním rejstříku dosud nezapsanou obchodní firmou. Jinými slovy připustil, že podnikatel nemusí činit právní úkony pod obchodní firmou. Daný závěr je dovozován ze skutečnosti, že obchodní firma vzniká až zápisem do obchodního rejstříku, resp. zápisem její změny do obchodního rejstříku. Nejvyšší soud ČR by měl v rámci své rozhodovací činnosti interpretovat ustanovení zákona, která na projednávaný případ dopadají. Měl by zejména blíže vyložit ta ustanovení, která činí v praxi interpretační potíže a tím dotvářet právní úpravu a sjednocovat rozhodovací činnost soudů. Jeho úkolem zajisté není platnou právní úpravu svými rozhodnutími přetvářet a zcela měnit smysl a účel daných ustanovení. Soud svým rozhodnutím zcela popřel nejen samotnou definici pojmu obchodní firma, její smysl a účel, ale především tímto rozhodnutím vytváří právní nejistotu. Dané rozhodnutí je velice nežádoucím přínosem aplikační praxe a mělo by být naopak názorným příkladem, jak soudy nemají svoji rozhodovací činnost pojímat.

Především by nemělo docházet k pochybením ani ze strany rejstříkových soudů, a to především k takovým pochybením, kdy soud zapíše obchodní firmu, pokud ji vůbec lze označit za obchodní firmu, která neobsahuje firemní kmen. Příkladem je „Komoditní burza Praha“ či „Komoditní burza Říčany“. Jako by sám rejstříkový soud nerefletoval právní úpravu obchodní firmy.

S ohledem na shora uvedené proto považuji za naprosto nezbytné, aby právní úprava obchodní firmy byla vymezena podrobněji, jasněji a byla více srozumitelná, a to především s ohledem na laickou veřejnost, neboť především tou je obchodní firma využívána. Právní úpravu institutu obchodní firmy považuji za jednu z těch úprav, kde stručnost zákona není na místě. Praxe zcela jasně ukazuje, jak jsou daná ustanovení rozdílně, případně zcela chybně vykládána, což následně má nepříjemné dopady, které se často dotýkají celé společnosti. Pro docílení většího respektu k obchodní firmě, jak ze strany podnikatelů, tak ze strany ostatní veřejnosti, je nutné zavést efektivnější a především pružnější postup státních orgánů. Přes všechny požadavky kladené na tvorbu obchodní firmy včetně všech přechodných ustanovení ukládajících povinnost firmu přizpůsobit požadavkům zákona a včetně ustanovení ObchZ, která dávají soudu možnost podnikatele vyzvat k nápravě, případně společnost zrušit a nařídit její likvidaci, není dostatečný zájem, jak se strany podnikatelů, státních orgánů a rejstříkových soudů, na nápravě. Tento stav je třeba změnit.

BIBLIOGRAFIE

Monografie:

- 1) BEJČEK, Josef a kol. (2009a). *Nástin obchodního práva I.: Úvodní část. Soutěžní právo. Obchodní společnosti a družstva*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita Právnická fakulta, 2009. 95 s. ISBN 978-80-210-5031-0.
- 2) BEJČEK, Josef a kol. (2009b). *Základy obchodního práva v Evropě*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 341 s. ISBN 978-80-210-4957-4.
- 3) DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník: Komentář*. Praha: PROSPEKTRUM, 1997. 1312 s. ISBN 80-7175-059-X.
- 4) DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník: Komentář. Díl I. § 1 až § 92e*. Praha: Polygon, 2002. 848 s. ISBN 80-7273-071-1.
- 5) DĚDIČ, Jan, ČECH, Petr. *Evropské právo společností: včetně úplného znění předpisů komunitárního práva*. Praha: Polygon, 2004. 536 s. ISBN 80-7273-110-6.
- 6) DEVÁTÝ, Stanislav, TOMAN, Petr. *Ochrana dobré pověsti a názvu právnických osob*. Praha: Linde, 1999. 190 s. ISBN 80-7201-169-3.
- 7) ELIÁŠ, Karel a kol. *Obchodní zákoník: praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1900*. Praha: Linde, 1998, 720 s. ISBN 80-7201-113-8.
- 8) ELIÁŠ, Karel a kol. *Kurs obchodního práva: Obecná část, soutěžní právo*. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007. 610 s. ISBN 978-80-7179-583-4.
- 9) ELIÁŠ, Karel, HAVEL, Bohumil. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 574 s. ISBN 978-80-7380-205-9.
- 10) FALDYNA, František a kol. *Obchodní právo*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 1170 s. ISBN 978-80-7357-577-9.
- 11) LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Práva na označení: obchodní jméno, ochranné známky, označení původu výrobku*. Praha: ORAC, 1997. 213 s. ISBN 80-901938-3-8.
- 12) LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Základy obchodního práva*. Ostrava: KEY Publishing, 2009. 260 s. ISBN 978-80-7418-044-6.
- 13) OTAVSKÝ-HERMANN, Karel. *Všeobecný zákoník obchodní a pozdější normy obchodního práva v zemích historických. Díl I*. Praha: Československý kompas, 1929. 1254 s.
- 14) PATAKYOVÁ, Mária a kol. *Obchodný zákonník. Komentár*. 3.vydanie. Praha: C.H.Beck, 2010. 1199 s. ISBN 978-80-7400-314-1.
- 15) PELIKÁNOVÁ, Irena. *Úvod do srovnávacího práva obchodního*. Praha: C.H.Beck,

2000. 261 s. ISBN 80-7179-363-9.

- 16) PELIKÁNOVÁ, Irena, a kol. *Obchodní právo: Úvod do obchodního práva, osoby v podnikání s přihlédnutím k právu EU. I. díl.* 2.vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 576 s. ISBN 978-80-7357-525-0.
- 17) RABAN, Přemysl a kol. *Obchodní zákoník.* 5.vydání. Praha: EUROUNION Praha, 2007. 766 s. ISBN 978-80-7317-060-8.
- 18) RANDA, Antonín. *Soukromé obchodní právo rakouské.* 5.vydání. Praha: Nákladem J. Otty, 1902. 185 s.
- 19) ROUČEK, František. *Česko-slovenské právo obchodní II.: Zvláštní část A (Právo kupecké a obchodové).* Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V.Linhart, 1939. 870 s.
- 20) ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník: Komentář.* 12. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. 1375 s. ISBN 978-80-7400-055-3.
- 21) ŠVAMBERG, Gustav. *Rukověť obchodního práva I.* Praha: Knih tiskárna Palásek a Kraus, 1946. 208 s.
- 22) TELEČEK, Ivo, TŮMA, Pavel. *Přehled práva duševního vlastnictví 2: Česká právní ochrana.* Brno: Doplněk, 2006. 116 s. ISBN 80-7239-198-4.

Sborníky:

LOCHMANOVÁ, Ludmila. Obchodní firma – vybrané aktuální a sporné otázky právní úpravy. In MALACKA, Michal. (ed). *Sborník příspěvků z konference Monseho olomoucké právnícké dny.* Olomouc: Univerzita Palackého, 2006, s. 255-261. ISBN 80-244-1565-8.

Zvláštní druh publikace:

Poslanecká sněmovna PČR, Vláda ČR. *Důvodová zpráva k zákonu č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník [Program] ASPI verze 12 pro Windows, aktualizace z 17. května 2010 [cit. 28. října 2010].*

Odborné články:

- 1) BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. K právní úpravě obchodního jména v obchodním zákoníku. *Právní rádce*, 1994, č. 3, s. 17-19.
- 2) BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. O odštěpném závodu. *Obchodní právo*, 1995, č. 9, s. 2-11.
- 3) BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. Obchodní firma společnosti v likvidaci. *Obchodní právo*, 2003, č. 5, s. 2-5.

- 4) BŘEŇ, Milan. Obchodní jméno s.r.o. *Obchodní právo*, 2000, č. 3, s. 14-24.
- 5) HAJN, Petr. K úpravě obchodního jména. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1995, č. 1, s. 18-30.
- 6) HAVLÍN, Miloslav. Používání obchodního jména. *Právní rádce*, 1994, č. 10, s. 41-42.
- 7) HOLEJŠOVSKÝ, Josef. Změna právní úpravy obchodního rejstříku a řízení před ním. *Právní rozhledy*, 2005, č. 11, s. II.
- 8) KULHÁNEK, Martin. Pojetí a základní zásady firemního práva. *Právní rozhledy*, 2000, č. 7, s. 294-299.
- 9) LAZÍKOVÁ, Jarmila. Ochrana obchodního mena v českém a slovenském obchodním práve. *Obchodní právo*, 2008, č. 10, s. 14-24.
- 10) LOCHMANOVÁ, Ludmila. Firemní dodatky I. *Právní rádce*, 2006, č. 5, s. I-XI.
- 11) LOCHMANOVÁ, Ludmila. K některým diferencím obchodního jména (firmy), ochranné známky a označení původu výrobků. *Právo a podnikání*, 2001, č. 2, s. 7-15.
- 12) LOCHMANOVÁ, Ludmila. Kdo je dědicem firmy. *Právní rádce*, 2005, č. 11, s. 21-29.
- 13) LOCHMANOVÁ, Ludmila. Obchodní firma a tvorba firemního kmene I. *Právní rádce*, 2006, č. 12, s. 4-11.
- 14) LOCHMANOVÁ, Ludmila. Obchodní firma a tvorba firemního kmene II. *Právní rádce*, 2007, č. 1, s. 4-11.
- 15) LOCHMANOVÁ, Ludmila. Obchodní jméno (firma) ve světle novely obchodního zákoníku. *Právo a podnikání*, 2000, č. 11, s. 7-14.
- 16) LOCHMANOVÁ, Ludmila. Ochrana obchodní firmy. *Právní rádce*, 2007, č. 4, s. 24-34.
- 17) PELIKÁNOVÁ, Irena. Firemní právo v novém obchodním zákoníku. *Právní praxe v podnikání*, 1993, č. 6, s. 1-11.
- 18) PELIKÁNOVÁ, Irena. Problém převodu a přechodu práv. *Právní rozhledy*, 2001, č. 4, s. 141-151.
- 19) VRCHNÍ SOUD V PRAZE. Podoba obchodní firmy: Usnesení Vrchního soudu v Praze 7 Cmo 383/2005 ze dne 2. prosince 2005. *Soudní rozhledy*, 2006, č. 3, s. 103.

Právní předpisy:

- 1) Zákon č. 1/1863 ř.z., všeobecný zákoník obchodní
- 2) Zákon č. 70/1873 ř.z., o společenstvech pro napomáhání živnostem a hospodářství

- 3) Zákon č. 58/1906 ř.z., o společnostech s ručením obmezeným
- 4) Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého
- 5) Zákon č. 267/1920 Sb., o odstranění nevhodných názvů
- 6) Zákon č. 69/1949 Sb., o jednotných zemědělských družstvech
- 7) Zákon č. 243/1949 Sb., o akciových společnostech
- 8) Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník
- 9) Zákon č. 53/1954 Sb., o lidových družstvech a družstevních organizacích
- 10) Zákon č. 49/1959 Sb., o jednotných zemědělských družstvech
- 11) Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- 12) Zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník
- 13) Zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník, ve znění zákona č. 98/1988 Sb. účinném ke dni 1. července 1988
- 14) Zákon č. 122/1975 Sb., o zemědělském družstevnictví
- 15) Zákon č. 94/1988 Sb., o bytovém, spotřebním a výrobním družstevnictví
- 16) Zákon č. 103/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje hospodářský zákoník
- 17) Zákon č. 104/1990 Sb., o akciových společnostech
- 18) Zákon č. 105/1990 Sb., o soukromém podnikání občanů
- 19) Zákon č. 162/1990 Sb., o zemědělském družstevnictví
- 20) Zákon č. 176/1990 Sb., o bytovém, spotřebním, výrobním a jiném družstevnictví
- 21) Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- 22) Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání
- 23) Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
- 24) Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- 25) Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů
- 26) Zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších předpisů
- 27) Zákon č. 280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních

pojišťovnách, ve znění pozdějších předpisů

- 28) Zákon č. 542/1992 Sb., o zániku České a Slovenské federativní republiky
- 29) Zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech, ve znění pozdějších předpisů
- 30) Zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů
- 31) Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů
- 32) Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů
- 33) Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení, ve znění pozdějších předpisů
- 34) Zákon č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- 35) Zákon č. 77/2002 Sb., o akciové společnosti České dráhy, ve znění pozdějších předpisů
- 36) Zákon č. 85/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
- 37) Zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů
- 38) Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů
- 39) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- 40) Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů
- 41) Zákon č. 513/1991 Zb., obchodný zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- 42) Zákon č. 300/1993 Zb., o mene a priezvisku, ve znění pozdějších předpisů
- 43) Zákon č. 360/2004 Sb., o evropském hospodářském zájmovém sdružení, ve znění pozdějších předpisů
- 44) Zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, ve znění pozdějších předpisů
- 45) Zákon č. 307/2006 Sb., o evropské družstevní společnosti, ve znění pozdějších předpisů
- 46) Nařízení Rady EHS č. 2137/85, o zřízení evropského hospodářského zájmového sdružení
- 47) Nařízení Rady ES č. 2157/2001, o statutu evropské společnosti
- 48) Nařízení Rady ES č. 1435/2003, o statutu evropské družstevní společnosti

- 49) Návrh nařízení Rady o statutu evropské soukromé společnosti KOM(2008)0396
- 50) Nařízení Evropského parlamentu a Rady ES č. 1082/2006, o evropském seskupení pro územní spolupráci
- 51) Vyhláška č. 64/1975 Sb., o Pařížské úmluvě na ochranu průmyslového vlastnictví

Judikatura:

- 1) rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. dubna 1997, sp. zn. Odon 108/97
- 2) rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. března 1998, sp. zn. 2 Cdon 600/97
- 3) rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. února 2001, sp. zn. 21 Cdo 1041/2000
- 4) rozsudek Nejvyššího soud ČR ze dne 22. ledna 2002, sp. zn. 21 Cdo 315/2001
- 5) rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. září 2004, sp. zn. 32 Odo 47/2004
- 6) usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. května 2006, sp. zn. 29 Odo 870/2005
- 7) rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. září 2007, sp. zn. 29 Odo 1156/2005
- 8) usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. dubna 2008, sp. zn. 29 Odo 1365/2006
- 9) usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. dubna 2008, sp. zn. 29 Cdo 201/2007
- 10) usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. června 2008, sp. zn. 30 Cdo 2095/2008
- 11) rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. října 2009 sp. zn. 29 Cdo 1441/2007
- 12) usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. ledna 2010 sp. zn. 29 Cdo 3580/2009
- 13) rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. ledna 2011 sp. zn. 23 Cdo 2667/2008
- 14) rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. ledna 2011 sp. zn. 23 Cdo 3796/2010
- 15) rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. listopadu 1994, sp. zn. 3 Cmo 813/93
- 16) usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. prosince 2005, sp. zn. 7 Cmo 383/2005
- 17) usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31. srpna 2009, sp. zn. 2 VSOL 232/2009-P118-11
- 18) usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 24. června 1995, sp. zn. 15 Co 318/95

Internetové zdroje:

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. *Obecně o zákoníku* [online]. Justice.cz [cit. 14. června 2011]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/obecne-o-zakoniku.html>>.

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČR. *Sněmovní tisky. Návrhy zákonů* [online]. Psp.cz [cit. 14. června 2011]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?STR=9&O=6&PT=U&N=9&F=H&D=1,2,3,16&RA=20&stz=1>>.

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci 2 VSOL 232/2009-P118-11 ze dne 31. srpna 2009 [online]. Justice.cz, 23. září 2009 [cit. 9. února 2011]. Dostupné na <<https://isir.justice.cz/isir/doc/dokument.PDF?vedlejsi=ne&rowid=AAAE1GAAWAAJ9H6AAH>>.

VLÁDA ČR. *Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 7. ledna 2000 [cit. 2. května 2011]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=476&CT1=0>>.

VLÁDA ČR. *Legislativní pravidla vlády* [online]. Vláda ČR, 11. ledna 2010 [cit. 30. července 2011]. Dostupné na <http://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/legislativni_pravidla_vl_dy.pdf>.

VLÁDA ČR. *Vládní návrh občanského zákoníku* [online]. Justice.cz [cit. 20. května 2011]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_2011.pdf>.

VLÁDA ČR. *Vnitřní trh: Maďarské předsednictví tlačí na vznik evropské soukromé společnosti* [online]. Euroskop.cz [cit. 14. června 2011]. Dostupné na <<http://www.euroskop.cz/8449/18728/clanek/vnitri-trh-v-breznu-2011/>>.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce pojednává o obchodní firmě se zaměřením na skladebné prvky. Úvod této práce je věnován historickému vývoji obchodní firmy a vymezení pojmů podnikání, podnikatel, obchodní jméno a obchodní firma. Další kapitoly se věnují platné právní úpravě obchodní firmy, jejímu významu, funkcím a zásadám tvorby obchodní firmy. Jednotlivé skladebné prvky obchodní firmy (firemní kmen a firemní dodatek) jsou uvedeny v kapitole čtvrté této diplomové práce. Další část diplomové práce pojednává o převodu a přechodu obchodní firmy. Kapitola šestá se věnuje ochraně obchodní firmy. Absolutní ochraně podle § 12 ObchZ a relativní ochraně podle ustanovení ObchZ o nekalé soutěži. Dále se práce zaměřuje na souhrnné srovnání platné právní úpravy obchodní firmy s právní úpravou platnou ve Slovenské republice. Poslední kapitola se věnuje návrhům de lege ferenda.

ABSTRACT

This thesis deals with company firm focused on component elements. Introduction this work is devoted to historical development of company firm and definition of the terms business, entrepreneur, company name and company firm. The next chapters include valid legislation of company firm, its importance, functions and rules of composition of a company firm. Individual component elements of company firm (company stem and company appendix) are described in the fourth chapter of this thesis. The next part of the work deals with transfer and assignment of a company firm. The sixth chapter includes protection of a company firm. Absolute protection according to section 12 of the Commercial Code and relative protection according to the provision of the Commercial Code on unfair competition. Afterwards is described a brief comparison of a valid legislation of company firm with legislation valid in the Slovak. The last chapter includes proposals de lege ferenda.

SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV

- obchodní jméno
- obchodní firma
- firemní kmen
- firemní dodatek
- zásady tvorby obchodní firmy
- převod a přechod obchodní firmy
- ochrana obchodní firmy

LIST OF KEYWORDS

- company name
- company firm
- company stern
- company appendix
- rules of composition of a company firm
- transfer and assignment of a company firm
- protection of a company firm